

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Liber IV. De veritate composita, siue de propositione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

ego velut inutiles, & implicatas omitto: ac duo tantum animaduerto. Primum, quoties adiectiuum se solo prædicatur de subiecto complexo, ac duos habente terminos parciales; alterum substantiuum, alterum adiectiuum, siue priori adiacentem (haud enim sermo de adiectiuo grammaticaliter tali) vt Petrus Philosophus est magnus, tum inquam prædicatum appellare supra subiectum, quoad eius substantiuum, non quoad adiectiuum, siue vt alij loquuntur, supra eius materiale, non formale: quamobrem in ea propositione nuper proposita, magnitudo appellat supra Petrum secundum se aut eius res gestas, secus verò supra eum, quatenus est philosophus, vel, quod in idem recidit, supra eius philosophiam. Quoniam autem dubium esse potest, num in præfata propositione philosophus se teneat ex parte subiecti, vel potius ex parte prædicati: vtrumlibet enim, tum in ea, tum in alia quauis id genus seruata proportionem accidere potest, & solet: idcirco vtrum præ alio accidat, ex circumstantiis loquentis serio, aut per ironiam, aliisque plurimis conici potest, necnon ex cuiusque idiomatis peculiari genio. Secundum quod animaduerto est, quoties adiectiuum non se solo prædicatur, sed in consortio substantiuum alicuius, illud non supra subiectum, sed supra complexum prædicatum, siue substantiuum, cui adheret, appellare: quapropter in hac propositione Petrus est magnus Philosophus, magnitudo non supra Petrum, sed supra philosophum appellat. Parum autem interest, an adiectiuum antecedit substantiuum, cum quo vna prædicatur, vel potius illud subsequatur, vt hæc regula sit vera: eadem enim erit appellatio, siue dicas Petrus est magnus Philosophus, siue, Petrus est

philosophus magnus; quare iure merito sibi, & risu nunc excipi solent præsci quidam dialectici, hic nugantes more suo, & discrimen agnoscetes, tum inter proximè positas propositiones; quasi in priori magnitudo appellet supra philosophum, in posteriori verò supra Petrum: tum etiam inter has, Papam vidi; vidi Papam: cognosco venientem, venientem cognosco, & alias similes.

Atque hætenus de proprietatibus termini: quarum cognitio quam sit utilis, quam necessaria ad assecutionem veri, & eius à falso discretionem, ipso disputandi vsu cuius luculenter constabit: quocirca in eis explicandis, non piget operam huculque posuisse, præsertim cum breuissimè perstrinxerim omnes, dempta suppositione: hanc autem, cuius varietas, & præ cæteris utilitas plus temporis exegit, haud tamen prolixè, haud longius, quam moris sit authoribus aliis non paucis, iisque probatissimis. Non excuso, nec debeo veteres quoddam Summulistas, eorumque rationem exponendarum proprietatum termini. Ineptiunt enim, & nugantur sine termino: omnia apud ipsos Sophismatis, omnia difficultatibus, & salebris plena. Vbi autem ex doctrina sua regulas eruunt ad veri assecutionem, id est totius dialecticæ finem, quod necesse est iidem sunt, & vel aliud agens ipsos facile possit agnoscere: tam enim prolixi sunt, tam lubrici & implicati, vt veritati non lucem, quam promittunt, sed potius noctem tenebrasque offundere velle videantur, ac studiofis summam illius assequendæ desperationem: quapropter eorum ego cauillos, & ineptias, haud aliter ac breuia syrtesque conatus sum euitare.

LIBER QVARTVS

DE VERITATE COMPOSITA,

Siue de propositione.

TRACTATVS I.

De essentia veritatis compositæ, siue propositionis.

CAPVT I.

Quonammodo definienda sit propositio.

Non pauci cum patre Hurtado disput. 4. summul. sect. 1. eam definiunt: actum intellectus iudicatum vnius de alio. Verum hæc definitio eo mihi nomine displicet, quod definitum per ipsum definitum, & ignotum per æque ignotum manifestet: nam propositio, & iudicium synonyma sunt, sicut ensis, & gladius. Alij eam impugnant, quoniam hæc propositio

exterior; possibile est idem simul esse & non esse, est verè, ac propriè propositio; & tamen iudicium non est, cum impossibile sit, iudicium, quo idem affirmetur esse, & simul non esse. Caterum antecedens falsum est fortassis; siquidem propositionem externam impropriè tantum esse propositionem; valde probabile est, vt infra lib. 6. constabit. Deinde ea propositio externa sit verè, ac propriè propositio; sanè eo ipso erit iudicium externum, non minori proprietate, & veritate. Ad probationem contrariam respondeo; impossibile quidem est, iudicium internum aliquid simul esse & non esse affirmans, impossibile inquam, si non diuinitus, at certè naturaliter; secus verò externum, quod internum illud impossibile suapte natura, & institutione præsentet. Quemadmodum etiam duæ propositiones contradictoriæ internæ formaliter, & explicite tales simul repugnant, secus verò externæ, vt cum quis duas propositiones contradictorias simul profert, alteram scripto, alteram voce.

Secundò etiam reiici potest ea sententia ex doctrina Caietani 2. 2. q. 45. art. 1. ad 2. quoniam, quoties

quoties quis assentit alicui rei, toties circa eam format intus propositionem quandam, ut videtur certo certius; at non semper iudicium: hoc ergo à propositione distinguitur, & è conuerso; adeoque perperam definitur altera per alterum. Minor est Caietani loco nuper citato distinguentis assensum à iudicio; ait enim ibi assensum esse, *solam determinationem ad alteram partem contradictionis*, iudicium verò esse *determinationem rei, ut est in esse, vel esse debet*. Cuius differentiæ ac doctrinæ ponit exemplum in Conceptione Deiparæ: Etenim qui ignorat, quæ pars contradictionis in ea materia sit vera, iudicium cohibet, & tamen alterutram partem credit, & ad eam se se determinat, eique assentit. Cæterum P. Suarez tom. 1. de gratia lib. 2. cap. 18. iure merito docet, differentiam illam Caietani inter iudicium, & assensum esse euidenter falsam, stante vocum vsu, & reliquis omnibus Philosophis ac Theologis contrariam. Atque in primis ex ea sequitur, dari præter tres operationes intellectus, apprehensionem videlicet, iudicium, & discursum, aliam quartam, nempe assensum, quod plerisque scholasticis repugnat, Sequela probatur, nam assensus ille non est apprehensio sola, ut constat, hæc enim ad neutram contradictionis partem intellectum determinat, nec etiam diuersus; quoniam hic complectitur tres actus, vnum vero solum assensus; tum etiam, quia discursus in mediatum iudicium, nempe conclusionem terminatur, assensus vero nulla sui parte est iudicium, nec semper est mediata cognitio: restat ergo, ut sit quarta operatio intellectus; vnde etiam sit quintam, sextam, septimam, & sic ulterius infinitas, præter apprehensionem, iudicium, & discursum, à Caietano conungi posse. Secundò impugnatur eius doctrina, quoniam hæretici communiter dicuntur ab omnibus falsò iudicare de rebus fidei nostræ, & tamen eas secus, quam sunt in se credunt fide humana, & moti autoritate extrinseca præceptorum suorum; quamuis ergo in materia Conceptionis Deiparæ se determinet quis ad alteram contradictionis partem, credendo tantum, ac motus sola autoritate extrinseca, vel plerorumque fidelium; vel quorundam Doctorum, at de re tota propterea est in se, seu ut aiunt, per medium intrinsecum, nihil dirimat, nihilominus, ut assensum quemdam præstare, sic etiam iudicium aliquod ferre censendus est. Tertio improbat eam doctrina, quoniam in omnibus est in explorato, iudicium intellectus aliud esse euidentis, aliud ineuidens, aliud certum, aliud incertum, nec non aliud per medium intrinsecum, & aliud per solum extrinsecum; quamuis ergo quis se determinet in præfata materia ad alteram contradictionis partem, non euidentia scientiæ propria, nec certitudine fidei diuinæ, nec per medium aliquod intrinsecum ex ipsius naturæ mysterij sumptum, atque catenus censetur ignorans, an beata Virgo fuerit concepta in peccato, nec ne? cæterum ubi se determinet ad alteram contradictionis partem, ei assentiendo, tamen ineuidenter, nec nisi certitudine fidei humanæ, ac per medium aliquod extrinsecum, puta auctoritatem hominum; at hoc non obstante alteram contradictionis partem iudicabit. Quocirca minor superioris argumenti distinguens assensum à iudicio est manifeste falsa. Deinde ea si vera sit, maior argumenti assensum à propositione nusquam distinguens, vera nequit esse: ut enim est à iudicio distinctus iuxta Caietanum, quidni etiam à propositione?

Tertio alij propositionem definiunt, affirmatio-

nem vnius de alio: probant definitionem primò ex Aristotele 1. prior. cap. 1. ubi propositionem ita definit. Secundo quoniam omnis propositio est affirmatiua vnius de alio; at si qua ratione non valeret ea definitio; præsertim, quia omni propositioni non conueniret, videlicet ei, quæ est negatiua huic ergo cum conueniat iuxta maiorem propositionem propositam, erit proculdubio legitima, & bona: eius autem maioris probatio est in expedito; siquidem hæc propositio, *non existit lux*, intus & in mente est hæc, *existit carentia lucis*; hæc autem posterior est affirmatiua verè, & proprie: ergo & illa prior, tamen si negatiua vocetur, non certè, quod ex parte modi repræsentandi sit negatiua, sed, quod talis sit ex parte obiecti, & negationem, seu carentiam asserit, ac velut obiectum respiciat. Alia etiam eiusdem maioris afferri solet probatio, quæ sic habet, *nullus homo non est animal*, exterius, & voce tenuis negatiua est, quæ maximè, quando non vna, sed duplici etiam negatione constat, & tamen interius, & in intellectu iuxta omnes est affirmatiua, & æquipollet huic, *omnis homo est animal*. Tertia eiusdem maioris probatio est huiusmodi; ista propositio, *nullus homo est animal*, exterius tam est negatiua, quam hæc, *nullus homo est animal*, imo magis, cum non huius more vnam tantum, sed duas negationes importet, & tamen interius est affirmatiua, & ab illa nuper posita, *nullus homo non est animal*, eiusque exponente, nimirum, *homo est animal*, parum, aut nihil diuersa.

Enimverò omnem propositionem non esse strictè, & verè affirmationem vnius de alio, constat in primis, & perquam luculenter ex ipsa diuisione propositionis, tum in affirmatiuam, tum in negatiuam: quæ, nisi apud principes dialecticos essent plane diuersæ, quorsum ita diuiderent propositionem, in membra inuicem indistincta, eo sane vitij genere, quo in arte diuidendi nullum potest esse maius, & non potius affirmationem ipsam cum propositione recurrentem, in eam, quæ posituum aliquod, & eam, quæ carentiam quandam affirmat? Rursus secundo: esse & non esse physicè, & re ipsa tenus sunt omnino diuersa, & quamuis ens aliquod posituum excludat aliud, & faciat illud non esse, nihilominus non dicitur formaliter carentia, aut non esse alterius, sed ad summum talis carentiæ principium, & causam, similiter ergo esse, & non esse intentionaliter, & in mente, siue affirmando, & negando erunt prorsus diuersa, ac proinde perperam omnis negatio affirmatio quadam esse dicitur. Denique tertio: non omne odium est amor; quamuis enim odisse aliquem dicatur esse velle malum alicui, hoc tamen accipiendum est, non in sensu formali, sed in sensu causali; propterea, quod odium alicuius personæ, eiusque displicentia, & fuga ab omni amore, & prosecutionis affectu formaliter distincta, sit tamen causa eius affectus, quo quis amet, & velit ei malum, tantum cum bono suo coniunctum, imò velut bonum suum prius apprehensum. Quod arbitror, vel ipsa experientia testatissimum, & vel ex eo etiam euidenter constare, quod tristitia non sit vllatenus prosecutio, aut delectatio: de quo enim non certè de absentia boni, & præsentia mali, hæc namque minime delectant: non contrà de præsentia boni, & absentia mali, bonum siquidem, ut præsens, & malum ut absens non cognoscuntur ab eo, qui tristatur. Ut igitur non omnis fuga est alterius cuiusdam amor, sane non tamen negationem oportet esse alterius affirmationem. Atque quod statutum à me est

est de distinctione odij, seu fugæ à quouis affectu amoris, ac prosecutionis, id tuentur. Thom. 1. 2. q. 29. art. 1. & 2. Almain. in 3. dist. 15. qu. 1. Valent. tom. 2. disp. 3. q. 3. puct. 1. Vasquez 1. 2. & disp. 23. cap. 2. num. 6. Azor tom. 1. lib. 3. cap. 4. qu. 8. Rainaudus in disciplin. moral. dist. 3. q. 2. art. 2. n. 176. Lugo de pœnit. disput. 1. sect. 2. num. 10. Arriaga disput. 7. de anim. sect. 1. & plerique Theologi, ac Philosophi. Non me latet tamen, quosdam contrarium sentire, & fugam, ac nolitionem omnem cum amore, ac volitione obiecti oppositi confundere. Ita Angest. lib. 1. de virtutibus cap. 3. docum. 1. Holcot apud Almainum, & Rainaudum supra. Id ipsum de omni fuga (tristitia duntaxat excepta) docent Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 9. disp. 3. sect. 2. & Suarez in 1. 2. disput. 1. de passion. sect. 7. num. 2. Nihil tamen adferunt, quod momenti alicuius difficultatem ingerat.

Ad auctoritatem Aristotelis ab aduersariis obiectam respondeo, ei sermonem fuisse de affirmatione latè, & improprie sumpta, eaque ratione omnem propositionem etiam negatiuam quodammodo dici posse affirmatiuam: nam in hac propositione v. g. *Petrus non est lapis*, vt proprie negatur de Petro esse lapidem, sic improprie affirmatur de eo non esse lapidem. Quamuis autem hac metaphora vsus sit Aristoteles ad describendam, & explicandam quoquo modo propositionem in communi, non ob id ea vertenda est in proprietatem, & rigorem, aut instar iustæ, & quidditatiuæ definitionis habenda, contra, quam ipse Aristoteles voluit, vt constat ex his eius verbis ad finem illius cap. *Quid igitur sit propositio, & quonam differat ratiocinandi, & demonstrandi, differendique propositio, diligentius quidem, exactiusque posterius explicabitur: nunc vero pro vsu presenti satis est à nobis determinatum.* Adjice Aristotelem potius eo cap. expresse declarare, & quodammodo definire propositionem, non per affirmationem præcisè, sed per affirmationem, vel negationem: quamuis autem inibi dicat; à differendi autem propositione demonstratiua propositio differt, nam hæc quidem demonstratiua partis alterius est acceptio contradictionis: qui namque demonstrat, non interrogat, sed sumit, (veluti scientia est virtus intellectualis) differendi vero propositio interrogatio est contradictionis (veluti est ne scientia virtus intellectualis). At aliud est propositionem demonstratiuam esse acceptionem alterius partis contradictionis, eaque sumere, aliud eam esse suapte natura præcisè affirmatiuam, cum possit altera contradictionis pars sumi & accipi negando: quod si animaduertissent aduersarij definitionem minimè Aristotelicam Aristoteli neutiquam affinxissent. Sed eius esto si lubet, & quod aiunt, per me sint omnia protinus alba: infra certè constabit cap. sequenti inter nostram sententiam proponendam, aliam interpretationem præter superiorem eamque satis verisimilem eum suscipere. Quo circa non est, cur aduersarij eius se patrocini tueantur.

Ad rationem contrariam respondeo, negata maiori: ad primam eius probationem dicendum est, hæc propositionem, *non existit lux*, non esse in mente formaliter istam, *existit carentia lucis*, tamen quodammodo æquiualeant, & in veritate ac falsitate recurrant, vt, vel ex eo constat, quod vocula, *existit*, in altera solam existentiam improprie significet, ac de carentia affirmet; in altera verò existentiam propriam, eamque luci non conuenire adstruat: quamobrem cum ex hoc titulo, & aliis multis ambæ interius sint formaliter diuersæ, po-

terit altera esse negatiua tantum, & non affirmatiua more alterius. Ad secundam probationem dicendum est, illam propositionem, *nullus homo est animal* esse simpliciter, & proprie negatiuam, non, quod duplici negatione constet; inde enim potius fieret, eam esse reuera affirmatiuam, negatio siquidem negationis est verè, ac reipsa affirmatio, si carentia carentiæ v. g. tenebrarum est positio, & existentia lucis; sed potius quod vna tantum negatione supra copulam appellante gaudeat: at id nulla ratione verum est, eam esse in mente formaliter affirmatiuam: aliud enim est, eam æquiuale-re huic affirmatiuæ, *omnis homo est animal*, aliud esse hanc formaliter: quemadmodum hæc propositiones, *nullus homo est lapis*, *nullus lapis est homo*, quodammodo æquiualent, & alterutra alterius veritatem continet, & arguit: at quis dicat, eas formaliter non differre? Ad tertiam probationem dicendum est, eam propositionem, *nullus homo est non animal*, nec exterius, nec interius esse formaliter negatiuam, cum nulla constet negatione supra copulam appellante, vt vt æquiualeat quodammodo huic negatiuæ, *nullus homo non est animal*: parum autem interest, quod duplici gaudeat negatione supra subiectum, & prædicatum appellante; aliàs hæc propositio, *tenebra sunt carentia lucis*, esset negatiua, contrà, quam omnes sentiunt. Proinde quamuis hæc propositio, *nullus homo est non animal*, non obstante negatione multiplici, sit formaliter affirmatiua, haud quaquam sequitur, omnes alias propositiones negatiuas formaliter affirmare: nam, vt visum est, ceteræ vi vnius negationis copulam afficientis euadunt propria ratione negatiuæ: quæ vero obijcitur, ne, merito duarum negationum extrema copulæ afficientium, dici potest, aut solet proprie negatiua.

CAPVT II.

Alia insuper sententia consultata.

Tertio alij propositionem definiunt, cum Petro Hispano lib. 1. cap. 6. orationem veram, aut falsam. Cæterum hæc definitio non est propria, & quidditatiua, sed solum descriptiua, quippe quæ rem per proprietates explicat, vt infra tract. 3. constabit, adeoque ea perinde est, ac, si homo definiatur animal risibile. Ad hoc, ea, esto descriptio non sit, saltem in diuisionem transit, siquidem propositionem per species inferiores, nimirum veram, & falsam, in quas propositio, vt sic, diuiditur, explicat; tantidem ergo ea est, ac, si definiatur animal, viuens, rationale, vel irrationale. Non me præterit, Aristotelem 1. periherm. c. 4. ea diuisione propositionem explicuisse: at quod non ita eam definire voluerit, sed potius pingui Minerua quandam eius notitiam tradere, exploratum habeo. Quarto alij cum Fonceca instit. lib. 3. & Conimb. tom. 2. log. q. 3. art. 2. atque Auerfa tract. 3. instit. cap. 1. propositionem definiunt affirmationem, aut negotiationem vnius de alio. Verum hæc definitio potius est diuisio, quam definitio, & hoc vitium cum priore nuper posita commune habet. Quinto alij propositionem definiunt, eam quæ componit, aut diuidit. Cæterum cum componere, & diuidere sit iuxta eos affirmare, aut negare vnum de alio, hæc definitio recidit in proximè positam, & improbatam. Sexto alij propositionem definiunt, enunciationem vnius de alio. At hæc definitio mera synonimia

nonimiam est, quemadmodum si definiatur ens per gladium, aut e conuerso ut notatum est in prima propositionis definitione initio capitis præcedentis posita: æquid enim est propositionem, iudiciumve de re aliqua ferre, quam aliquid de ea enunciare, aut quid habet nouæ claritatis hic conceptus præ illo? Quod, si enunciatio paulo strictius sumatur, ut perinde sit, atque affirmatio, iam definitio hæc nullo, aut certe paruo momento differt ab ea, quæ tertio loco relata est, atque reiecta.

Septimò non pauci Thomistæ cum Ferrariensi 1. cont. gent. c. 59. docent eo tenus propositionem considerare à simplici apprehensione, quod sit actus reflexus conceptionem simplicem, ac directam rei conceptæ comparans, eamque tali rei conformem, aut difformem esse iudicans. Sed in primis malè propositio per iudicium definitur: ut cap. superiori visum. Deinde multi, qui non reflectunt suprà suos actus simplices, eosque pro simplicitate, ac rusticitate sua ignorant, iudicant tamen, & propositiones conficiunt. Tertio, sicut intellectus comparat actum simplicem directum cum suo obiecto, cur vnum obiectum cum alio comparare, eaque immediatè, & sine vlla reflexione componere, aut diuidere, seu affirmare, & negare nequeat, sicut ad propositionem oportet? Quarto denique, quemadmodum intellectus per apprehensionem præuiam, & directam concipit, Petrum v. g. tanquam hominem, quin hoc per eam diiudicet, cur etiam intellectus non possit apprehendere reflexe talem apprehensionem directam, & præuiam, velut conformem, aut difformem obiecto suo, quin de ea confirmitate, aut difformitate, aut vtriusvis termino iudicium ferat, aut quidpiam affirmet, negetve? comparatio ergo reflexa actus cum obiecto, aut, quod iuxta est, reflexio comparatiua qualiscunque, haud est iudicium, seu propositio, ac proinde hæc per illam non est definienda. Quamuis autem eam Ferraræ, aliorumque quorundam sententiam videatur tradere B. Thomas 1. parte q. 16. art. 2. at eum ibi optime explicat Caietanus, non quasi velit iudicium, seu propositionem suapte natura comparare conceptionem simplicem præuiam cum suo obiecto, & vtriusque conformitatem, aut difformitatem enunciare in actu signato, sed tantum in actu exercito: hæc enim propositio, *Petrus est homo* v. g. cum nihil aliud signat, & formaliter comparat, nisi Petrum cum homine, ut constat ex ipsa vocum significatione, & vñ, atque experientia manifesta (præter quod argumentum non erat opus aliud aduersus Ferraram, & sequaces) eo ipso comparat exercitè, & virtualiter conceptionem præuiam, & simplicem Petri hominis, seu velut hominis, cum hoc obiecto suo, & vtriusque conformitatem, videlicet Petrum esse hominem, sicut apprehenditur, & eius apprehensionem illum representare, sicuti est in se, quodammodo diiudicat.

Octauò alij propositionem definiunt, eam, quæ extrema apprehensa, per verbum, *est*, aut *non est*, immediatè comparat: in qua definitione, cautè quidem additur vocula, *immediatè*, cum hi actus Petrus est doctus, Paulus est indoctus, Petrum cum Paulo comparent; quia tamen non per verbum, *est*, quod vtrumque immediatè inter iaceat, idcirco tales actus propositio non sunt, sed potius propositiones. Mala etiam definitio: quippe, quæ propositioni internæ non conuenit: ea enim verbo substantiuo *est*, ac *non est*, omnique alio caret. Quod si nomine verbi conceptum huic voci *est*, aut *non*

est respondentem aduersarij subaudiunt, adhuc non placent, quia definiunt propositionem internam in ordine ad externam, & eius partes, cum potius propositio externa definiri debeat per respectum ad internam, quæ sola propriè, aut certè magis propriè est propositio; ad modum, quo homo pictus in ordine ad verum, non è conuerso, definitur. Confirmatur, definitio tradita per proprietates definitio non est, sed descriptio; idem ergo de definitione tradita per signum, cuiusmodi est verbum *est*, aut respectu illius, censendum. Nonò alij docent, propositionem suapte natura esse eam, quæ efficax odium aut amorem obiecti potest excitare. Verum immeritò: tum, quia, si daretur in rebus creatura cognoscitiua non volitiua, pro eo, ac aliqui putant esse possibile ea iudicaret, ac propositiones formaret: at eius cognitio nullius esset amoris, nullius principium odij, ne dum efficax: tum etiam, quia apprehensio simplex, quamuis sit infra perfectionem iudicij, seu propositionis, nihilominus potest affectum efficacem amoris, & odij in nobis accendere, ut P. Vazquez, & alij citandi loco sentiunt; potest, inquam, primò, quia apprehensio belluina actus efficaces causat, ergo à fertiori nostra; secundo, quoniam iudicium, seu propositio volitionem simplicem, & inefficacem infert, facitque, experientia teste, ac doctorum suffragante consensu; quidni ergo è contrario simplex apprehensio volitionem efficacem, atque perfectam? En quatenus propositio in communi haud ita sit definitu facilis?

C A P V T III.

Nostra sententia proponitur.

Propositionem ipse ita definitio: est actus intellectus impossibilitatis in eodem intellectu, seu oppositionis physica cum alio circa idem obiectum ex diuerso tendendi modo capax. Hæc definitio in primis conuenit omni propositioni, cum nulla sit, quæ cum alia opponi circa idem obiectum, & in eodem intellectu impossibilis esse nequeat: nam si dicas, Petrus est homo v. g. fieri non potest, ut simul asseras, Petrus non est homo, aut è conuerso: par autem est ratio quarumvis aliarum propositionum. Rursum ea definitio à diuisione differt, quippe quæ abstrahit ab omni propositionis specie: haud enim in eo, quod aliqua propositio sit impossibilis cum alia, & oppositionis capax, exprimitur, an sit affirmatiua, vel negatiua, vera, vel falsa? Præterea eiusmodi definitio in argumentationem non conuenit, eo, quod collectio actuum non actus sit: nec in apprehensionem simplicem, & minimè iudicatiuam, utpote quæ cum alia apprehensione, aut iudicio in eodem intellectu circa idem obiectum impossibilis non est: optimè namque fieri potest, & solet ex natura rei, ut apprehendas aliquid ita esse, & simul apprehendas, aut etiam iudices, illud non esse, atque, vel diuersis apprehensionibus sollicitis, vel earum cum iudicio quoque luctam patiaris. Declaratur quodam simili; quemadmodum se habet affectus intrinsecè, & ex se efficax respectu inefficacis, & imperfecti, ita iudicium, seu propositio in contemplatione simplicis apprehensionis, & quod est ille in voluntate, hoc est propositio in intellectu: at affectus intrinsecè, & suapte natura efficax à P. Ripalda t. 1. de ente supernat. lib. 1. disp. 14. sect. 3. & aliis communiter definiri solet, qui est impossibilis cum affectu contrario eiusdem obiecti,

eti; pari ergo modo actus intrinsecè, & ex se indicatius, & apprehensione perfectior, definiri poterit ac postulat per impossibilitatem cum alio intellectus actu contrario circa idem obiectum. Declaratur etiam, & confirmatur ulterius; quia hac ratione optime explicari, ac defendi potest in rigorofo, & proprio sensu, quod Aristoteles 1. prior. c. 1. putatur à quibusdam asserere, essentiam propositionis ut sic in eo sitam esse, quod illa sit affirmatio unius de alio: nam hoc vero verius, dummodo sumatur affirmatio, non proptèr condistincta à negatione, sed proptèr est actus, quo quis firmiter adheret obiecto, siue id negando, siue adstruendo, ita, ut non possit simul obiecto contrario assentiri. Sic autem explicatam Aristotelis definitionem quis non videt convenire posse, tum propositioni affirmatiuæ, tum etiam negatiuæ.

Quo clarior, & explicatior sit superior propositionis definitio à nobis tradita, obijciens aduersus eam primo, propositioni externæ non convenire; quippe quæ non est actus intellectus; nequit autem ea definitio non esse mala, quæ non congruit omni definito. Respondeo, propositionem externam fortasse non esse propriæ, & verè propositionem ut lib. 6. constabit; quare non magis debuit ea definitione comprehendi, quam homo pictus definitione veri. Respondeo secundo; propositio externa verè, & propriè propositio si sit, ut loco nuper citato ostendam etiam esse non improbabile, definitionem nostram ei convenire posse, si, ut est in facili, refingatur, & loco eius particulæ, *actus intellectus*, substituatur oratio, proptèr abstrahit ab interna, & externa, hunc in modum: propositio est oratio impossibilis, siue oppositionis physica cum alio, &c. At enim dices, orationem externam affirmantem, Petrum v. g. currere, neutiquam esse impossibilem cum ea, quæ exterius statuit, Petrum non currere, aliave id genus, quando altera potest scripto, altera simul voce proferri. Sed in promptu est responsio, ambas nimirum materialiter sumptas componi, ac simul esse posse, secus vero formaliter sumptas, & proptèr vere significant, ac respiciunt propositiones internas, & mentales: id enim esset has, etiam si circa opposita obiecta, neutiquam tamen oppositas in eodem intellectu, aut impossibiles esse.

Obijciens secundo, apprehensionem euidentem alicuius rei suapte natura, & representandi modo esse impossibilem cum iudicio rem euidenter propositam negante, eique dissentiente; & tamen ea non est iudicium, seu propositio, qua de loquimur; hæc ergo perperam est à nobis per eiusmodi impossibilitatem definita. Prior antecedentis pars, nam posterior est explorata, suadet: fieri nequit, ut apprehensio rem aliquam euidenter proponens sit necessario coniuncta cum illius assensu, eumque rapiat, & non sit impossibilis cum opposito dissensu: at habet eam necessariam coniunctionem cum assensu, & ad illum præbendum reuera intellectum cogit, ut pulchre docet Cicero lib. 1. academ. quæst. *crenim necesse est, ut lancea in libra ponderibus impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere: nam quomodo non potest animal vllum non appetere id, quod accommodatum ad naturam appareat, (Græci id *ὀρεῖσθαι* appellant) sic non potest obiectam rem perspicuam non approbare.* Huc etiam faciunt egregia illa sancti Patris nostri Ignatii verba in Epistola de obedientiæ virtute; *quæ vis animi, (nimirum intellectus) tamen non ea, quæ voluntas pollet, libertate prædita est, atque ipsa natura fertur eius assensus in id, quod*

sibi veri speciem præbet, tamen multa in rebus, in quibus videlicet cognita veritatis evidentia vim illi non infert, potest voluntatis pondere in hanc potius, quam in illam partem inclinari. Respondeo, apprehensionem euidentem rei opponi in eodem intellectu cum eius dissensu, at non immediate, sed mediante assensu, quem infert: nobis autem sermonem esse de oppositione non remota, & impropria, sed immediata, & propria in definitione tradita. Respondeo secundo, apprehensionem euidentem huius principij v. g. quodlibet est, vel non est, etiam si sit impossibilis cum eius dissensu immediate quidem, & seorsim ab assensu illato, eoque, saltim diuinitus, impedito, nihilominus eam non esse impossibilem cum alia apprehensione ineuidenti, concipiente, non quodlibet esse, vel non esse, veluti, si quis simul has voces audiat & earum significationem apprehendat: quocirca apprehensio quantumlibet euidentis haud est impossibile cum alio actu sui generis, & imperfectæ, ac simplicis representationis; propositio vero cum aliquo alio actu sui generis non cohæret, in eodem intellectu: ita ergo si explicetur oppositio, & impossibilitas, definitio à nobis per eam tradita in apprehensionem euidentem non conveniet.

Obijciens tertio: reuelat Deus Petro, per iudicium aliquod ei inspiratum, & essentialiter verum, nullam ei apprehensionem simplicem inesse: quæ enim in hac reuelatione contradictio? tum si; nulla apprehensio simplex etiam diuinitus componi potest cum hoc iudicio, alias illud falsum redditura, adeoque omnis est cum eo prorsus impossibilis, & tamen nulla est iudicium, seu propositio: huius ergo definitio per impossibilitatem tradita aliis à definito competit, ac proinde est vitiosa. Verum superioris argumenti secunda solutio huc accommodari potest: quamvis enim apprehensio quævis sit impossibilis cum præfato iudicio, non tamen cum alio actu simplici, ac sui generis. Deinde si reuelatio illa est qualitas absoluta, & potis esse in alio supposito v. g. Paulo, sane in eo posita, eique de eodem obiecto facta, componi posset cum quacunque apprehensione simplici, abique vlllo veritatis suæ dispendio, aut etiam periculo, ut intuenti constabit. Tertio, impossibilitas illa cuiusvis apprehensionis cum prædicto iudicio, non tam ex modo tendendi illius, quam ex huius speciali natura, & essentiali veritate nascitur; aliqui profectò quævis apprehensio non cum eo iudicio tantum, sed cum omni impossibilis esset, quo nihil falsius: Atque hoc satis, superque est, ne conveniat in simplicem apprehensionem nostra propositionis definitio, ut illam eius particulam penultimam, *ex diverso modo tendendi*, paulo attentius expendens comperies.

Obijciens quartò, actum alium, cum quo opponitur in eodem intellectu propositio, haud esse posse, nisi propositionem aliam, haud apprehensionem simplicem, & meram: ubi ergo definitur propositio per eiusmodi oppositionem, nulla sit eius ab inferiorum multiplicitate abstractio, sed potius velut multiplex, & alia, atque alia exprimitur: hoc autem non videtur admodum verisimile, sicut enim definitur ratio communis hominis, v. g. & alia quævis proptèr vna, & ab inferioribus suis abstracta, quidni etiam ratio communis propositionis? Respondeo, imprimis, licet oppositio per quam est definita propositio, non sit, nisi eius cum alia propositione: at hoc in illius definitione à nobis tradita non exprimi adeoque, nec multiplicitatem inferiorum cum abstractione, & unitate propositionis in commune repugnantem.

pugnantem. Sic definita causa hunc in moeum, est principium per se influens esse in aliud, nulla eo ipso causarum multiplicitas distinguitur, quia tametsi aliud, respectu cuius causa definitur, eiusque correlatiuum reuera sit etiam ulterius causa alicuius alterius (est enim necessario ens, quod autem ens, ad necessario causatiuum alicuius, si non efficienter, at certe finaliter, formaliter, aut materialiter) ceterum hoc non exprimitur in definitione causae, sed tantum, quod eiusmodi aliud sit effectus, & causa terminus: quanquam ergo actus alius, cum quo definitur, impossibilis propositio in communi debeat reuera esse etiam propositio, hoc tamen in ea definitione exprimi non est necesse: non expressum autem vnitati, & abstractioni rationis definita nullum praedictum importabit. Respondeo secundo, actum alium, cum quo definitur impossibilis propositio, non tantum esse reipsa, & ante opus intellectus propositionem aliam, verumetiam apprehensionem simplicem interdu: quid enim verat, iudicium aliquod eius esse perfectionis, ut non dissensum modo, sed quamuis etiam apprehensionem contrariam fuget, & expellat? licet de diuerso quaelibet apprehensio, vel quoad eius est cum illomet iudicio vel absolute cum alio non tanta perfectione praedito componi queat. Ex hoc ergo titulo, ut omittam alios, neququam exprimitur in definitione causae, causarum multiplicitas, & distinctio: quo pacto quia filius, etsi ut plurimum pater alterius esse possit, non tamen semper, ut cernere datur in secunda triados persona, quae filius est non tamen pater, ideo pater in communi respiciens filium velut à se distinctum, & relationis suae terminum, nihilominus ab omni patrum multiplicitate abstrahit, estque ratio prorsus vna, haud secus, atque homo, & quauis alia.

Denique obieci, in Deo esse propositiones, & iudicia, & tamen in eo nullā esse oppositionē vnus actus cū alio, haud enim alio, atq; alio actu, sed vnicō, & indiuisibili cuncta intelligit: perperā ergo per talem oppositionem definita est à nobis propositio in communi. Respondeo, oppositionem, per quam est à nobis explicata propositionis natura, esse illius cum alio actu re, aut ratione distincto; pluralitatem autem actuum ratione distinctorum in Deo etiam locum habere: Deinde secundo; transeat, oppositionem, de qua loquimur, ita intelligendam esse, ut sit vnus actus cum alio realiter distincto; quid inde non ex eo profecto in propositionem diuinā mentis conuenire nequit: nam, si in illa non est alius, aliusque actus realiter loquendo, quauis ergo illius propositio est impossibilis cum actu quocunque realiter distincto, ne videlicet ea pluralitas realis actuum, Deo compositionem, & imperfectionem affingat.

TRACTATUS II.

De variis speciebus veritatis compositae, siue propositionis.

CAPVT I.

Propositio multifariam diuiditur.

Rimò in eam, quae est differendi, siue dialecticam; atque in demonstratiuam. Propositio
P. Lyncei Philosophiae Tom. I.

dialectica in quærente est mera interrogatio contradictionis; ac proinde omnis veritatis, & falsitatis expers: at in ratiocinante est sumptio eius partis, quæ apparet verisimilis, ac probabilis; & velut talis est concessa ab eo, cum quo instituitur disputatio demonstratiua est acceptio alterius partis contradictionis in materia necessaria ac per se nota: de quibus vide Aristotelem lib. 1. prior. cap. 1. Rursus propositio, alia est strictissima, videlicet sola maior syllogismi: alia stricta quidem, & propria; sed non tantumdem, scilicet quauis alia, siue sit minor syllogistica, siue conclusio, siue sit prorsus extra syllogismum omnem: utroque enim modo sumi propositionem testes sunt ut alios omittam, nostri Conimbricenses super textum eius libri primi, capitique primi priorum.

Uterius propositio dissecari consuevit in affirmatiuam, & negatiuam, quæ à Cassiodoro in dialectica, & Isidoro lib. 2. orig. cap. 26. & aliis dissident dedicatiua, & abdicatiua. Hanc autem diuisionem esse non vniuocam, sed analogam docent Alexander Aphrodis. Burana lib. 1. prior. cap. 1. quoniam, inquit, affirmatio, est prior negatione: ubi autem reperitur prius, & posterius, ibi visitur analogia; ut patet in substantia, & accidenti, Deo, & creaturis, contemplatione entis: ergo, &c. Minorem supponunt adducto exemplo probatam. Maiorem probant hunc in modum: obiectum affirmationis, videlicet rem esse obiectumque negationis; scilicet rem non esse, ita instituta sunt, ut illud genere suo sit prius, quam hoc: quanquam enim in rebus creatis prius sit eas non esse, quam esse; at esse latissime fufum, & prout se extendit ad creatorem, eumque comprehendit, prius est, quam non esse; nam quidquid non est in rerum natura, caret existentia, censeturque non esse, dependenter utique à Deo nolente, illud ex nihilo, seu non esse ad esse transferri. Ceterum verius est, prædictam diuisionem esse vniuocam. Ita B. Thomas opusc. de enunciat. cap. 6. Ammonius 1. de interpret. c. 4. Porphy. & Philopon. lib. 1. prior. c. 1. & Simplicius atque Recēiores communiter. Probatur autem primo, quia affirmatio est verē, & propriē propositio, necnon etiam negatio: conueniunt ergo vniuocē in ratione propositionis: haud secus ac Petrus v. g. & Paulus in ratione hominis, propter id quod vterque est verē, & propriē homo. Secundo: eadem propositio potest esse affirmatiua, & negatiua respectu diuersorum, veluti hæc: Petrus currit, & Paulus currit: sicut ergo affirmatio, & negatio conueniunt per identitatem, & indistinctionem realem, ita etiā per similitudinem, & vniuocationem, si cuius vspiam est momenti argumentatio à maiori ad minus. Tertio & obiter fit satis argumento contrario: tametsi affirmatio sit prior negatione, & hæc illa posterior: atq; hoc diuersæ opinionis auctoribus concedatur ex abundanti, inde tamen nihil concludi potest aduersus vtriusque vniuocationem; cum probabilius sit, substantiam & accidens, creatorem, & creaturas vniuocē conuenire in ratione entis, quam tamen nisi prius, & posterius, & cum inæqualitate quadam non participant: de quo in metaphysica. Tandem: licet esse sit prius, quam non esse, & hoc posterius illo, hinc neququam sit, eandem prioritatem, & posterioritatem admittendam esse inter affirmationem, & negationem: tum quia non sunt harum obiecta, videlicet singula singularum, ut in prioris sententiæ fundamento assumitur satis ex vano: nam affirmatio multoties respicit non esse, siue carentiam: ut si dicas, nunc datur carentia Antichristi: & negatio etiam multoties esse rei, siue eius existentiam: veluti

si dicas, *nunc Antichristus non existit proprie, & positivè*: Tum etiā, quia licet affirmationis, & negationis obiecta sint esse, & non esse; quid inde? namque substantia est prior accidentibus, & creator creaturis: & tamen horum obiectorum actus simili sunt ordine destituti, & potius contrarium amant: siquidem cognitio substantiæ, ac Dei non est prior, sed posterior cognitione accidentium, & creaturarum: & substantiam per species accidentium, ac Deum per imagines creaturarum cognoscimus; similiter ergo in presenti, licet esse, & non esse sint obiecta affirmationis, & negationis, haud propterea in has, quem inter se ordinem servant, refundent, adeoque neutiquam erunt impedimento, quominus earum convenientia in ratione propositionis in communi sit vniuoca: vt vt gratis concedatur, prioritatem, ac posterioritatem vbiuis vniuocationi obesse, & analogiam inuehere.

Diuidi quoque solet propositio in vniuersalem, vt omnis homo est animal; particularem, vt aliquis homo est animal; singularem, vt hic homo est animal; & indefinitam, vt homo est animal: de quibus latius infra. Diuiditur etiam propositio communiter in simplicem, & complexam: hæc duplici copula, illa vnica constat: paradigma prioris sit, Petrus est homo: paradigma posterioris: Petrus est iustus, & Paulus est diues. Atque ita vtramque explicant Albertus in tract. de enunciatis. cap. 21. & apud eum Moazel, Auicenna, & Boëtius: necnon Ammonius, & alij communiter. Porro ambæ nuncupantur aliter à Petro Hispano lib. 1. cap. 15. & alijs Summulistis: nimirum categorica, quæ à nobis est vocata simplex, & hypothetica, quæ complexa. Cæterum immeritò, & contra nominum ethymologiam, vt rectè animaduertit Hurtadus noster disp. 4. summular. sect. 3. nam Græca illa vox *categorica* latine prædicatio est: quare propositio categorica erit ea, in qua aliquid absolute prædicatur, siue ea prædicatio sit simplex, siue composita: vt dies est: vel, dies est & sol consequenter est: hypothesis vero suppositionem, seu conditionem significat: quare hypothetica propositio erit ea, in qua aliquid sub conditione, aut suppositione prædicatur; non vero ea, in qua duæ copulæ absolute reperiuntur: vt si sol est, dies est: aut quia sol est, dies est.

Itaque duplex est, atque omnino diuersa propositionis diuisio, hinc in simplicem, & complexam, & illinc in categoricam, & hypotheticam. Propositio simplex, quæ prioris diuisionis prius membrum est, alia est modalis, vt Petrum esse hominem necesse est, alia non modalis, vt Petrus est homo: quam partitionem satis nodosam inferius enodabimus. Propositio autem complexa, alia est modalis: vt Petrum currere est contingens, & Paulum currere est contingens: alia non modalis, vt Petrus currit, Paulus currit. Item alia est exponibilis, in qua altera copula exprimitur, altera latet: vt tantum homo currit: alia exponens, in qua exprimitur vtrique copula: vt homo currit & præter hominem nihil aliud currit: de qua diuisione, sicut & de priori latius tract. ultimo huius libri. Propositio complexa iterum alia est copulatiua: vt Petrus currit, & Paulus sedet: alia est disiunctiua: vt Petrus currit, vel Paulus sedet: alia demum neutra, seu disparata vt Petrus currit, Paulus sedet. Hanc vltimam, sunt, qui putant, non esse in mente vnā, sed plures realiter distinctas, ac separabiles more ipsarum vocum. Sed contrarium verius est, vt constabit lib. postremo huius operis: impræsentiarum satis esto paritas apprehensionis;

quæ enim respondet huic voci, *homo*, Petrum v. g. Paulumque, ac cæteros homines indefinite, & sine particula *&*, aut, *vel*, aliavè simili formaliter representat; idque etiam si sit indiuisibilis, & vna: quidni ergo præfata propositio interius vna, & indiuisibilis manens, cursum Petri, Paulique omnino disparatè, & sine vllò nexu per voculam *&*, aut *vel* expresso, formaliter affirmet?

Propositio categorica dissecari iterum potest in simplicem, & complexam: modalem, & non modalem; exponibilem, & exponentem hætenus explicatas. Rursus propositio hypothetica: alia est conditionalis, alia causalis: conditionalis vel est necessaria: vt si sol oritur, dies est: vel libera: vt si Petrus à Deo vocetur, conuertetur: vel est disparata: vt si Turca saltat, Persa dormit: vel est impossibilis: vt si sol illuminat, tenebræ sunt. Causalis etiam quadrupliciter pro quadruplici connexionione causæ cum effectu subdiuidi potest: ita tamen vt dependenter ab aliqua causa aliquid affirmet, aut neget; ac proinde particulam *quia* includat: vt quia sol existit, dies est: cum tamen conditionalis sub conditione tantum aliquid affirmet, aut neget; atque adeo particulam *si* inuoluat. Potrò autem non solum hæc vocatur hypothetica, sed etiam pari iure prior illa: nimirum causalis, propterea quod causa sit hypothesis, & conditio quadam ad existentiam effectus. Alia quoque est diuisio vtriusque propositionis, eaque quadruplex; aut enim propositio causalis, seu conditionalis est omnino negatiua, aut omnino affirmatiua, aut affirmatiua ex parte conditionis, siue causæ; & negatiua ex parte conditionati effectus; aut denique negatiua ex parte conditionis, siue causæ; & affirmatiua ex parte conditionati, vel effectus. Quarum exempla nobis præbet Fabius lib. 5. cap. 8. his verbis: *ad hoc omnium probationum quadruplex ratio est: vt vel, quia aliquid est, aliud non sit: vt quia dies est, nox non est: vel quia est aliquid, & aliud sit: vt quia sol est super terram, dies est: vel quia aliquid non est, aliud sit: vt quia nox non est, dies est: vel quia aliquid non est, nec aliud sit: vt quia non est rationale, nec homo est.* Hæc ille. Eandem diuisionem tradit D. Thomas opuscul. 48. cap. 16.

Vltius diuidi conuenit propositio in essentialem, & accidentalem. Propositio essentialis est ea, in qua prædicatum est de essentia subiecti: accidentalis est, in qua prædicatum accidit subiecto. Porro autem prædicatio potest essentialis, aut accidentalis, vel physice; seu, vt loquuntur alij, metaphysice, vel etiam logicè: hæc propositio, *homo est animal*, est essentialis logicè: hæc, *homo est albus*, est accidentalis physice: hæc, *homo est risibilis*, est logicè accidentalis, cum risibilitas sit extra essentiam logicam hominis, & physice essentialis; cum non sit extra eius essentiam physicam; aut, si mauis, metaphysicam propter realem cum eo identitatem. Scio Bartholomæum Manzolum in tract. formalitatum, & alios in ea esse sententia, vt existiment, propositionem illam, *homo est animal* neque esse accidentalem, neque essentialem: non accidentalem, cum esse animal nequeat homini accidere: non essentialem, quia si talis absolute esset, sanè & ab æterno talis esset: atqui nequit esse ab æterno essentialis, cum nulla extiterit ab æterno essentia præter diuinam. Hæc tamen sententia falsa est, & quo confirmatur discursus leuis: etenim propositio essentialis, cum secundum omnes sit æternæ veritatis, haud postulat ad sui rationem existentiam obiecti sui, sed tantum vt prædicatum suum sit de essentia subiecti; siue

sive ambo reuera existant, siue secus: ea ergo propositio, *homo est animal*, poterit esse essentialis ab aeterno, siue in mente Dei, siue in alia, si qua esset alia, quantumvis nulla existat ab aeterno essentia. Hæc licet ita sint, haud tamen negauerim, multas esse propositiones, quæ nec sunt essentielles, nec accidentales, eas nimirum, quæ sunt in materia impossibili.

CAPVT II.

Propositionis diuisio in formalem, & identicam, directam, & indirectam.

7 **P**ropositio formalis est illa, in qua subiectum, & prædicatum, ratione distinguuntur, tametsi alterum reipsa includatur in altero, vt, homo est animal, animal est rationale. Propositio identica, est ea, in qua subiectum, & prædicatum, nec ratione nostra distinguuntur, vt Petrus est Petrus, homo est homo. Porro autem cum dicitur, subiectum, & prædicatum in propositione formali distinguuntur ratione nostra, si minus adæquatè, at certè inadæquatè, & in identica, neutiquam esse distincta, aut est sermo de subiecto, & prædicato reduplicatiuè sumptis, & prout talibus; ita enim non dubium, quin in cuiuscunque modi propositione, semper sint distincta, ratione saltem, vt latè probatum manet supra lib. 3. tract. 2. cap. 1. sed de iis specificatiue sumptis, siue rebus iis quæ subiiciuntur, ac prædicantur, seorsim tamen ab vtralibet denominatione, & secundum se potius. Atque hoc pacto homo, & homo v. g. idem est non vero aliud, & aliud ratione nostra, etiam si distinctionem habeat, à respectu, ad diuersos iudicij actus seu formalitates, quibus subiicitur sibi, ac de sese prædicatur, cum tamen homo, & animal v. g. etiam extra iudicium, & prout soli subiacent apprehensioni, nihilominus distinctionem rationis subeant.

8 Nonnulli recentiores omnem propositionem identicam in mente negant, quare huic propositioni vocali, homo est homo, aiunt interius respondere istam, homo est significatum huius vocis homo, quæ sanè idetica non est, quippe in qua subiectum, & prædicatum distinguuntur ratione nostra. Mouentur primò, quoniam omnis propositio facit aliquid innotescere; sed hæc propositio mentalis, homo est homo, nihil innotescere magis facit, quam apprehensio simplex hominis; repugnat ergo talis propositio mentalis, qualem eam voces præseferunt. Secundo, quia subiectum, & prædicatum ratione nostra distinguuntur debent in omni propositione, cum nulla non sit affirmatio, vel negatio vnius de alio, iuxta Aristotelem 1. Prior. cap. 1. ac reliquos dilecticos: at ea distinguuntur, nec possunt, nec debent in identica; hæc ergo neutiquam est admittenda.

9 Contraria sententia quantum est cõmunior, tantumdem verior, atque probabilior: nam in primis, homo veram habet identitatem secum ipso, quæ nimirum est homo, hæc ergo identitas, non vocibus tantum exprimi, sed mente etiam affirmari potest, per huiusmodi propositionem, homo est homo. Deinde prædicatum illius propositionis mentalis, homo est homo, est, quod huic prædicato vocali, homo, respondet; alioqui propositio mentalis huic vocali, homo est animal, respondens, haberet loco prædicati non magis animal, quod voces exprimunt,

P. Lyncei Philosophia Tom. 1.

quam leonem, quem non exprimunt. Sed in hac propositione vocali, homo est homo, prædicato vocali non significatum huius vocis, homo, quatenus tale respondet, cum vox seipsam ex instituto non significet, sed homo secundum se; ergo homo secundum se est prædicatum propositionis identicæ mentalis vocali respondentis, ac proinde sicut hæc, ita etiam illa est admittenda. Tandem Deus opt. max. idem de ipso eodem modo conceptum affirmat, siquidem totum obiectum eodem simplicissimo intuetur actu, nec clarius quod affirmat, quam de quo affirmat, concipit: similiter ergo nos nostro modulo poterimus idem eadem ratione conceptum per propositionem ideticam affirmare de semetipso. Ad primum argumentum contrarium respondeo; propositio illa mentis identica, homo est homo, facit aliquid innotescere: & multo magis, quam apprehensio simplex hominis: tum quia explicite, & distinctè attingit identitatem hominis secum ipso, quatenus nimirum copulæ verbali, & exteriori, est, respondet; quam tamen apprehensio huic vocis, *homo*, subiecta tantum implicite, & confuse tangit. seu iuxta aliorum phrasim non ex parte modi, & formaliter, sed ex parte obiecti, & materialiter tantum: tum etiam, quia propositio, qua de loquimur, affirmat eam identitatem, cum tamen apprehensio mera hominis illam ad summum simpliciter repræsentet, ac de ea nihil constituat: magis autem cognoscimus, quod affirmamus, quam, quod simpliciter apprehensum in medio relinquimus. Ad secundum argumentum respondeo, subiectum, & prædicatum in omni propositione debere quidem ratione distinguuntur; at quo pacto hæc distinctio rationis cum eorum identitate quadam rationis aliquando possit esse coniuncta, sicut ad propositionem identicam oportet, paulo superius, huius nimirum initio capitis, satis, superque ostensum esse.

Propositio directa & illa, in qua prædicatur, vel superius de inferiori, vel æquale de æquali; vt homo est animal, rationale est risibile, homo est albus, &c. indirecta vero in qua prædicatur inferius de superiori, vt animal est homo, sensibile est animal, &c. Ita, communiter nostri authores. Enimvero Sorus q. 5. prædicab. parum ab initio, Caietanus, & alij Thomistæ dicunt, propositionem directam esse eam, in qua prædicatur est forma subiecti, indirectam vero, in qua prædicatur aliquid de alio, quod non est ipsius forma. Sed malè quantum arbitror: primo, quia in omni propositione prædicatum est forma subiecti, ac totius propositionis, sicut è contrario subiectum vtriusque materia, vt tractatu sequenti constabit. Secundo, quoniam hæc propositio homo est animal, est directa: at in aduersariorum principiis animal nequit vllatenus esse forma hominis: non enim talis est, quod eum physice, & realiter informet; haud etiam est illius forma metaphysica, siue differentia, sed potius genus: nec etiam eius est forma, propterea, quod prædicetur de eo, alias iuxta illos, quibuscum agimus, omnis propositionis prædicatum esset eius, subiectique forma, adeoque nulla non esset directa. Quæres, an hæc prædicatio, animal est rationale, sit directa? Caietanus affirmat, quoniam rationale est forma saltem inadæquata animalis: at Sorus vbi supra negat, & eam potius ait esse indirectam: & quidem iure merito, cum in ea prædicetur inferius de superiori. Rursus quod attinet ad hanc, album est dulce, eam docet Sorus esse directam, & benè, namque in ea prædicatur æquale de æquali,

L 2

haud

haud enim album est gradus inferior respectu dulcis: at Caietanus docet illam esse indirectam, quoniam albi propterea albi non est forma dulcor, sed potius albedo: quam parum tamen momentosa sit hæc ratio, qua Caietanus probat, tum hanc posteriorem propositionem esse indirectam, tum illam priorem esse directam, ex eo constat, quod eiusmodi species propositionis nequiquam sint explicandæ, per hoc, quod prædicatum sit, vel non sit forma subiecti. Quod tamen magis consequenter procedat, sibi quæ, ac suis principiis magis constet, quam Sotus, haud ausim inficiari. Denique quod spectat ad hanc, *numerus est par*, B. Thom. 2. contra gent. cap. 58. & Conimbricens. 1. post. c. 4. qu. 1. art. 3. §. percontaberis, docent eam esse directam: Cæterum longè verius est, quod tuentur Agidius, & alij, illam esse indirectam, quippe in qua inferius de superiori prædicatur: Quæ autem illius propositionis ratio, eadem est harum, *animal est bipes*, *corpus est quadratum*, & similia.

11 Maior difficultas est, an reperiatur in mente propositio indirecta, vel potius quæ voce tenus est indirecta, & hæc v. g. *animal est homo*, interius sit semper directa, & istius modi v. g. *homo est animal*? Arrisit nobis aliquando pars negans, eique favere videtur Sotus q. illa 5. prædicab. circa medium, his verbis: *Sola prædicatio directa est simpliciter, & absolute prædicatio: alia verò sunt secundum quid prædicationes, nam idem respectu sui, sicut non est forma, ita nec prædicatum; & pauculis intercisus, nec prædicatio indirecta, ut animal est homo, est simpliciter prædicatio, sed indirecta prædicatio: Vbi expendit primò, iuxta hunc authoris idem respectu sui id est genericæ, alteriusve rationis essentialis in se incluse nequiquam esse prædicatū, non voce quidem, (contrarium enim est experientia certum, exploratumque) sed interius, & in mente; esset autem, si quæ esset propositio mentalis indirecta. Rursus expendit, propositionem indirectam esse iuxta eum secundum quid tantum propositionem, siue prædicationem, non verò simpliciter: quorsum autem hoc, nisi, quia eiusmodi propositio duntaxat est propositio voce tenus, non autem reuera, & in mente, haud aliter, atque homo pictus est homo tantum secundum quid, non vero simpliciter, quoniam homo dicitur, ac vocatur; quin eiusmodi sit reuera.*

12 Porro suaderi potest hæc sententia ex Ioan. Damasceno, cuius hæc sunt verba cap. 7. dial. *Semper prædicatum latius patet, quam subiectum, aut nunquam est angustius: & paulo infra; genera prædicantur de speciebus, ut uniuersaliora, species autem non prædicantur de generibus, species enim particulariores sunt generibus: & paulo etiam inferius; species prædicatur de sub ipsa contentis indiuiduis, id est hypostasis, ut uniuersalior, indiuiduum autem, id est hypostasis, non prædicatur de specie, particularior enim est specie hypostasis. At non semper prædicatum latius patebit, quam subiectum, sed erit eo angustius aliquando, nec non species poterunt interdum prædicari de generibus, & indiuidua de speciebus, contra, quam Damascenus censuit, ubi semel admittatur propositio indirecta mentalis, & propria. Item suaderi potest eadem sententia ex Porphyrio cap. 2. de specie, cuius ibi hæc sunt verba, *nam, aut paria de paribus, ut hinnibile de equo, aut maiora de maioribus, ut animal de homine, prædicentur, oportet; minora vero de maioribus non oportet, non enim animal esse hominem dixeris. Quod si daretur propositio mentalis indirecta, oporteret ali-**

quando prædicari minora de maioribus, siue inferiora de superioribus; essetque dicere, *animal est homo*, non exterius, & verbo tenus (quod nemini dubium) sed interius, & mentis sensu. Tertiò iuxta Aristotelem 2. phyllicorum text. 28. & 5. metaph. text. 2. superius est forma inferioris: at prædicatum suapte natura est forma subiecti, ac totius propositionis, ut constabit tract. sequenti; solum ergo superius potest esse reuera in mente prædicatum inferioris, & non è conuerso: hoc autem sustineri nequit, si qua sit admittenda propositio mentalis indirecta. Denique si reperiatur in mente hæc propositio, *animal est homo* v. g. qualem voces præleserunt, & non potius aliter, ac propterea directa, & vocibus diuersimodè collocatis respondens, sanè ea semper erit falsa: at eum qui asserit intus, animal esse hominem, semper falli, falsum est ut quod maxime, alioqui scientia omnes innumeris scatebunt propositionibus non veris, habent enim plures superiori similes ergo &c. sequela autem probatur: siquidem ea propositio mentalis, *animal est homo*, semel admittitur, cum sit in materia necessaria, æquiualebit necessario huic, *omne animal est homo*, propter regulam illam inter dialecticos celebrem; propositio indefinita in materia necessaria æquipollet vniuersali: quo pacto hæc prædicatio, *animal est viuens*, habet instar huius, *omne animal est viuens*: sed propositio ista, *omne animal est homo*, est manifeste falsa: ergo & illa prior, *animal est homo*, & quæuis alia mentalis indirecta.

13 Hæc opinio quamuis ob argumenta facta verisimilis sit, verior tamen est opposita; eamque probo hunc in modum: propositionis illius mentalis his expressæ vocibus, *animal est homo*, subiectum est animal, non homo: ea ergo est indirecta, quippe in qua prædicatur inferius de superiori, idque interius & in mente, ac non exterius tantum. Antecedens probatur; tum, quia voces propositionem mentalem eius generis indignant, talis igitur, & non alterius ea est esse credenda quæ correspondet prædictis vocibus, & quæuis alia similis: alioqui si fas est recedere à consuetis vocum significationibus, & eis mutatis alias ignotas, & peregrinas comminisci, quid est, quapropter subiectum harum propositionum v. g. *animal currit*; *animal est viuens*, *animal est substantia*, aut est ens, sit animal, & non potius quod in eis apparet exterius prædicari, aut aliud quidpiam: secundò, identitas est relatio reciproca, & mutua, ad instar similitudinis, & dissimilitudinis, æqualitatis, & inæqualitatis, & aliarum id genus; fierique adeo non potest, ut animal sit idem cum homine, & non è conuerso cum animali homo: sicut ergo beneficio identitatis animal interius, & in mente prædicatur de homine, ita & merito posterioris homo prædicari poterit de animali per propositionem mentalem indirectam. Tertiò, si contra vocum usum, & significationem nulla sit in mente propositio indirecta, sed quæuis sit directa, eadem licentia poterit de medio tolli propositiones omnes mentales conuertentes, nec non æquipollentes, neque admitti ullæ, nisi solis verbis diuersæ à conuersis, aut eis, quibus æquipollent: quare hæc propositio, *aliqua substantia est lapis*, interius erit hæc per eam conuersa, *omnis lapis est substantia*; & hæc negatiua, *nullus homo non currit*, erit formaliter in mente affirmatiua ista, *omnis homo currit*, cui æquipollet. Hæc autem quam sint absurda, quam aduersus Aristotelis doctrinam, ac manifestam rationem, qui manifeste non videat, arbitror esse neminem.

Ad autoritatem Damasceni primo loco obiectam dicendum

dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, ubi docet prædicatum semper latius patere, quam subiectum, aut nunquam esse angustius; cumque ait non prædicari speciem de genere, aut indiuiduum de specie, vel eodem modo eum interpretandum esse; vel secundo, id, quod ait, non absolute sumendum esse, sed cum additamento, & conditione quadam, nimirum, si sumatur ex parte subiecti genus copulatiue, & in tota sua latitudine; & species similiter, quoties indiuiduo subiicitur; quæ ratione certum est, nec speciem de genere, aut indiuiduum de specie, id est, nec hominem de animali, nec Petrum de homine prædicari posse ex vero: quod autem hæc sit Damasceni mens, colligi potest li- quidissima ratione ex sequentibus eius verbis, quibus exemplum præbet eorum, quæ dixerat, *Prædicatur igitur substantia de animalis, & animal de homine, etenim animal substantia est, & homo animal est; non conuertitur autem; omnis enim homo animal est, non omne autem animal homo; Et equus enim, & canis animalia: sane similiter, & omne animal substantia est, non omnis autem substantia animal est, lapis enim, & lignum substantia est, quæ non sunt animalia.* Et paulò infra; *Petrus igitur homo est, & Paulus homo est, non omnis autem homo Petrus, vel Paulus est: sunt enim, & alia hypostases sub specie hominis.*

Ad Porphyrium similiter dicendum est, eum loqui de sola propositione directa, ubi negat minora de maioribus, aut hominem de animali prædicari, eiusque sensum esse, non, quod tale genus prædicationis locum non habeat in mente, sed, quod nullibi directe, & congruè hoc autem non obstat ei priori: quot enim propositiones falsæ sunt in intellectu, & tamen nulla earum est directa, & congrua, sed potius rectitudine veritatis destituta. Secundo exponi potest locus Porphyrij, quemadmodum & prior Damasceni; quasi sicut hic, ita etiam ille tantum doceat, hominem de animali, aut minus vllum de maiori non posse prædicari, si animal, aliæ ratio maior, siue superior locum obtinens subiecti sumatur in tota sua amplitudine, ac per particulam, *omne*, distribuatur. Vtramque interpretationem compendio tradunt nostri Conimbricenses, ac super eum Porphyrij textum nobis obiectum sic aiunt, littera M. intellige prædicationem directam; & de toto subiecto; alias species indirectè affirmatur de genere, & grammaticum de homine; sed non de toto. Eundem fermè in modum, aliumvè certè, fortassis exponi posset Sotus: quid tamen senserit, parum nobis est laborandum.

Ad tertium argumentum dicendum est, superius esse quodammodo formam inferioris in essendo, pro eo, ac censuit Aristoteles: nam sicut subiectum physicum, & proprium habet formam, ita quod inferius est, habet rationem superiorem, videlicet homo animal, Petrus hominem: cæterum in prædicando posse aliquando ordinem inuerti, ac mutari, nimirum si ratio superior subiiciatur inferiori, & affirmetur, eam habere secum identificatam: neque verò mirum esse, si ratio superior modo sit forma inferioris, & modo hæc illius è conuerso forma: tum, quia forma, quæ de alterutra respectu alterius dicitur, non est propriè talis; ita enim duas res esse sibi mutuo formas nunquam non repugnat, sed improprie, & secundum quid; tum etiam, quia, ut iam iam visum, ne ea ipsa ratio formæ conuenit utrique nisi aliter, & aliter nimirum gradui superiori, prout habetur, & includitur, circumscripta quauis prædicatione, ab inferiori; huic verò, prout enuntiatur de superiori.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Ad vltimum argumentum respondeo, propositionem illam mentalem, & indirectam, *animal est homo*, nequaquam æquivalere huic, *omne animal est homo*, sed potius huic, *aliquod animal est homo*, adeoque veram esse posse. Regula autem quæ probatur prior illa æquivalentia à nobis negata, videlicet, propositio indefinita in materia necessaria æquiualeat vniuersali, tantum habet locum in propositionibus directis: quod si sermo sit de indirectis, eis potius conuenit ea regula dialæctica hæc minus vñtata, subiecta talia sunt, qualia permittuntur à prædicatis: ita enim cum se res habeat, quid mirum, si animal subiectum homini in prædicatione mentali indirecta non sit æquiualeuter, ac virtualiter omne animal, sed aliquod, pro eo, ac hominis natura, & minor, quam animalis amplitudo permittit? Quo posterior eius propositionis controuersæ æquivalentia à nobis tradita manet satis, cumulateque probata.

C A P V T III.

Propositionis diuisio in necessariam, contingentem, & impossibilem.

Propositio necessaria ea est, cuius subiectum necessario connectitur cum prædicato, eo quidem nexu, qui nunquam permittat propositionem esse falsam. Atque hinc constat, prædicationem istam, Petrus currit, etiam si fortè sit essentialiter vera, propterea, quod omnis veritas, ut putant aliqui, sit essentialis actui vero, aut propterea, quod sit supernaturalis, & à Deo inspirata, nihilominus haud dici necessariam, quoniam, non nexus subiecti cum prædicato, sed modus peculiaris representandi, ac specialis eius perfectio obstat, ne possit vnquam esse falsa: Vnde circa idem subiectum & prædicatum, si Petrus videlicet non curreret, esse posset alia propositio falsitati obnoxia. Cæterum hæc prædicatione, homo est animal, est necessaria, quoniam subiectum eius, & prædicatum ea se necessitate respiciunt, & vniuntur inuicem, ut, nec illam, nec aliam circa se vllam permittant esse falsam. Propositio contingens est: cuius subiectum contingentem connectitur cum illius prædicato, eoque certè vinculo, quod velleam ipsam propositionem, si veritas genere suo non est essentialis actui vero, patiatur esse falsam, vel certè aliam circa idem obiectum: exemplum eius iam iam traditum est in prædicatione cursum affirmante Petri. Propositio impossibilis, quæ à Soto quæst. 5. prædicab. & alij multis vocatur disparata est, cuius subiectum non habet connexionem vllam necessariam, seu contingentem cum prædicato, sed potius repugnantiam vinci prorsus nesciam: exemplum eius esto, Petrus est lapis.

Quamuis autem aliqui confundant hanc trimembrem diuisionem, quoad duas priores eius partes cum diuisione bimembri cap. superiori tradita, ac nihil interesse putent inter propositionem essentialem, & necessariam, atque accidentalem, & contingentem: cæterum eos admodum falli reor: hæc enim propositio, *homo est risibilis*, nullatenus dicitur contingens, sed absolute necessaria: risibilitas siquidem est proprietas quarto modo, adeoque nequit prædicari nisi in quale necessario: & tamen eiusmodi propositio non est omnino essentialis, sed logicè saltem accidentalis: haud ergo in idem recidunt, propositionem aliquam esse accidentalem, & contingentem

Vterius hæc propositio, *essentia Petri est à Deo cognita*, est necessaria, ut vero verius, & tamen non est essentialis, cum cognitio Dei nullatenus sit essentialis Petro: non igitur perinde est, aliquam propositionem esse necessariam, & essentialem.

20

Porro grauis est difficultas circa hanc diuisionem an nimirum propositiones de subiecto complexo, seu coniuncto; cuiusmodi sunt hæc, homo albus est rationalis, homo currens mouetur, aliæque similes, sint necessariae: Affirmant B. Thomas 3. part. quæst. 2. art. 3. & in 3. dist. 7. quæst. 1. art. 1. & 4. contra gentes cap. 37. & 49. Ferrariensis, Caietanus, & plerique alij Thomistæ. Item Marsilius, Aletius, Richardus, Bonauentura, Carthusianus, Albertus, Conimbricenses, Rubius, Baltasar Tellez, 1. parte sum. disp. 12. sect. 2. num. 14. Negant verò Scotus in 3. dist. 3. quæst. 1. & dist. 22. quæst. 1. Bassolis, Lichetus, & communiter ceteri Scotistæ. Præterea Ochamus, Maior alique non pauci Nominales: Quin etiam aliqui è schola diui Thomæ, veluti Capreolus in 3. distinct. 3. quæst. vnica art. 3. Soncinas 9. metaph. quæst. 5.

21

Prior sententia eorum, qui affirmant, nobis magis arridet, & probari potest hunc in modum: partes cuiuscunque rei, præsertim si sint ab ea realiter distinctæ, sunt de illius essentia; at humanitas, & albedo sunt partes hominis albi constitutiua, ab eoque nequitquam realiter distinctæ; potissimum, cum homo albus non sit totum substantiale, aut per se, de cuius solius distinctione reali à partibus suis esse potest aliqua dubitatio, sed tantum per accidens, alterutra ergo est de essentia hominis albi: siue ergo vna de illo prædicetur, talem in modum, homo albus est albus, siue alia, hoc pacto, homo albus est homo, vtralibet prædicatio quantumvis de subiecto coniuncto erit essentialis, adeoque necessaria: omnis enim propositio essentialis, eo ipso est necessaria, licet non econuerſo, ut paulò superius visum: quod si eiusmodi propositiones sint necessariae, & non contingentes, de ceteris nullus potest esse dubitandi locus: aut enim alia sunt de subiecto complexente duos terminos essentialiter connexos, & inuicem inclusos, veluti animal rationale est animal, animal rugibile est leo: & has esse necessarias, nullus negat, aut potest nec de eis est præsens quæstio: aut aliæ sunt de subiecto cohibente duos terminos inuicem separabiles, & essentiali connexionione destitutos; & harum, cuiuscunque modi sint, par est ratio, atque earum, quas iam probauimus esse necessarias.

22

Secundo probatur eadem opinio: homo albus, nec esse nec concipi potest absque eo, quod sit homo, aut sine eo, quod sit albus: respicit igitur essentialiter tam hominem, quam album: non autem velut terminos extrinsecos, sicut pater v.g. filium, & hic patrem, ut est luce clarius: ergo velut quædam intrinseca, & essentialia constitutiua sui: seu igitur dicas, homo albus est homo, seu, homo albus est albus, alterutra propositio erit essentialis, adeoque necessaria, & non contingens. Par autem est conditio ut iam vidimus, aliarum omnium, quæ habent complexionem aliquam contingentem ex parte subiecti, & quæ solæ sunt in controuersia posita. Tertiò; quando totum aliquod prædicatur essentialiter, & necessario singulas eius partes eadem necessitate, & ratione prædicari oportet, ut præter alios disputat B. Thomas in 3. dist. 10. quæst. 1. art. 2. & sponte sua liquet: nam si qua pars totius prædicetur contingenter, etiam si altera dicatur necessario, tota prædicatio erit eo ipso contingens, & non necessaria, propter id, quod, ut est in veteri paræmia, denominatio sequi-

tur debiliorem partem. Sed de homine albo prædicatur essentialiter, & necessario homo itidem albus, huius ergo totius alterutra pars, homo, nimirum, &, albus, prædicabitur de eo essentialiter, ac necessario, hunc in modum, homo albus est homo, & in hunc, homo albus est albus, ac proinde, harum propositionum ritu, quæuis aliæ similes erunt suapte natura necessariae, & contingentes. Maior huius argumentationis vna proposita est, atque probata; quare minor illius probatur hoc pacto: omnis propositio identica, in qua videlicet idem de eodem, eodem etiam modo conceptum enuntiatur, est essentialis iuxta omnes: sed hæc propositio, homo albus est homo albus, est identica: ergo essentialis & necessaria, atque adeo totum illud, homo albus, est prædicatum essentialiter, ac necessarium respectu hominis albi, id est sui: Deinde; nequit non prædicari essentialiter, & necessario de homine albo, quod sit affectus qualitate disgregatiua visus: hæc enim est illius definitio: omnis autem definitio est essentialis, & necessaria definitio, at in idem prorsus recidunt, esse hominem album, & esse hominem affectum qualitate disgregatiua visus: sicut ergo posterius hoc, ita etiam prius illud totum, siue complexum, de quo est sermo prædicatur essentialiter, & necessario de homine albo, sicut ad singularum eius partium hominis videlicet seorsim, & albi prædicationem essentialem, ac necessariam oportet.

23

Alij probant nostram sententiam ita: hæc propositio, *Christus est, siue existit*, est perpetuæ veritatis, ac necessaria: ut patet ex Paulo ad Hebræos 13. *Iesus Christus heri & hodie ipse & in secula*, & Ioan. 8. cap. ubi Christus ita Iudæos alloquitur *Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum*: & tamen eius propositionis subiectum inuoluit complexionem quandam contingentem ex natura humana, & diuina: quantumvis ergo huius propositionis, homo albus est homo, subiectum sit terminus contingentis complexus, nihilominus ea erit necessaria, & essentialis. Parum tamen præsidij esse arbitror in hac ratione; tum, quia, si cuius esset momenti, probaret eodem modo hanc propositionem, homo albus est, siue existit, esse necessariam, & essentialem, quod nemo admittit: tum etiam, quia propositio illa prior ex scripturis eruta idcirco est vera, quia supponit pro solo supposito diuino, de cuius essentia est existere: Cæterum, si ut fieri potest, pro toto subiecto suo supponat, haud est necessaria, & sempiternæ veritatis: quin potius ita sumpta procul dubio falsa fuit, ante natiuitatem Christi Domini: peperam ergo ab ea arguitur ad veritatem essentialem, & necessariam propositionis de subiecto contingenter complexo, pro eoque toto supponentis.

24

Cæterum pro posteriori sententia negante necessitatem de subiecto per accidens, & non per se coniuncto, earumque potius contingentiam afferente, nec pauca, nec leuia sunt argumenta. Primum est huiusmodi: ut aliqua propositio sit falsa, satis est, ut aliqua eius copula falsa sit: quare hæc est omnino falsa, & nullatenus vera, Petrus currit, & Paulus currit, hoc solo non currente, & illo currente, propter vnus tantum copulæ, scilicet secundæ falsitatem: ut ergo propositio aliqua sit contingens, & sin minus falsa, at certè falsitatis periculo exposita, satis erit, si altera eius copula sit contingens: huius autem propositionis, homo albus est homo, tamen si copula vna, nimirum ea, quæ per verbum, *est*, exprimitur, haud sit contingens: cæterum altera latet ex parte subiecti, & est contingens; siquidem subiectum illud, homo albus perinde est, ac homo, cui inest albedo

albedo, siue qui est affectus albedine, vt ex ipsis terminis absque alia probatione liquet, adeoque copulam habet latentem, & non expressam, eamque contingentem, cum albedo homini non necessariò, sed per accidens insit; iam ex eo propositio illa, homo albus est homo, & quæuis alia eiusdem genij, erit omnino contingens, & non necessaria.

25 Caietanus apud nostros Conimbricenses in cap. 4. de orat. quæst. 4. art. 6. vt huic argumento respondeat, aliquantulum desciscit, à sententia Beati Thomæ; & vera: eius enim est opinio propositionem illam, homo albus est albus, aliamvè quamuis similem bifariam sumi posse: primò, vt præter copulam expressam, & essentialiter, aliam tacitam, & contingentem ex parte subiecti inuoluat, vi cuius de homine v.g. prius affirmet, quod sit albus, quam de homine albo, quod sit homo; atque ita eam esse omnino contingentem, & minimè necessariam: Secundò, vt nullam eiusmodi copulam contingentem, & occultam concernat ex parte subiecti, & sic eam nullatenus esse contingentem, sed omnino essentialiter, ac necessariam. Cæterum duplicem hanc acceptionem hominis albi meritò reiciunt nostri Conimbricenses vbi supra: in primis, quia communi vsui, & acceptioni vtrumque est contraria: Deinde, quia cum dicitur, homo albus est homo albus, aut cum, homo albus est homo affectus qualitate disgregatiua visus, subiectum est homo albus, quin propterea ex parte illius vlla sit copula contingens, vt superius visum, & vel ipsis aduersariis est in confesso, similiter ergo in præsentia, &c. Tertiò, hæc propositio, homo albus est homo, est propositio simplex, & non complexa, vt per se patet: alioqui omnis ferme propositio dicenda erit complexa: vix enim est aliqua, cuius subiectum terminos non comprehendat etiam separabiles, & contingentem vnitos inuicem: proinde, si hoc sufficit ad copulam quandam latentem adstruendam ex parte subiecti, ea tantum non vbiq. debet adstrui, sicut ad tollendas de medio propositiones omnes complexas oportet. Quid simplicius hac propositione, *album est dulce*? at iuxta aduersarios erit hæc, *subiectum est album*, & *idem est dulce*, adeoque complexa. Quid hac, *homo existit*; at secundum eosdem erit hæc, *corpus est unitum*, seu *coniunctum animæ rationali*, & totum hoc compositum, siue, quod perinde est, *homo existit*; atque adeo complexa etiam.

26 Satiùs ergo est negare copulam illam contingentem ex parte subiecti, cum dicitur v.g. homo, albus est homo aut quidpiam simile. Quod autè opponitur parum, aut potius nihil esse inter has duas prædicationes, nimirum, *homo albus est homo*, ac, *homo cui inest albedo siue qui est affectus albedine est homo*, adeoque vt in secunda, sic etiam in prima, præter copulam essentialiter, aliam reperiri contingentem, nullius est momenti. Nam posterior illa prædicatio, vel habet hunc sensum, *homo, si ei inest albedo, aut si est albedine affectus, nihilominus est homo*; & ita transeat ei æquiuale re primam illam propositionem, de qua præsens lis: at propterea nullam copulam contingentem inuoluat, ratione cuius dici possit absolute non necessaria, nam particula illa conditionalis, *si ei inest albedo*, aut, *si est affectus albedine*, quam vltro damus æquiuale re, ac tacite ei subesse, non exprimit copulam enunciativam, sed tantum apprehensiuam, adeoque veritatis, & falsitatis saltem perfectæ expertem, & ad neutram vlla contingentia, aut indifferentia præditam: vel habet ea propositio hunc potius sensum, *homo est affectus albedine, & est homo*, atque ita copulam habet contin-

gentem; cæterum ei sic sumptæ haud æquiuale re, quæ vertitur in quæstionem. Secundò negari potest omnino æquiuale re duarum illarum propositionum, ac responderi, priorem earum æquipollere potius huic, homo affectus albedine est homo, quin affici albedine affirmetur vllatenus de homine, aut velut conditio quædam, siue hypothesis supponatur ante copulam principalem.

27 Secundum argumentum aduersariorum sic habet, hæc propositio, *homo irrationalis est homo*, falsa prò ut est: at non, quod hominem de subiecto prædicet; cum enim subiectum includat intimè, & essentialiter hominem, in huius de illo prædicatione, quæ potest esse falsitas? ergo quod alteram subiecti partem de altera, videlicet irrationalitatem de homine enunciet: quemadmodum igitur copula aliqua impossibilis laret in prædicta propositione subiecto tenus, eam totam reddens falsam, similiter latebit quædam copula contingens in hac, *homo albus est homo*, ex parte solius subiecti, & nihilominus totam propositionem periculo falsitatis exponens.

28 Nonnulli respondent, eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, esse veram, & non falsam: haud enim esse posse falsam, quod de homine irrationali hominem prædicet, ob rationem in argumento factam: haud etiam ob coniunctionem irrationalis cum homine ex parte subiecti, cum sit non enunciativa, sed apprehensiva, omnis autem apprehensio sit falsitatis expers, & ei neutiquam obnoxia. Contra tamen, quia simili ratione oportebit has propositiones, alius Deus est Deus, Deus non trinus, & vnus est Deus, quarta persona diuina est persona diuina, & alias id genus esse veras: quas tamen hæreses esse constat. Rursus eius propositionis, *homo irrationalis est homo* eadem est ratio, quæ huius, *si daretur homo irrationalis, esset homo*, quemadmodum hæc, Gabriel Angelus est Angelus, si daretur Gabriel Angelus, esset Angelus, pariter sunt conditionis, & eandem veritatis, ac falsitatis aleam subeunt: at conditionalem illam si daretur *homo irrationalis, esset homo*, ostendemus falsam esse lib. 10. contra iuniores hos: idem ergò censendum de absoluta, quæ obijcitur in argumento.

29 Respondent secundò Conimbricenses q. illa 4. art. 5. & 6. eam propositionem, *homo irrationalis est homo*, habere duplicem copulam: alteram impossibilem, & occultam ex parte subiecti, merito cuius dicitur homo irrationalis; alteram haud magis veram, prædicato principali propiorem, qua homo irrationalis esse affirmatur homo: cuius, inquit, ratio est, quoniam duo illi termini se tenentes ex parte subiecti nempe homo, & irrationalis nullatenus possunt efficere vnum per se, vel per accidens: qui ergo fieri potest, vt sine copula aliqua intentionali omnino distincta ab ea, quæ est præcipua in idem subiectum coalescant? Quæ ratio non procedit in hac propositione, *homo albus est homo*, eius enim subiectum est vnum per accidens, quippe quod duos terminos physica, & accidentaliter vnione copulatos, hominem scilicet, & albedinem, comprehendit, adeoque non est, quapropter copulam vllam contingentem principali, & per verbum, *est*, expressæ præuiam includat. Contra tamen, quoniam harum propositionum, Petrus, & Paulus currit, Petrus vel carentia Petri existit, ita sunt instituta subiecta, vt eorum alterutrum inuoluat terminos, ex quibus nequit resultare vnum per se, vel per accidens: & tamen neutrum implicat copulam vllam, merito cuius de Petro Paulus, aut de eodem eius affirmetur negatio, seu carentia: similiter ergò in præsentia

presenti &c. Deinde hæc prædicatio, *homo irrationalis est ens rationis*, & quippiam commentitium, nullam inuoluit copulam impossibilem, & falsam ex parte subiecti; aliàs tota ea esset absolute falsa, cum tamen vero verius sit, eam omnis falsitatis expertem esse, atque in Deo falli nescio locum habere: esset autem eiusmodi prædicatio de subiecto copulam impossibilem implicante; adeoque tota falsa, si cuius esset momenti ratio aduersariorum, ut inuenti constabit. Tum etiam; hæc propositio, *ens rationis est, quod habet esse obiectiue tantum in intellectu*, est omnino vera, more cæterarum definitionum, nec minus, quam hæc, *ens reale est, quod habet aptitudinem, ut vere sit in rebus*, aut alia quæuis ut est, & omnibus in confesso, & per se compertum: atqui est de subiecto, complectente terminos in vnum aliquod per se, aut per accidens iungi impotes, ac potius inuicem repugnantes; habet enim instar subiecti, ens rationis; de cuius ratione, & essentia est eiusmodi terminos complecti; quanquam igitur eos cohibeat, subiectum eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, non ob id erit illa falsa, aut copula illa impossibili latenter prædita, sed magis omnino vera.

30 Tertio quidam respondent, ens rationis quodlibet constitui essentialiter actu falso, & præter eum, & quæ extrema realia, ac vera, non vere, sed falso copulat, nihil aliud includere: subiectum autem eius propositionis, *homo irrationalis est homo*, esse ens rationis, adeoque inuoluere copulam aliquam impossibilem, ac falsam, quæ totum compositum intentionale, cuius est pars falsitate afficiat. At hanc rationem non procedere in subiecto eius propositionis in præsentia controuersia, nimirum, *homo albus est homo*, ut potè, quod est ens reale, &, non rationis. Verum quidquid sit, an ens rationis constituatur actu falso, vel potius eum extrinsecè, & instar solius obiecti connotet, ac respectet; de quo in Metaphysicis illud in primis displicet, in hac solutione, quod iuxta eam harum propositionum (ut omitam nuper positas, & eandem, vel certe non minorem, hic difficultatem parituras, atque aduersus præcedentem solutionem) harum, inquam, *homo irrationalis est ens rationis constitutum ex homine, & irrationali*, *homo irrationalis est homo irrationalis*, subiecta debeant etiam inuoluere copulam aliquam impossibilem, & essentialiter falsam: sunt enim entia rationis: proinde necessum erit, ambas propositiones esse falsas omnino. At eas esse prorsus veras, est perspicuum: tum, quia vtraque reperitur in Deo, in quo nullum actum desideres summè verum: tum, quia altera est definitionis de definito, altera verò identica: quæ autem sunt huiusmodi, nusquam & nunquam non sunt veræ.

31 Insuper; homo irrationalis, dum in præfata propositione subiicitur, haud oportet, ut sit aliquid actu fictum, suouè modo existens, sed satis, superque est, ut fingi possit, & suo modo existere: sic enim de eo postea affirmatur verè, vel certè falso, quod sit homo: haud aliter, atque cum dicitur, *homo rationalis est homo*, subiectum talis propositionis eo ipso non existit reuera, sed satis habet existere posse, quod cuius propositioni sempiternæ veritatis est commune: ergo subiectum illius propositionis prioris in controuersia positæ neutiquam eo ipso implicat copulam aliquam impossibilem, & actualem principali præuiam, aliàs illud non posset non existere quodammodo, & actu fingi; sed tantum in potentia, & non repugnantem, quæ sit obiectum apprehensionis veræ respondentis eis vocibus, *homo*

irrationalis, sicut ipsi obiciuntur extrema realia, quæ simul cum tali copula ficticia ens rationis in potentia constituunt. Quamuis ergo demus vtrò, hominem irrationalem actu falso essentialiter constitui, haud propterea sequitur enunciationem, cuius est subiectum, aliquam copulam actualem falsam includere, sed ad summum aliquam in potentia velut obiectum extrinsecè tueri, sine vlllo maiori veritatis suæ præiudicio, quam, cum Deus eandem cognoscit.

32 Planius ergo, & expeditius respondeo, propositionem illam, *homo irrationalis est homo*, nullam copulam impossibilem actu implicare ex parte subiecti sui formalis, etiamsi eam fortasse respiciat velut subiecti sui obiectiui constitutiuiam, modo superius explicato: falsitatem autem propositionis, exinde oriri, quod prædicetur in ea homo simpliciter, ac vere talis, (qui subintelligitur semper, ubi profertur vox, *homo*, absolute, & sine additamento) de homine irrationali, & chimerico: qua ratione hæc prædicatio, *homo pictus est homo*, & similes sunt omnino falsæ. Enimvero parum, aut nihil interest, in propositione ab aduersariis obiecta prædicatum includi intimè, & quidditatiue in subiecto, voce tenus: nam reipsa ab eo distat, ut quod maximè veritatis autem norma, ac regula certa est rerum mutuus ordo non vocum similitudo, quæ potius sæpe deludit.

33 Tertium argumentum aduersariorum: si hæc propositio, *homo albus est homo*, foret necessaria, certè nullo homine albo existente, nihilominus esset vera: nam si penderet eius veritas ab hoc euentu, aliove vlllo, non posset non esse contingens, & falsitatis periculo exposita: tum autem non esset vera: conuertitur enim suapte natura per hanc, *aliquis homo est homo albus*, sicut ista, *omnis homo est animal* per hanc, *ergo aliquod animal est homo*, & quælibet vniuersalis affirmatiua per particularem affirmatiuam, iuxta regulam dialecticorum Eua per Acci: at eius conuertens in tali euentu esset falsa, & non vera; ipsa ergo tum veritatis esset expers, siquidem propositio conuertens, & conuersa in veritate recurrunt.

34 Respondeo, propositiones de subiecto per accidens coniuncto debere refingi, & exponi, mutatis quidem vocibus, sed eodem manente sensu, ut in eis locum habeant regulæ conuersionum à Philosopho traditæ; alioqui verò eas conuerti non posse: quare propositio illa, *homo albus est homo*, nequit conuerti per hanc, *aliquis homo est homo albus*, nec mirum, quando homo in conuersa supponit pro possibilibus, & existentibus, nullo eorum facto discrimine, conuertens vero pro solis existentibus, mutata autem suppositione alicuius termini, haud est locus conuersioni: hæc enim est argumentatio quædam, ac discursus ab vna propositione ad aliam; mutata verò suppositione alicuius termini in antecedenti, & consequenti, nihil poterit ritè concludi, veluti si dicas, mus est syllaba: ergo aliquod animal est syllaba. Cæterum propositio illa sic recusa, & explicata per aliam sibi æquivalentem, videlicet hanc, *omnis homo albus est constitutus essentialiter homine*, vel potius in eam quodammodo mutata, potest, ac debet ita conuerti per accidens, *ergo aliquod essentialiter constitutum homine est homo albus*. Secundo respondeo, eam propositionem, *omnis homo albus est homo*, probabiliter conuerti posse per hanc, *ergo aliquis homo est homo albus*: hanc autem posteriorem non minus, quam illam priorem esse veram, nullo homine existente albo: quamuis enim seorsim,

seorsim, ac solitarie sumpta significet ea propositio, hominem aliquem existere hominem album, & & subiecto tenus supponat pro solis hominibus, qui actu sunt, & albedini subsunt: cæterum ex respectu ad eam priorem essentialiam, & prout eius conuertens, ex eaque legitime illata, vendicat sibi aliam significationem, qua tantum denotet, aliquem hominem essentialiter constitutum hominis albi, siue, quod iuxta est, aliquod constitutum essentialiter homine, esse hominem album: hoc verum est, tamen nullus homo albus existat. Neque nouum est, voces, quam se solis significationem non habent, eam aliquandò ex circumstantiis, & adiunctis mutuari.

35 Quartum argumentum aduersariorum est tale: huiusmodi propositiones, *homo albus est homo, homo albus est albus*, si sunt necessariae non poterit hæc, *aliquis homo est albus*, esse contingens: at ista est semper contingens, & falsitati obuia, ergo illæ nequeunt esse necessariae. Maior suadetur: nam et si ex altera præmissa contingenti, & altera necessaria deduci possit conclusio contingens, secus tamen ex duabus necessariis; aliqui cur conclusio demonstratiua non sit contingens, & calumniæ exposita, non obstante quauis præmissarum necessitate? Sed ea propositio de subiecto simplici, *aliquis homo est albus*, est conclusio facta ex præfatis propositionibus de subiecto coniuncto, videlicet in modo Darapti sic, omnis homo albus est homo, omnis homo albus est albus: ergo aliquis homo est albus: ubi ergo huius syllogismi præmissæ sint necessariae, nequit propositio conclusa esse contingens.

36 Respondeo primo, propositiones de subiecto coniuncto haud esse aptas ad eiusmodi modum syllogisticum, nisi versas in alias, quæ eundem quidem sensum, sed aliter, ac pro vt est essentialis, vi sua exprimant; ita autem in eo concludere v.g. hoc pacto omnis homo albus est constitutus essentialiter homine, omnis homo est albus est constitutus essentialiter albo, siue albedine: ergo aliquid constitutum homine est constitutum albedine, siue ergo aliquid, quod est homo, est album. Respondeo secundo, propositionem illam, *aliquis homo est albus*, si significet aliquem hominem actu existere, & albedini subesse, contingentem esse; cæterum ita non inferri ex præmissis superioribus in Darapti: Ex eo enim, quod homo albus includat essentialiter, tum hominem, tum etiam album, quis colligat propterea horum vnum necessario includere alterum? At verò si significet ea propositio, hominem esse constitutum eiusdem, quod constituit albus, siue, esse aliquid, quod est album, ita quidem erit necessaria: quamuis autem solitarie sumpta habeat semper priorem significationem, cæterum posteriorem admittit, prout deriuata ex præmissis illis in Darapti, & cum eis coniuncta: sicut enim fontem suum vicina imitatur vnda, eiusque naturam, & qualitatem trahit, haud prius positura, quam longo distet intervallo, & multa terrarum spatia sit itineribus ementa perpetuis; ita quæ conclusio est ex aliquibus deducta principiis, eorum sensum essentialem, aut contingentem sapit, nec, nisi ab eis seiuncta dediscit.

37 Quintum argumentum: propositiones de prædicato coniuncto per accidens, & subiecto simplici, veluti Petrus est homo albus, homo est animal currens sunt contingentes, vt nemo nostrum non fateatur, cum B. Thoma in 3. dist. 10. q. 1. art. 2. cur non ergo tales sint viceuersa propositiones de subiecto per accidens coniuncto, & prædicato simplici?

Respondeo, sicut non dicitur aliqua substantia corruptibilis, aut incorruptibilis, necessaria, aut contingens ratione materiae, alias nulla non esset immortalis, & necessaria, cum nullius in materia non sit immortalitate prædita, sed ratione formæ, aut secundum se, vel prout vnitur, & munus formæ exercet: qua de causa omnis substantia corporea sub-lunaris est corruptioni obnoxia; cuiusvis enim forma, aut certe vnio ei subditur, ita similiter contingentia propositionis, aut necessitas haud est metienda ex subiecto, siue materia, sed ex prædicato, quod solum formæ pondus, & instar habet; proinde nil mirum, si nulla subiecti ratione habita, quando prædicatum est coniunctum per accidens, & continet terminos tum sibi inuicem, tum etiam, quod consequens est, subiecto contingentes, eo ipso tota prædicatio contingentiam subeat, secus vero, si prædicatum sit necessarium, & à subiecto destinatè petatur. Non nego, subiectum propositionis, si secundum se foret contingens, reiecturum contingentiam eiusmodi in totam propositionem, haud aliter, ac, si materia prima posset naturaliter destrui, aut corrumpi, totum proculdubio compositum corruptibile denominaret. Cæterum quemadmodum materia prima nequit esse contingens, ita subiectum quantumuis complexum per accidens nequit esse cōtingens, prout est præcisè subiectum, sed solum quatenus contingenter respicit prædicatum: quamobrem, vt dictum, sicut materiae, sic etiam subiecti intentionalis nulla est habenda ratio, quando de propositionis contingentia, aut necessitate, instituitur quæstio.

38 Sextum argumentum; hæc præpositiones, *Ethiops albus currit, coruus albus crocitat, cygnus niger concinit*, semper sunt falsæ, vt est luce clarius: at non propterea, quod prædicatum reipsa non conueniat subiecto, conuenit enim multoties, cum sæpe sæpius contingat *Ethiopem currere, coruum crocitare, & cygnum concinere*; ergo propter id, quod vna pars subiecti triplicis non conueniat alteri, & quod, nec *Ethiops*, nec *coruus* sit albus, nec *cygnus niger*: latet ergo in qualibet earum trium propositionum aliqua copula contingens ex parte solius subiecti, per quam vna huius pars enunciat de altera: similis ergo copula contingens reperitur ex parte subiecti in hac, omnis homo albus est homo, adeoque totam istam propositionem reddit contingentiam obnoxiam.

39 Respondeo, eas propositiones esse falsas, non, quod in illis vna pars subiecti de altera, cui non conuenit, affirmetur, sed potius defectu conuenientiae inter subiectum adæquatum, & eius prædicatum principale: nam subiectum primæ est *Ethiops albus*, huic autem non conuenit currere, vt enim currat, opus est, vt existat, nullus autem *Ethiops* simpliciter albus existit. Idem dicendum est de aliis duabus propositionibus, si in eis sermo sit de albedine, & nigredine supernaturali quoad modum vniouis saltem, per quas ita sumptas *coruus albus, & cygnus niger* esse possunt, esto actu non sint tales: sin autem sensus earum propositionum est hic, *coruus naturaliter albus crocitat, cygnus naturaliter niger concinit*, alterutra illarum prædicat de subiecto chymærico ens reale aliquod, ac proinde sunt falsæ, eodem iure quo hæc, homo irrationalis est homo, de qua paulo supra. At quid dicendum de hac, *coruus supernaturaliter albus est animal*? Haud enim est falsa, quod prædicatum existentiam importet, quodve, vt coruus eiusmodi sit animal, opus sit ei existere: haud etiā propterea quod subiectum sit

fit ens rationis, cum tamen prædicatum sit ens reale: Respondeo, eam propositionem esse veram: sensus enim eius est conditionatus, saltem æquiualeuter, aut certe possibilis; & perinde est ea tota; atque hæc, coruus, si est supernaturaliter albus, est animal; aut perinde, atque ista, coruus potens supernaturaliter esse albus est animal. Nec mirum, quando etiam prædicatum principale eodem modo dicitur de subiecto, & non tam adstruitur, quod coruus ille absolute existat animal, quam, quod sub conditione, etsi vllatenus existit in rem natura, vel certe, quod possit esse animal.

40

Septimum argumentum: idcirco propositiones in superiori obiectæ argumento sunt falsæ, quia sunt de subiecto non supponente, sed etiam talis est hæc, homo albus est homo, si forte non existat, vt fieri potest, vllus homo albus in rerum natura, ergo, &c. Nego minorem: haud enim supponitur in hac propositione vi copulæ principalis, atque respectus ad prædicatum potissimum, quod existat homo albus: supponitur autem vi præcipuæ copulæ in propositionibus superioris argumenti, quod Æthiops albus, coruus itidem albus, cygnus niger absolute existant: hæ igitur erunt de subiecto non supponente, id est non se habente quemadmodum supponitur vi copulæ principalis, secus vero ea, de qua est præfens controuersia. Quocirca non placeat, quod innuit Rubius libr. 1. periherm. cap. 2. quæst. 5. perinde esse propositionem aliquam esse de subiecto non supponente, atque eam esse de subiecto non existente in rerum natura: hoc enim haud verum est, nisi quando copula præcipua talem existentiam exigit, ac supponit in subiecto, ad hoc vt tota propositio sit vera. Nec fortè aliud vult hic author, & alij plures, qui eodem loquuntur modo.

41

Postremum argumentum aduersariorum: concretum per accidens, quale est homo albus, haud potest definiri, haud habet essentiam propriam: nequit igitur de illo homo, aut albus essentialiter prædicari: qui ergo hæc prædicatio *homo albus est homo*, aut hæc *homo albus est homo*, dicitur à nobis essentialis, seu necessaria? Respondeo lib. 9. tract. 2. c. 3. latè ostensum iri aduersus quosdam Thomistas, & non paucos Scotistas, concretum per accidens essentia præditum esse, & definitionis non incapax. Deinde contrarium disputandi gratia largior; quid inde? sanè partes torius per accidens, cum sint entia per se, definitionis erunt capaces, & essentia præditæ: earum ergo beneficio totum habebit, si non vnā duntaxat essentiam, ac definitionem, at certè plures: hoc autem sufficit, vt aliquid de eo per prædicationem essentialem dicatur. Rursus prædicatio, de qua est quæstio, non sit essentialis defectu subiecti definibilis, & essentia capax; at cur non sit necessaria, propter inseparabilitatem subiecti à prædicato, & necessitatem veluti fatalem, qua illud respicit, & includit?

CAPVT IV.

Diuisio propositionis in finitam, & infinitam, atque priuatiam.

42

DE quibus Aristoteles lib. 2. de interp. cap. 1. & Boetius, Albertus, B. Thom. Alexand. Niphus, & alij interpretes: Eorum ego doctrinam, quæ fuerint magis senticosa, prætermisiss, in claritatem, ac breuitatem redigam, Propositio finita est, quæ

termino aliquo finito constat: infinita, quæ infinito: priuatiua, quæ priuatiuo. Terminus autem finitus est, qui absoluitur à particula negatiua, non, aliave simili, vt homo, aut sapiens: Infinitus est, qui eiusmodi particula negatiua sibi proposita gaudet, veluti non homo, aut non sapiens. Ratio vtriusque vocabuli est, quia cum homo, v.g. seorsim sumptus destinata ac finitam significationem habeat, adiectione illa fertur latissime extra suam speciem, & dempto ipso homine cæteris omnibus conuenit, ac de iis prædicatur: ecquid enim præter hominem est, quod non sit non homo. Aristoteles autem priorem terminum nomen, & posteriorem nomen nominatum appellandum censet. Terminus priuatiuus est, vbi particula inficialis haud separatur ab eo, quod afficit, sed potius in idem cum eo nomen coalescit, veluti insipiens, aut humanus.

43

Huiusmodi autem terminus postremo loco explicatus differt ab infinito, quod hic habeat infinitam amplitudinem, & extensionem ad omne aliud, præter id, cui adiacet particula infinitans: nam omne quod non est simpliciter ens, v.g. est simpliciter non ens: & omne quod non est homo, est non homo. Cæterum hæc infinita amplitudo, & extensio non congruit termino priuatiuo, haud enim omne, quod non est humanitate præditum, est inhumanum, & crudele, cum lapis v.g. non sit sapiens, nec tamen insipiens; idemque, nec sit humanus, nec tamen propterea inhumanus: cuius ratio est, quoniam insipientia, & inhumanitas important carentiam sapientiæ, & humanitatis in subiecto capaci: at hæc capacitas lapidi deest. Dissidet etiam terminus priuatiuus à finito strictissime sumpto, quod hic sumatur pro sola repositiua, secus verò ille: cæterum, si usurpetur terminus finitus propriè quidem, etsi non quantum iamiam, videlicet prout est è regione nominis infiniti, & ab hoc distinctus, ita sanè terminus priuatiuus erit species quædam illius, cum ne hic sit infinitus. Proinde diuisio propositionis in infinitam, finitam & priuatiam bene habet, si propositio finita sumatur strictissime, ad instar termini finiti, à quo denominatur: cæterum, si strictè quidem, sed paulo minus, quam iuprà, sumatur; ea diuisio est accipienda velut pingui minerua à dialecticis tradita, atque, vt exacta sit, ita restringenda: propositio alia est finita alia infinita: Rursus finita, alia est positiua, alia priuatiua.

44

His constitutis id superest explicandum, quoniam modo prædictæ propositiones se mutuo inferant. Inprimis ergo propositio affirmans infinitam, & affirmans priuatiam inferunt negantem finitam, veluti, *homo est non sapiens, ergo homo non est sapiens*; item, *homo est insipiens, ergo non est sapiens*. Econtrario etiam finita negans rectè inferit affirmantem infinitam, veluti, *homo non est sapiens, ergo homo non est sapiens*; secus tamen affirmantem priuatiam: haud enim valet ratione formæ; *homo non est sapiens, ergo est insipiens*, cum lapis non sit sapiens, non tamen sit insipiens. Propterea, affirmans finita rectè inferit negantem, tum infinitam, tum priuatiam: valet enim, *homo est sapiens, ergo homo non est non sapiens*, & *ergo homo non est insipiens*: E diuerso etiā infinita negas optimè inferit affirmantem finitam, vt *homo non est non sapiens, ergo sapiens*; quam tamen neutiquam inferit priuatiam negans; haud enim sequitur ratione formæ, *homo non est insipiens, ergo sapiens*, cum lapis non sit insipiens, nec propterea sapiens. Non solum autem priuatiua & infinita comparari possunt cum finitis, sed etiam inter se: quomobrem à priuatiua affirmante ad infinitam itidem affirmantem bona est

est consequentia, vt, *homo est insipiens, ergo est non sapiens*; non tamen retrorsum, *homo est non sapiens, ergo insipiens*: non, inquam, ratione formæ, vt cernere datur in lapide, qui est non sapiens, haud tamen insipiens. Deinde à priuatiua negante ad infinitam negantem non bene arguitur: nam ratione solius materiæ sequitur, *homo non est insipiens, ergo non est non sapiens*, secus verò ratione formæ, vt constat exemplo superiori lapidis, qui non est insipiens, quin verum sit, quod non sit non sapiens, siue positue sapiens: hæc enim duo rectrunt. At è conuerso ab infinita negante bona est illatio ad priuatiuam negantem; idque vbiuis, & attenta formæ, veluti homo non est non sapiens: ergo homo non est insipiens; nusquam enim simile antecedens verum reperias, quin, & consequens,

45 Duo autem hic animaduerto: prius est, regulas prædictas, de Aristotelis sententia valere, non solum quando propositiones sint de subiecto infinito, sed etiam, quando de subiecto quod sit affectum, ac definitum signo quodam vniuersali, aut particulari: dummodo tamen propositiones affirmatiuas afficiat signum vniuersale, & negatiuas particulare; non autem è conuerso: valet enim, *omnis homo est non sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: cæterum non valet, *aliquis homo est non sapiens: ergo nullus homo est sapiens*: Rursus valet, *omnis homo est sapiens, ergo aliquis homo non est sapiens*: non autem valet, *aliquis homo est sapiens, ergo nullus homo est non sapiens*: Per ceteras propositiones eunti constabit idem. Posterius animaduersione dignum est, regulas superiores traditas esse pro enunciationibus infinitis ratione solius prædicati, quæ prior earum pars est, atque subiecto dignitate antestat.

46 Quodd si sermo sit de propositionibus de subiecto infinito, ab eoque solo infinitatem suam mutuanti- bus, ea nullam habent consecutionis legem, ad propositiones de subiecto finito, & prædicato, seu finito, seu infinito: haud enim valet, *non homo est sapiens, ergo homo est sapiens*, aut, *ergo homo est non sapiens*: haud etiam, *homo est sapiens, aut, homo est non sapiens, ergo non homo est sapiens*, cum fieri possit, vt prius antecedens sit verum in Angelo sapientia prædito, & vnum, vel alterum consequens falsum in nobis, aut sapientia præditis, aut ea destitutis; & è conuerso alterum antecedens è duobus verum in nobis, & falsum in Angelo de potentia Dei vel ordinaria, vel absoluta, & extraordinaria: Ratio huius est, quoniam subiectum debet esse idem in propositionibus inferentibus se se, nisi illatio fiat per conuersionem: at est aliud, & aliud in propositionibus illis, quas dictum est non habere inuicem vllam consequutionis legem: nihilominus eas non inficior esse posse simul veras: id tamen omnino per accidens; nec semper euenit.

47 Porro autem hæc doctrina vera est, siue subiectum infinitum afficiatur signo vniuersali, aut particulari, siue non. Ne autem hinc vlla existat hallucinandi occasio, neve aliquando putetur subiectum esse infinitum, quin tale vera sit, nota ex Aristotele, cum subiectum est vniuersale, aut particulare, non verò indefinitum siue indifferens, oportere, vt infinitetur, negationem præmitti ad terminum ipsum, qui subiicitur, non verò ad signum, siue syncategorema. Nam si dicas, *non omnis homo est sapiens*, nullam infinitatem subit, *homo*, sed propositio æquiualeat huic, *aliquis homo est sapiens*, adeoque est de subiecto finito, debet ergo sic infinitari, *omnis non homo est sapiens*. Pari ratione, *aliquis homo*, sic infinitatur, *aliquis non homo est sapiens*. Secus verò talem in modum, non ali-

quis homo est sapiens, cum propositio ista æquiualeat huic, *nullus homo est sapiens*, adeoque sit de subiecto finito.

Consequentia omnes hucusque explicatae faciles sunt, atque perspicue, duabus exceptis, altera illarum est ea, quam statuimus optimam esse à propositione negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito. Negant enim, eam esse formalem, & vbiuis irrefragabilem B. Thomas lib. 2. de interpret. lect. 2. his verbis, *sicut simplex negatiua sequitur ad infinitam affirmatiuam quæ est in minus, & non conuertitur, ita etiam negatiua simplex sequitur ad priuatiuam affirmatiuam, quæ est in minus, & non conuertitur*. Idem sentit Rubius eodem lib. 2. de interpret. cap. 1. in expositione textus in hæc verba. *Quod verò affirmans infinita inferat negantem simplicem, à qua non inferitur, pater; nam tenet consecutio, est non iustus homo: ergo non est iustus homo: non tamen ordine inuerso, non est iustus homo; ergo est non iustus homo, cum latius patens significatum negantis de multis dicatur, videlicet de his, qui non sunt homines, de quibus non dicitur affirmans infinita*. Consentit etiam Hurtado disp. 2. sum. sect. 5. §. 24. his verbis, *non ens, quamuis non sit homo, non tamen est non homo, quia esse non hominem dicit esse aliquid, quod non sit homo, ac vero non ens non est aliquid sumendo est, & aliquid propriè*. Accedunt Albertus, Porphyrius, Boëtius, Sotus, & alij. In primis quia Petro v.g. non existente, hæc propositio est vera, Petrus non est albus, & tamen hæc non est tum vera, Petrus est non albus, nec inferitur bene ex priori; siquidem in ea affirmatur prædicatum contingens de subiecto, ad cuius veritatem opus, vt subiectum existat; aliàs hæc poterit esse vera, Petrus est albus, quantumuis non existente Petro. Secundò, quoniam hæc propositio est vera, homo necessario non est currens; & tamen hæc est falsa, homo necessario est non currens, propterea, quod homo sit indifferens ad vtrumlibet, nimirum ad currendum, & non currendum. Tertiò, quia non valet hæc consecutio, aliquis homo non est sapiens, ergo omnis homo est non sapiens: ergo, &c. Quartò, ex Aristotele 1. prior. cap. postremo: hæc illatio est nulla, Socrates non est lignum album: ergo est lignum non album, cum tamen sit à propositione negatiua de prædicato finito, ad affirmatiuam de prædicato infinito.

Probabilis tamen est, quod asseruimus cum Collegio Conimbr. l. 2. de interpret. cap. 1. de enunt. infinita quæst vnica art. 2. ac plerisque aliis dialecticis. Ratio autem eius est, quoniam inter terminos contradictorios haud est reperire medium, sed oportet, altero negato, alterum affirmari: vbi ergo de homine, v.g. aut Petro negetur esse album, sequitur, de illo verè prædicari posse, quod sit non albus, adeoque consecutio à nobis statuta est legitima. Ad primum dicendum est, de Petro quantumlibet non existente verè prædicari, quod sit non albus; solum enim prædicatum contingens, quando est positium, exposcit existentiam subiecti, secus verò, cum negatiuum, ac tale, quod nullam existentiam veram secum importat; idque exemplum obiectum dumtaxat conuincit: ita censent cum Caietano 1. part. quæst. 14 art. 13. & Conimbricensibus loco nuper memorato, communiter ceteri Doctores. Et quidem per se patet, nam hæc sunt veræ, Hircoceruus est non existens, chimæra est non ens rationis, seu non ens est non ensiens rationis, siue non ens est non homo; vt plerisque etiam aduersariis & in confesso: præsertim vero id fatetur Rubius lib. illo 1. de interpret. cap. 2. & B. Thomas ibidem lect. 5. refertque Boëtium, & Ammonium;

ecce

ecce eius verba; non homo potest dici indifferenter, & de eo, quod non est in rerum natura, ut si dicamus chimera est non homo. & de eo, quod est in rerum natura, sicut dicitur equus est non homo: si autem imponeretur a privatione (scilicet non homo) requireret subiectum ad minus existens; sed quia imponitur a negatione, potest dici de ente, & de non ente, ut Boetius, & Ammonius dicunt. Qui autem aduersariorum cum Huriado superius citato id negant, facile possunt refelli: nam hæc prædicatio non ens est non ens, est identica ergo vera; unde etiam fit ceteras à nobis obiectas esse veras, præcipue verò eam, non ens est non homo; sicut enim de quocunque dicitur quod non sit ens, affirmatur eo ipso; quod non sit homo, ita & de quocunque dicitur verè, quod sit non ens affirmari poterit non minus verè, quod sit non homo, ut est luce clarius. Ad secundum respondeo, consecutionem illam veram semper esse inter propositiones absolutas ab omni modo copulam, aut extrema afficiente; translatam verò ad alias, pro quibus non est à philosopho statuta, neutiquam esse formalem, aut legitimam. Qua ratione non solum non valet illatio in argumento obiecta, sed ne hæc etiam, homo propterea homo non est albus: ergo homo propterea homo est non albus, neque etiam hæc, voluntas pro priori naturæ non amat: ergo voluntas pro priori naturæ est non amans: non prior, quia homo albedinem essentialiter non includit, nec tamen reiicit velur essentialiter suæ repugnantem: non posterior, quia voluntas pro priori ligno libertatis suæ in actu primo, nec est amans, nec est non amans, sed indifferens ad utrumlibet, ac veluti in æquilibrio. Ad tertium dicendum, eo tantum concludi, quod sit seruanda ratio quantitatis, superius à nobis præscripta in secunda animaduersione; ea autem seruata, regulam nostram esse veram. Ad quartum dicendum est, ut consecutio illa à nobis tradita nusquam sit falsa, debere totum prædicatum infinitari: quæ verò ab Aristotele est improbata, eam esse, in qua pars vna prædicati, non verò totum illud, videlicet album non lignum infinitatem à particula, non, sibi præstituta attingit. Qua de causa hæc illatio est nulla, Petrus non est videns equum, ergo est videns non equum, fieri namque potest, ut nihil videat, adeoque antecedens sit verum, & consequens falsum.

51 Altera illatio ab omnibus admissa difficultatem tamen faciens aliquam, ea est, quam diximus, valere, à propositione affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito. Obiicies enim; ea consecutio, si forte est legitima, & formalis, fieri poterit, ut duæ contradictoriæ, sint simul veræ: hæc namque est vera, Petrus est iustus, & similiter hæc, Petrus est non iustus, si nimirum ambæ referantur ad mensuram æternitatis quæ cohibet omnes differentias temporis, adeoque illam, in qua Petrus est iustus, & illam, in qua est non iustus: earum ergo posterior si infert hanc, Petrus non est iustus, erit ista proculdubio vera simul cum affirmatiua finita sibi contradictoriæ, & ex diametro opposita. Obiicies secundò, non sequitur, in fluuiis sunt non pisces, videlicet lapides, ergo in fluuiis non sunt pisces, cum tamen argumentum sit à propositione affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam definito. Obiicies tertio; non valet hæc illatio; aliquis homo est non sapiens, ergo omnis homo non est sapiens, siue nullus est sapiens. Denique quartò obiicies; non valet huiusmodi illatio; Petrus potest non saluari, ergo Petrus non potest saluari; prius enim est verum, & posterius falsum.

52

Ceterum non est minus euidens huius, quam su-

perioris illationis nuper probatæ vis: siquidem termini contradictorii nequeunt simul affirmari, de subiecto eodem: ubi ergo de Petro v.g. quod sit non iustus affirmetur, haud poterit simul de eo dici, quod sit iustus: necesse ergo est, ut eo ipso possit de illo negari iustitia, hunc in modum, Petrus non est iustus: quod enim nequit affirmari de aliquo, id de eo potest, ac debet negari. Ad primum respondeo, mensuram æternitatis diuersa tempora successiua complectentem haud esse aptam, ad propositiones contradictorias, & has potius respectu eiusdem temporis successiui, & non diuersorum esse debere: quis enim dicat istas sibi inuicem contradicere, Petrus hodie est iustus, Petrus cras non erit iustus? Quocirca negari debet, propositiones illas, Petrus est iustus, Petrus non est iustus respectu æternitatis, ac diuersorum temporum in eius ambitu, & complexu veluti latentium esse contradictorias, aut non posse esse simul veras: quod ergo iuxta nostram sententiam, & quam defendimus illationem, ritè sequantur ex his, Petrus est iustus, Petrus est non iustus, æqui, bonique consulendum est. Ad secundum respondeo, fortasse in propositionibus ibi obiectis, nec pisces esse prædicatum, nec etiam non pisces, earumque potius sensum in mente esse hunc, non pisces sunt in fluuiis, pisces sunt in fluuiis: quod, si ita est, altera non affirmabit prædicatum infinitum, nec altera negabit idemmet sublata tamen infinitate, & retenta potius opposita finitate, sed vtraque erit de prædicato finito, atque adeo ad præsens institutum inutilis. Rursus, si prioris prædicatum sit, non pisces, eiusque totius sensus hic, aliquid existens in fluuiis sunt non pisces, id est lapides, sane negatiua de prædicato finito ei respondens neutiquam erit ista, in fluuiis non sunt pisces, siue, quod instar est, pisces non existunt in fluuiis, sed, aliquid existens in fluuiis non sunt pisces, hæc autem posterior est vera, ac proinde consecutio, quam tuemur, ubique fiat iuxta normam à nobis, ac cæteris dialecticis præscriptam. Ad tertium respondeo, sicut paulò iuprà ad aliud tertio quoque loco positum contra priorem illationem, videlicet quantitatis ubique rationem habendam esse, & nusquam argui bene à particulari affirmatiua ad vniuersalem negatiuam, uti nec à particulari negatiua ad vniuersalem affirmatiuam, sed potius è conuerso argumentandum esse: regulam autem nostram, hæc subintellecta conditione, verissimam esse. Ad quartum respondeo, sicut ad aliud etiam quartum aduersus superiorem illationem, propterea scilicet non sequi, Petrus potest non saluari, Petrus non potest saluari, quoniam in priori non totum prædicatum infinitatur, cum tamen in posteriori negetur totum: infinitas autem, & negatio, ut sese inferant, pares esse debent.

53 Hactenus de consecutionibus aliarum propositionum ad alias, earum scilicet, quæ sunt in titulo capitis præfixæ. Quod autem attinet ad oppositionem illarum, & quænam possint, aut non possint esse simul veræ: hoc habeo compertum, exploratumque, cum oppositio nequeat esse, nisi eodem prædicato de eodem subiecto affirmato, ac simul negato, nullam idcirco inter propositiones finitas, & infinitas, aut etiam priuatiuas dari strictam oppositionem. Datur tamen inter eas aliqua virtualiter, & arguitur talis, si quando nimirum ex eis inferatur vera, & stricta: qua sola ratione hæc sunt contrariæ, omnis homo est sapiens, omnis homo est non sapiens, quia inferunt has contrarias formales, ac rigorosas, omnis homo est sapiens, omnis homo non est sapiens, siue, quod in idem recidit, nullus est

est sapiens : & quia rursus hæc, non omnis homo est sapiens, non omnis homo est non sapiens, sunt subcontrariæ, propter id, quod inferunt has subcontrarias strictas, aliquis homo est sapiens, aliquis homo non est sapiens : sed de his satis infra tract. 4.

TRACTATUS III.

De materia, forma, quantitate, & qualitate veritatis compositæ, siue propositionis.

CAPVT I.

Materia, & forma propositionis.

I MATERIAM propositionis quidam antiqui Summulistæ solum prædicatum, & subiectum nuncupant, ea ratione ducti, quod sicut materia physica est indifferens ad hanc, & illam formam, ita subiectum, & prædicatum ad vniionem diuisiuam, seu compositiuam sint indifferentia v.g. *Petrus & albus*, vt asseras, Petrus est albus, vel potius, Petrus non est albus : quare cum intellectus subiectum cum prædicato vnit affirmando, aut negando, tum ea quasi informare censetur. Hurtadus d. 4. sum. l. 2. §. 4. existimat, prædicatum, & subiectum, atque vniionem esse materiam propositionis, eò, quod tria illa sint obiectum, seu materia, circa quam iudicij. Arriaga d. 2. sum. l. 2. n. 9. censet solam connexionem, siue vniionem obiectiuam subiecti cum prædicato esse materiam propositionis fortè, quia à varietate huius connexionis materia propositionis varia esse dicitur, & vel contingens, vel necessaria, aut impossibilis, vt nunc nunc patet.

2 Ipse solum subiectum materiam propositionis existimo. Namque, sicut corpus dicitur quantum, videlicet paruum, aut magnum à quantitate solius materiæ, non verò formæ : hæc enim, etsi parua molis sit, imò nullius, sed potius indiuisibilis tota, non prohibet hominem v.g. dici, & esse portentosæ magnitudinis, & gigantis instar ; contra vero, quis vocet apiculas magnas, propter ea quod

3 *Ingentes animos angusto in pectore versant.* vt ait Virgilius lib. 4. Georgic. ita propositio dici debet quanta à quantitate solius materiæ : At dicitur quanta à quantitate solius subiecti, id est vniuersalis, aut particularis, indefinita, aut singularis, provt aliquam denominationem istarum quatuor habuerit eius subiectum, vt cap. sequenti constabit : subiectum igitur est materia propositionis. Deinde solum subiectum physicum est materia physica, seu corporea : ergo solum subiectum intentionale est materia intentionalis, siue enunciatiua.

4 Ad priscos summulistas dicendum est, formam etiam, & materiam physicam esse indifferentes, vt vniantur, vel non vniantur, cum possit hæc materia esse sine hac forma, cum alia videlicet, & è diuerso hæc forma sine hac materia, cum alia scilicet, vel etiam sine vlla, si sermo sit de anima rationali : Nihilominus non vtraque, sed altera tantum, quippe materia est subiectum physicum : quantumvis ergo subiectum, & prædicatum indifferentia sint,

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

vt vniantur hoc, vel illo modo, imo, quod plus est, vt vniionem omnem cum eius carentia commutent, tamen non alterutrum, sed solum subiectum, dicendum erit è conuerso materia propositionis. Ad Hurtadum dici debet, eius argumento hoc tantum concludi, subiectum, prædicatum, atque vniionem vtique obiectiuam, & realia esse materiam extrinsecam propositionis. Nobis autem sermo est de sola materia intrinseca illius, quæ nimirum sit eius essentialiter constitutiua.

Ad Arriagam dicendum est, in primis pro varietate vniionis subiectum physicum variari : est enim corpus subiectum inhesionis respectu animæ belluinæ, propter inhesionem cum ea vniionem, & causalitatem eius materialem ; rursus erit subiectum solius informationis respectu eiusdem, si more animi rationalis creetur diuinitus, ac tantum informatiue vniantur corpori, sine vlla ab eo dependentia causæ materialis propria, sicut non repugnare existimat, tum Arriaga, tum etiam cum eo plures alij : exinde autem quis inferat, vniionem physicam subiecti rationem sortiri ? Item secundò, subiectum dicitur physicum, aut logicum, vel iuxta aliorum phrasim, eamque non minus receptam, metaphysicum, provt vniio fuerit physica, aut metaphysica, aut logica, siue solius rationis : quo pacto animal v.g. est subiectum physicum candoris, & metaphysicum rationalitatis, esto in se idem sit, & sola vniio, ac forma diuersæ : quare sicut eadem materia diuersam rationem subiecti subit, pro sola diuersitate vniionis physice, aut metaphysice, quarum neutra subiectum est, nisi ad summum in obliquo, & connotatiue, ita eadem materia propositionis dicitur contingens, si vniio, seu connexio prædicati cum subiecto contingens sit, vt in hac, homo currit, & necessaria, si ea connexio necessaria sit ; vt homo est animal, & remota, seu impossibilis, si vniio, aut connexio impossibilis sit, & non tam connexio extremorum, quam eorum remotio ; vt homo est lapis. Proinde materia propositionis eam triplicem denominationem, non absolute, sed respectiue, & in ordine ad prædicatum suscipit.

Formam propositionis Hurtadus supra laudatus consequenter totum iudicium appellat, eo, quod obiectum, seu materiam, circa quam extrinsecè denominet, & quasi informet ; Cæterum non magis propriè, quam à Platone anima, seu forma humana totus homo appellatur. Arriaga significans vniionem obiectiuam esse materiam propositionis deberet consequenter assignare, pro eius forma, extrema, videlicet subiectum, & prædicatum ; quæ tamen ambo simul sumpta adeo procul arbitror esse à ratione formæ, vt nulla egeat probatione eorum à forma propositionis distinctio : tam est me iudice certa, ac manifesta : Quare tam ipse, quam fermè ceteri Dialectici, præsertim verò Conimbricenses in c. 4. de orat. quæst. 4. art. 5. §. multò aliter : ac Baltasar Tellez part. 1. sum. philosoph. disp. 12. sect. 2. n. 2. vniionem formalem, seu copulam per verbum, est, expressam propositionis formam censent : sed immerito, quia vniio humana ex.g. eius forma non est ; ergo similiter vniio enunciatiua non est enunciationis forma. Quapropter solum prædicatum est forma enunciationis, eo, quod, instar formæ physice cum subiecto comparatæ physico, subiectum enunciationis afficiat, ac denominet. Porro vtraque nostræ doctrinæ pars, videlicet quod subiectum sit materia propositionis, & quod forma illius prædicatum, est perspicuè sententia Soti qu. 5. prædicab. vt breuitatis causa prætermittam alios non paucos.

M

CAPVT

CAPVT II.

Quantitas, & qualitas propositionis.

7 **Q**uantitas propositionis est, quæ eam ad plura porrigit obiecta, vel ad pauca restringit; sicut quantitas molis est, quæ corpus ad plura, vel pauciora loci spatia extenditur. Quod duplex est: vniuersalis, quando subiectum signo vniuersali afficitur vt omnis homo currit; aut particulari, cū signo particulari, vt aliquis homo currit; vel indefinita, cū terminus cōmunis manet omnis expers signi; vt homo currit; vel singularis, cum subiectum singulare est, vt Petrus currit. Quantitas propositionis pendet à subiecto, atque ab eo est desumenda, sicut quantitas molis à materia, quippe à cuius magnitudine, aut paruitate corpus substantiale completum dicitur magnū, aut paruum, siue forma magna, siue parua, imo partium omnium expers, sit, vt cernere est in homine valdè procero, vel etiam in elephante, si fortè animalium perfectorum animæ sunt indiuisibiles, ac planè nullius molis, vt arbitrantur communiter Thomistæ, & præter eos alij nonnulli. Quapropter hæc propositio, omnis persona diuina est Deus, est vniuersalis absolute loquendo ratione subiecti, non singularis ratione prædicati. Rursus hæc, Petrus est homo, est singularis absolute fando, munere subiecti singularis, non vniuersalis beneficio prædicati vniuersalis.

8 Porro autem doctrina tradita est intelligenda de solis casibus rectis: obliqui namque, quamuis se teneant ex parte subiecti, haud propterea denominant propositionem quantam: Vnde hæc propositio Pauli 1. ad Timotheum 3. *omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*, est vniuersalis, merito recti, non singularis, causa obliqui, nimirum Dei: & è contrario hæc eiusdem Pauli 2. ad Corinthios 1. *Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*, est singularis recti ergò dicenda, non autem vniuersalis, propter vniuersalitatem obliqui. Idem de terminis connotatiuis dici potest, ac debet: quare propositio ista, hic homo musicus est Philosophus, proculdubio singularis est, quamuis nota singularitatis non afficiat immediatè terminum connotatiuum, neque hanc musicen potius, quam illam indiget; aliis exemplis superfedeo, quia res facilis.

9 **Q**uantitas indefinita in materia contingenti æquiualeat particulari, at in materia necessaria æquipollet vniuersali, iuxta dialecticos omnes: quamobrem hæc propositio, homo currit, recidit in hanc, aliquis homo currit, & hæc, homo est animal: in istam, omnis homo est animal: quantumuis enim priores inuicem comparatæ sint formaliter diuersæ, necnon etiam posteriores, vt vel diuersitas quantitatis indicat; cæterum quantum ad veritatem verarumvis vnus, tantundem requiritur ad veritatem alterius, & è conuerso, ac proinde merito statuitur earum distinctio cum æquiualeantia, & virtuali identitate coniuncta. Quod si materia sit impossibilis, & in ea quantitas indefinita, veluti homo est lapis, cuiusmodi æquiualeat, vniuersali nimirum, aut particulari, quantum arbitror est excircumstantiis coniciendum. Quantitas propositionis est ab ea realiter indistincta, eique physice essentialis; habet enim originem à syncategoremate, *omnis* v. g. *aliquis*, aut *hic*, vel certè à subiecto secundum se, & ab

omni eiusmodi particula absolute sumpto; at syncategorema cuiuscunque modi est pars subiecti, adeoque totius propositionis, siue internæ, siue externæ: idèque à fortiori dicendū est de termino, qui subiicitur seorsum ab illo, & per se solum: proinde quantitas propositionis erit etiam pars illius constitutiua, eique essentialis reipia. Sed enim, quia concepitur, & explicatur à nobis per analogiam, & proportionem cum quantitate in actu secundo, & extensione locali à corpore, quod extendit multum, parumvè, proculdubio distincta, ac separabili; ea certe causa est, cur censeatur ratione nostra distingui ab essentia propositionis, eaque posterior.

Quod attinet ad qualitatem propositionis, Coenimbricenses in cap. 4. de oratione q. 3. art. 2. §. *nametsi propositio*, Auerla tract. 3. instituit. cap. 3. & alij, docent veritatem & falsitatem esse qualitatem accidentalem propositionis, affirmationem verò, & negationem, qualitatem essentialem. Cæterum hic loquendi modus mihi displicet, quippe qui terminos repugnantes coniungit, & perinde est, ac si dicas, *spiritus corporeus*: haud enim minus pugnant qualitas, & essentia, quam spiritus, & corpus. Instabis: differentia in quale quid prædicatur omnium consensu: ergo non est absurdum, aliquid esse qualitatem quidditatiuam, siue essentialem; quidditas namque, & essentia, ac proinde earum concreta, siue adiectiua in idem recidunt. Respondeo: prædicari in quale quid est essentiam per modum accidentis prædicari, quod non magis est absurdum, quam spiritum instar corporis, & per eius species, & imagines concipi: at esse quale quid siue qualitatem quidditatiuam esse simul qualitatem, & essentiam, quod est eiusdem repugnantia, cuius est spiritum, & corpus per identitatem coherere, & vnum esse.

Neoterici quidam nulla distinctione facta censent, affirmationem, & negationem esse qualitatem propositionis, hoc potissimum argumento permoti: propositio in communi præscindit ab affirmatiua, & negatiua, & ad vtramlibet est indifferens: prior igitur est propositio ratione nostra, quam affirmatio, & negatio, & hæc ratione posterior; igitur hæc in conceptu secundario, & qualitate aded consistit. Contra tamen primò; quoniam animal est indifferens ad rationale, & irrationale, atque vtrolibet in subsistendi consequentia prius; valet enim, est rationale, ergo animal, est irrationale, ergo animal; neutrum tamen valet retrorsum, aut è conuerso: nihilominus, nec rationale, nec irrationale est qualitas animalis, sed differentia essentialis: quemadmodum enim anima est forma substantialis materiæ, quam afficit, & non solius compositi, quod substantialiter constituit, vt fatentur omnes, ita forma logica, qualis est differentia, est differentia essentialis animalis v. g. quæ materia logica, seu metaphysica est, non solius hominis, quem essentialiter constituit. Rursus secundò, quoniam affirmatio, aut negatio cuiusvis propositionis in particulari differentia essentialis erit: prima namque diuisio propositionis est in affirmatiuam, & negatiuam: quæ autem subsequuntur eius species, earum, per quas primò diuiditur, alterutram includit: at hoc sufficit, vt affirmatio, & negatio dicatur absolute propositionis differentia essentialis, sicut rationale, & irrationale dici consuevit quidditatiua differentia animalis, quoniam hoc, etsi abstrahatur ab utroque, & neutrum intimè includat, hoc inquam, in communi, cæterum in particulari sumptum, & pro vt homo, vel equus, aut aliud quoduis, semper alterutrum

utrum inuoluit. Denique tertio, quia sequitur nullas esse differentias essentielles propositionis, utpote quæ ex æquo abstracta est, atque præcisa, non tantum ab affirmatione, & negatione, sed etiam à veritate, & falsitate. & quibulvis aliis. Concedunt aduersariorum aliqui sequelam: sed immerito; nam omnis qualitas, ac differentia accidentalis consequtur aliquam differentiam essentialem, cui sit determinatè, seu vagè debita, quemadmodum omne accidens physicum aliqua forma, siue actu physico est posterius. Alij negant eam sequelam, & aiunt, veritatem, & falsitatem esse differentias essentielles propositionis; quos tamen admodum falli, iam iam constabit, inter declarandum nostram sententiam.

Quæ quidem duas continet partes: altera est veritatem, & falsitatem esse qualitatem propositionis; altera affirmationem, & negationem talem haud esse, sed utramque potius differentiam essentialem. Prior earum est, non nostra modò, sed plerorumque Doctorum; præsertim verò tuerentur illam Hurtadus in log. disp. 8. sect. 3. Arriaga disp. 2. sum. sect. 2. Balthazard Ellez disp. 12. log. sect. 2. num. 3. Rubius in log. lib. 1. perihermenias cap. 4. q. 3. & apud eum Alexander, Ammonius, & Niphus. Ea etiam est Platonis cuius hæc sunt in Sophista verba: *diximus qualem quandam esse orationem quamlibet oportere: unam veram, alteram falsam: vera oratio ea qua sunt, ut sunt, de se prædicat, falsa autem alia, quam, qua sunt.* Suadetur autem hunc in modum: veritas, & falsitas est proprietas, ac differentia accidentalis propositionis, at aliter ei nequit accidere, quam velut qualitas; eius ergo est qualitas: Minor est omnium authorum, quos viderim, estque sponte sua evidens: haud enim veritas, ac falsitas accidunt propositioni, velut eius quantitas, huius namque munus est porrigere illam ad plura, vel pauciora obiecta, earum verò, postquam est vi representationis suæ pro priori naturæ commensa pluribus, vel paucioribus obiectis, illam eis conformem, vel difformem reddere.

Nec etiam veritas, & falsitas accidunt propositioni, velut relatio mera, tum, quia in Deo est prima, & perfectissima veritas, quatenus ipse se cognoscit, ac de essentia sua iudicat aliquid, eius autem cognitio ad illum non refertur prædicamentaliter, defectu nimirum distinctionis realis à seipso, quæ tamen extrema huius prædicamenti nunquam non separatur, nunquam non facit vero quodam interstitio differre: tum, quia iuxta non paucos relatio prædicamentalis postulat existentiam, non solum fundamenti, sed etiam termini, veritas autem, etsi existentiam actus exposcat, haud tamen obiectum nam res nullatenus existens vere potest, ac solet cognosci: tum quia, si veritas, & falsitas pertinent ad aliquod genus relationis prædicamentalis, maximè similitudinis, aut dissimilitudinis, æqualitatis, aut inæqualitatis: sed reduci nequeunt ad has; quamvis enim sint conformitas, & difformitas actus cum obiecto, quæ fuit multis hallucinandi occasio, non propterea sunt, nisi analogicè tantum, & improprie similitudo, ac dissimilitudo, aut æqualitas, & inæqualitas: quocirca cognitio Dei in perfectissimis creaturis est perfectissime conformis, quibus tamen, nisi imperfectè, & parum similis non est, absolute & proprie loquendo; contra verò cognitio creata falsa circa aliam, ei est omnino difformis, cum tamen ei sit maximè dissimilis: par autem ratio æqualitatis, & inæqualitatis, eis si comparentur relationes conformitatis, & difformitatis, per quas solet explicari veritas, & falsitas: tum, quia, esto veritas,

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

& falsitas ad relationem prædicamentalem spectent, quod suo loco probabilius esse ostendam, tamen aliò ex titulo, & longè diuerso ab eo, qui aliis communiter placet, estque iam obiter impugnatus: Cæterum alterutra earum erit relatio, prout præcise refert actum ad obiectum, eique illum facit, aut consentaneum aut dissentaneum esse, non vero prout est bonitas quædam, aut malitia actus, saltem moraliter loquendo; ita enim erit potius qualitas propositionis, quando qualitas, est Aristotele teste, merito cuius res bene, vel male se habet, utique postquam est primario, & quidditatiuè constituta, alioquin rationalitas, & irrationalitas, erunt, qualitas, & neutra, differentia essentialis, altera namque facit animal melius, & altera deterius altera hominem, altera belluam. Denique non possunt veritas, & falsitas accidere propositioni, velut eius actio, passio duratio, vbis, situs, aut habitus, quod est aded certum, & exploratum, ut nulla prorsus egeat probatione: ex nouem ergo generibus accidentium, sola restat qualitas, ad quam reduci possint; ubi semel accidunt propositioni, ut assumptum est in minori.

Quod autem ei accidunt, & alterutra sit eius proprietas quædam, non differentia essentialis, quæ erat maior argumenti nostri, suadet hoc pacto. Veritas est extrinseca propositioni, ac sita tum in ipsa representante obiectum, tum in hoc se, quemadmodum representatur, habente, ut lib. 10. ostendam: quod autem est extrinsecum rei, hoc ei nequit essentiale esse, haud ergo potest veritas, esse differentia essentialis propositionis, haud non accidentalis, adeoque qualitas. Par ratio est falsitatis, quippe, quæ etiam est extrinseca actui. Rursus, loco nuper citato constabit, quæ propositio est vera, eandem mutato obiecto potuisse esse falsam, & non veram, & quæ falsa, è contrario veram, & nunquam falsam: accidens autem est, iuxta Porphyrium, & cæteros, quod subiecto suo potest adesse, & abesse: necessum ergo est, ut tam veritas, quam falsitas propositioni accidunt, & eius sint extra essentiam.

Dicit fortasse non nemo, veritatem, & falsitatem haud esse extrinsecas, haud contingentes omni propositioni, sed tantum aliquibus; hinc autem perperam inferri, eas esse proprietates, & accidentia propositionis absolute sumptæ, & nulla adhibita restrictione. Largior veritatem, quibusdam actibus intrinsecam omnino, & inseparabilem esse, nec ab obiecto emendicam, & suspensam, videlicet cognitioni diuinæ, & fortassis etiam nostræ, ubi sit, vel evidens vel fidei supernaturalis, paremque esse falsitatis conditionem, respectu quorundam actuum: at nego illationem à nobis factam malam esse, quin potius, eam arbitror certam, ac manifestam: etenim, quod est extrinsecum, & accidentarium alicui rationi particulari, id nequit esse essentiale rationi communi, aliàs risibilitas v.g. quantumus proprietas hominis, poterit nihilominus esse differentia essentialis, animalis, eique non minus primario, contractiua, quam rationalitas. Optime ergo intulimus, ex eo, quod veritas, & falsitas contingenter, & extrinsece conueniant aliquibus propositionibus in particulari, nequiquam eas esse posse differentias essentielles, & primarias euentionis in communi, & vniuersaliter, ac latissime fusæ. Rursus, non est nobis sermo de sola qualitate physica, & realiter distincta à subiecto, cui conuenit, sed etiam de qualitate logica, quæ nimirum ab essentia logica, seu conceptu primario

M 2

distin

distinguitur, & in conceptu secundario sita est, siue is conceptus secundarius physice, ac realiter essentialis sit, siue non: at veritas, & falsitas est conceptus secundarius propositionis omnis, & cuiusvis; esto enim aliqua sit intrinsecè, ac necessario vera, vel falsa, tamen prius ratione concipitur eam destinatè proponere aliquid, & affirmando, seu negando illud repræsentare, quam veram, aut falsam esse: ideo namque est vera, & conformis obiecto, aut ei difformis, & falsa, quia est eius propositio, seu repræsentatio quædam, aliquid de eo affirmans, aut negans, & non è conuerso: sicut ideo Petrus v. g. est conformis, & similis Paulo, quia Petrus est homo quidam, non minus, quam Paulus, & ideo dissimilis equo, quia itidem homo, cum tamen eiusmodi non sit equus, at è contrario haud ideo à priori est homo, quia similis Paulo, aut dissimilis equo.

16

Altera nostræ sententiæ pars erat, affirmationem, & negationem neutiquam esse qualitates, aut proprietates accidentarias propositionis: eam autem partim insinuant, partim exprimunt omnes authores, quos supra laudauimus pro priori, ac iam probata nostræ opinionis parte. Ex dictis autem potest haud ægre suaderi: nam affirmatio, ac negatio, si non sunt differentię essentielles propositionis, sed potius alterutra earum qualitas, aut ideo est, quod propositione in communi sint posteriores in subsistendi consequentia, eamque sinant à se abstrahi: atque hoc iam manet satis impugnatum superius; aut, quia alicui propositioni, vel omni extrinsecus, ac separabiliter conueniunt: atque hoc falsum est, ut quod maximè: siquidem repræsentatio est essentialis, ac necessaria omnibus saltem propositionibus, quas nouimus, & experimur: vnde nil mirum, si eis intrinsecè, & inseparabiliter conuenit affirmare ac negare; vterque enim tendendi modus est repræsentatio quædam: quod, si repræsentatio est quædam extrinseca, & contingens nonnullis actibus, in alia saltem serie rerum (de qua sententia suo loco) ita quidem actus eius genij, quem nunc disputandi gratia permitto, prout est physicum accidens intellectui inhærens, haud essentialiter ac necessariò repræsentabit, haud alterutro modo affirmabit, aut negabit: cæterum quatenus est propositio, & species quædam accidentis intentionalis, necessario, & essentialiter habebit repræsentare, & aliquid, vel asserere, vel inficias ire: qui ergò fieri potest, ut affirmatio, & negatio propositioni accidant, eamve proprie qualem denominent?

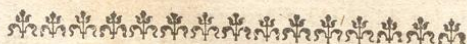
17

En alteram, & alteram nostræ sententiæ partem singulatim probatas: possunt autem ambæ vna, eademque opera confirmari hunc in modum: propositio vera, eo ipso moraliter saltem loquendo melior est, quam falsa, & falsa eo ipso deterior est, quam vera; proinde hæc sola reperiri potest in Deo, non illa: cæterum affirmatio negatione, aut è conuerso neutiquam est melior ex genere suo, neutiquam deterior: quare alterutra ex æquo locum habet in Deo: quando ergò qualitas Aristotele teste est, vi cuius res bene, vel malè se habet, modo superius propositio, & explicatio; certè specialis quædam est ratio, quapropter affirmatio, & negatio nequeant esse qualitates propositionis, tales autem esse queant, ac debeant veritas, & falsitas. Rursus, interroganti, quæ sit propositio, responderi proprie debet, ac solet, affirmatiuam esse, aut negatiuam: qualis autem interroganti, potius esse veram, aut falsam, ut rectè animaduertit Hurtadus disp. 4. summ. sect. 2. §. 6. affirmatio ergo, & nega-

tio sunt differentię essentielles, & quidditatiuæ propositionis; veritas autem, & falsitas, eius solæ qualitates.

Quæ, quamuis ita sint, si sumatur propositio simpliciter, & absolute, prout hactenus nostræ fuit subiecta disputationi, cæterum si viurpetur paulo latius, ac prout est interpret quædam, vel menti ipsi interius, vel certè alteri exterius rem aliquam enuncians, atque quatenus habet analogiam, & proportionem quandam cum eo, qui alterius sensa, pandit, & interpretatur, ita quidem dici potest, è conuerso, veritatem, ac falsitatem eius esse differentias essentielles, & affirmationem, ac negationem meras qualitates accidentarias: interpretis enim potissimum munus est, illius, quem interpretatur, verum sensum reddere: an autem aliquis assermet quidpiam, vel neget, hoc, ut sit bonus interpret, est omnino per accidens. Ita Conimbrienses, ac Tellez locis superius citatis.

18

TRACTATUS IV.

De oppositione, æquipollentia, & conuersione veritatis compositæ, siue propositionis.

CAPVT I.

Quatenus alij oppositionem, tum in communi, tum in particulari definiant.

Oppositio in communi definitur à quibusdam neotericis, quorum meminit Colleg. Conimb. in cap. 7. de oppos. q. 1. art. 1. repugnantia duarum enunciationum vtroque termino participantium, aut in quantitate tantum, aut tantum in qualitate, aut in vtraque simul. Cæterum displicet hæc definitio, quia oppositionem explicat per eius species inferiores, eamque adeo non definit propriè, sed diuidit, eo certe vitio, quo laborat hæc animalis definitio; animal est viuens, rationale, vel irrationale, humanum, aut belluinum: ecquid enim est repugnantia duarum propositionum in sola quantitate, quam earum oppositio subalterna, qualis est inter has v. g. omnis homo currit, aliquis homo currit, quæ tantum in eo differunt, quod vna sit vniuersalis, altera particularis, cum tamen ambæ possint esse simul veræ, nec non simul falsæ, adeoque in qualitate omnino consentiant. Ecquid etiam est repugnantia duarum enunciationum, iuxta hos authores, in qualitate sola, quam earum oppositio, vel contraria, cuiusmodi est hæc omnis homo currit, vel subcontraria, cuiusmodi est hæc; aliquis homo currit, aliquis homo non currit: alterutra namque propositiones cum sint eiusdem quantitatis, & aliæ vniuersales ambæ, aliæ ex æquo particulares, in eo tamen differunt priores, quod nequeant esse simul veræ, nec simul falsæ, & posteriores in eo, quod simul falsæ saltem esse neutiquam sustineant: proinde, tam hæ, quam illæ in qualitate plus, minus dissident. Ecquid denique est, iuxta eosdem, repugnantia duarum propositionum in quantitate, & qualitate simul, quam earum oppositio contradictoria, qualis est hæc, omnis homo currit, aliquis homo

homo non currit; quæ sunt diuersæ quantitatis, quoniam altera vniuersalis, altera particularis, necnon diuersæ qualitatis, quia altera debet esse vera, altera falsa, fierique non potest, vt sint ambæ simul veræ, aut simul falsæ.

Parum dissidet à priori oppositionis definitione hæc P. Hurtadi disp. 4. sum. 6. est repugnantia duarum propositionum, in veritate, aut falsitate; id est, vt statim addit, quæ duæ nequeunt esse simul veræ, aut, quæ nequeunt saltem esse simul falsæ. Cæterum non placet, tum eadem de causa, quæ displicuit superior, videlicet, quod à ratione communi ad eius inferiora descendat: tum quia supponit falsum, vt constabit inferius, oppositionem subalternam haud esse propriè oppositionem; propositiones enim subalternæ, cuiusmodi sunt, omnis homo currit, aliquis homo currit, possunt esse simul veræ, atque etiam simul falsæ. Tertia oppositionis definitio est Alberti tract. de opposit. c. 1. Conimb. loco nuper citato, & Arriagæ disp. 2. sum. 4. & sic habet, duarum enunciationum eodem subiecto, prædicatoque constantium repugnantia secundum affirmationem, & negationem. Sed reiecitur, quoniam excludit oppositionem subalternam, quæ inter duas affirmatiuas, aut duas negatiuas interuenit.

Oppositio contradictoria, quæ est prima, ac potissima species oppositionis in communi, definitur, ab Aristotele, repugnantia duarum propositionum, quarum alia est affirmatiua, alia negatiua, alia vniuersalis, alia non vniuersalis: cuius exemplum posuit paulo supra. Sed hæc definitio conuenit aliis à definito: nam hæc propositiones, v. g. omnis homo currit; Petrus non currit, prout inuicem opponuntur, eam totam participant, vt optimè disputat Hurtadus disp. illa 4. sect. 6. altera enim quodammodo repugnat alteri, altera est affirmatiua, altera negatiua, altera vniuersalis, altera non vniuersalis: attamen non sunt contradictoriæ: hæc namque nequeunt vnquam esse simul veræ, aut simul falsæ; vt omnibus est in confesso: illæ autem duæ possunt esse simul falsæ, Paulo nimirum non currente, & Petro currente, vt intuitu constabit.

Conimbricenses nostri quæst. illa prima nuper citata art. 2. *inenda nihilominus*, ita definiunt contradictionem; est oppositio duarum enunciationum, quarum altera est vniuersalis, altera particularis. Verum tota hæc definitio competit his, nulli Scholastici student, aliqui Scholastici student: at contradictoriæ non sunt, cum simul falsæ esse queant, videlicet, si vnus duntaxat studeat: quemadmodum enim hæc propositio, omnes Scholastici student, est falsa vno solo non studente, ita illa, nulli Scholastici student, erit etiam falsa, studente vno solo. Ratio autem vtriusque est, quia sicut à subiecto prioris propositionis descenditur, non solum in plurali numero, ita, & hi Scholastici student, & illi student, & ceteri; sed etiam in singulari numero ita, & hic Scholasticus studet, & ille studet, & qui cumque alius; sic etiam à subiecto posterioris vtriusque modo fit descensus, nimirum ita, nec hi Scholastici student, nec illi student, nec alij; atque etiam ita, nec hic Scholasticus studet, nec ille studet, nec alius: præsertim cum negatio sit malignantis naturæ, adeoque nullitas se tenens ex parte subiecti videatur iuxta communem loquendi vsum negare, non solum quorumvis, sed etiam cuiusvis studium. At dices, cur sicut hæc propositio, omnes Scholastici student, est falsa vno solo studente, hæc etiam, aliqui student, non sit vera vno solo studente, contra quam supponimus in argumento. Verum respon-

P. Lyncei Philosophia Tom. 1.

sio est in promptu; minus enim requiritur ad falsitatem, & plus ad veritatem: bonum enim ex integra causa, & malum ex quocumque defectu.

Præterea secundò, eadem definitio conuenit his, omnes Scholastici student, aliqui non student: & tamen non sunt contradictoriæ: possunt enim esse falsæ ambæ, vno videlicet non studente, & cæteris incumbenibus studio: quod enim prior tum sit falsa, constat ex nuper dictis; sufficit enim ad eius falsitatem quod, vel vnus non studeat: quod etiam posterior sit falsa, haud est minus exploratum, quæ est enim negationis, quam inuoluit malignitas, adstruit, non modo, vel hunc non studere, vel illum non studere, &c. sed, vel totam hanc collectionem Scholasticorum non studere, vel illam non studere &c. hoc autem secundum est manifestè falsum, cum duntaxat vnus solus, nulla vero collectio Scholasticorum tota à studio cesset.

Respondent Conimbricenses cap. illo 7 q. 1. art. 3. ad 3. propositionem de subiecto in plurali haud esse vnā, sed plures, quippe quæ semper est resolubilis in plures, per particulam copulatiuam &, aut disiunctiuam vel aut per alias id genus inuicem nexas: proinde nihil mirum, inquit, eis neutriquam conuenire definitionem oppositionis contradictoriæ, aut alterius: genus enim cuiusvis importat in recto repugnantiam vnus propositionis cum alia: at repugnantia harum propositionum, non est vnus cum alia, sed plurius cum pluribus. Contra tamen; hæc propositio, omnis homo currit, ex g. est resolubilis in plures per particulam & iunctas inuicem id est in has, & hic homo currit, & ille currit, &c. & non tantum in hanc, & hic, & ille, & quicuis alius currit: oppositum enim quamuis supponatur ab aduersariis velut exploratum, tamen falsitatis, est à nobis euictum, cum de suppositione superius esset sermo: at hoc non obstante, eiusmodi propositio est capax oppositionis: ergo, & illa de subiecto plurali. Contra secundo; quod propositio aliqua, earum, quæ sunt à nobis in argumento obiectæ, aut alia de subiecto in plurali numero, sit resolubilis in plures, quodammodo coherentes inuicem, hoc tantum arguit, eam esse virtualiter, & æquiualeenter multiplicem: permittit ergo, eam esse formaliter vnā, adeoque capacem oppositionis, quantum ad huius genus, id est vnus propositionis cum alia repugnantiam attinet. Contra tertio; propositio formaliter complexa, ex multis particulis &, aut, vel aliāve similem interiectis, nihilominus est capax oppositionis contradictoriæ, & cuiusvis alterius, vt constabit infra ad finem huius tractatus; quod ergo propositio aliquid subiiciens in plurali numero sit eius instar, eique æquipolleat, impedire non poterit, quominus oppositionem cum alia subeat.

Tertio alij ex Petro Hispano lib. 1. cap. 11. contradictionem definiunt: est oppositio duarum propositionum, secundum quantitatem, & qualitatem, quarum altera est vniuersalis, altera particularis. Verum in primis, quamuis hanc definitionem, putent Aristotelicam eius auctores, neutriquam tamen est eiusmodi, vt rectè animaduertit Hurtadus disp. 4. sum. sect. 6. §. 18. Deinde omnibus est obnoxia difficultatibus, quæ superius sunt obiectæ, contra duas priores contradictionis definitiones. Præterea tertio, redundant in ea particula illa, *vniuersalis*, & *particularis*, post eam, *secundum quantitatem*. Denique impugnatur, quoniam hæc propositiones exempli gratia, Petrus non currit, sunt contradictoriæ, cum nequeant esse simul veræ, aut simul falsæ: at eis non conuenit, quando, nec vnā est vniuersalis, nec alia

M 3 partem

particularis, sed singulares ambæ. Quo etiam argumento conuincitur esse diminuta, & falsa, non tantum hæc definitio contradictionis, sed etiam duæ anteriores.

7

Respondent Conimbricenses art. illo 3. §. *ultimo loco*, propositiones singulares, quarum altera affirmat, quod negat altera, contradictorias esse de lege; videlicet, quia solas contradictoriarum leges seruant, & quin reuera contradicant inuicem, tamen contradicentes imitantur quoad repugnantiam in veritate, & falsitate. Contrà tamen, quia Aristoteles lib. 1. de interpret. absolute appellat propositiones singulares nihilominus contradictorias, idque haud raro, vt ipsi, quibuscum lis est, habent in confesso; haud ergo sunt tantum imitamina quædam contradictionis, siue contradictoria de lege, & secundum quid. Contrà secundò, quoniam eadem ratione dicam, eas, quarum vna vniuersaliter affirmat, quod particulariter negat altera, v. g. omnis homo currit, aliquis homo non currit, esse contradictorias de lege tantum, singulares verò à nobis superius obiectas, & quauis alias similes, rigore, & propriè contradictorias, ac tales, quæ contradictionis legem cæteris præscribant. Contrà tertio, quia eiusmodi propositionum singularium aliqua datur oppositio vera, & propria, vt certo certius est, & perspicue conitat ex definitione oppositionis in communi, qualis eacumque sit, & siue communis aliorum authorum, siue propria eorum, qui nobis aduersantur in præsentia, ne quid dicam de nostra inferius tradenda: at eiusmodi oppositio non est contraria, subcontraria, aut subalternam, vt est non minus certum, & exploratum, ergo contradictoria.

8

Propterea iidem Conimbricenses loco nuper citato definiunt aliter oppositionem contradictoriam, nimirum ita: *est affirmatio, & negatio maxime opposita*. Verum, vt permittam contradictoriam oppositionem esse maiorem contrariam, & quacunque alia, quod tamen alij cum Arriaga negant, eo tamen nomine mihi displicet prædicta definitio, quod non explicet, in quo sita sit ea maior oppositio contradictionis propria: quapropter est obscura, eoque laborat vicio, quo hæc hominis v. g. *homo est animal omnium perfectissimum*: tale namque quamuis reuera sit homo, quia tamen non explicatur merito cuius, & quod propter rationalitatem, idcirco eiusmodi hominis definitio à nullo admittitur, aut iure potest.

9

Arriaga disp. 2. sum. sect. 4. n. 20. Contradictionem definit ita: est oppositio, vel duarum propositionum omnino singularium, vel duarum, quarum altera sit, pure particularis, altera vniuersalis, sed in primis conuenit his, omnes scholastici student, aliqui non student; nec non his, nulli scholastici student, aliqui student: neutra tamen contradicunt inuicem. Deinde oppositionem hanc per disunctionem inferiorum definit, adeoque potius diuidit, quam definit: sequela est in aperto; non repugnantia duarum singularium est vna species contradictionis, & repugnantia vnius propositionis vniuersalis, cum altera pure particulari est alia contradictionis species, à priori longe diuersa. Rursus propterea non definit hæc auctor contradictionem, per veritatem, ac falsitatem, nec etiam in definitione oppositionis in communi ullam earum mentionem fieri permittit, quoniam sunt proprietates, & quedam accidentaria qualitates propositionis: ita siquidem disputat sect. illa 4. num. 19. est hæc ratio nullius est momenti; tum, quia quantitas propositionis, eius nimirum singularitas, vniuersalitas, ac

pura particularitas, haud sunt de illius essentia logica, sed potius logica eius accidentia, sicut quantitas molis materia primæ iuxta non paucos, physice, ac realiter accidit: at per singularitatem ambarum propositionum, & vniuersalitatem vnius, & particularitatem alterius definit oppositionem contradictoriam: quidni ergò possit ea definiri per veritatem, ac falsitatem, quantumuis sint extra essentiam logicam propositionis: tum etiam, quia est veritas, ac falsitas sint proprietates propositionis: optimè tamen possunt esse essentia oppositionis, siue contradictoria, siue alterius, alia quidem, atque alia ratione: haud enim oppositio est formalissimè idem, quod propositio ipsa, sed potius est relatio incompossibilitatis eam subsecuta; quamuis ergo propositio nequeat definiri, & quidditatiuè explicari per veritatem, ac falsitatem, propter rationem aduersariam; cur non tamen oppositio contradictoria?

Quod ad oppositionem contrariam, subcontrariam, & subalternam attinet, missis variis earum definitionibus, quæ colligi solent ex iis, per quas est contradictio plurifariam explicata superius, & ex earum etiam impugnationibus, possunt affatim confutari; communior contrarietatis definitio est huiusmodi: repugnantia duarum propositionum, quarum vna est affirmatiua, & alia negatiua eiusdem de eodem, vtraque tamen vniuersalis, vt omnis homo currit, nullus homo currit. Verum impugnatur primò, quoniam hæc sunt contrariæ, omnis homo currit, Petrus non currit; nec non hæc, omnes scholastici student, aliqui non student; atque etiam hæc, nulli scholastici student, aliqui student: Nam, vt superius probatum, quæuis harum possunt esse simul falsæ; contra vero nequeunt esse simul veræ, vt est luce clarius: Contrarietatis autem omnis, & solius est repugnantia in veritate, & non falsitate, vt omnibus est in confesso: atqui superior definitio neutiquam conuenit prædictis propositionibus, ita enim sunt instituta, vt nec primæ, nec secundæ, nec tertiæ sint vniuersales ambæ. Secundò impugnatur eadem definitio, quoniam propositiones complexæ, etiam si sint singulares, ambæ nihilominus sunt contrarietatis capaces, vt tractatus huius decursu constabit: ea ergò hoc etiam ex titulo est diminuta. Quod autem responderi consuevit, propositiones, tum in hoc posteriori argumento, tum etiam in priori obiectas, esse contrarias tantum de lege, & ex imitatione, non autem propriè, & strictè, id iam manet superius impugnatum in simili.

Communior oppositionis subcontrariæ definitio sic habet, est repugnantia duarum propositionum, quarum altera est affirmatiua, & altera negatiua eiusdem de eodem, sed particularis vtraque, veluti aliquis homo currit, aliquis non currit. Quæ tamen non probatur, propterea, quod propositiones singulares ambæ, dummodo sint complexæ, subcontrarietatis sint capaces, vt liquebit in tempore. Denique propositio subalternam definiri solet, repugnantia duarum propositionum eodem termino participantium, id est eodem subiecto, & prædicato constantium, quarum vna est vniuersalis, & altera particularis, sed vtraque affirmans, aut certè vtraque negans, ex æquo, veluti omnis homo currit, aliquis homo currit, aut nullus homo currit, aliquis homo non currit. Verum enimuè hæc definitio non conuenit his, omnis homo currit, Petrus, siue hic homo non currit, cum tamen strictam habeant oppositionem subalternam. Deinde neque his, Petrus, & Paulus currit: Petrus, vel Paulus currit: & tamen opponuntur subalternè, veritas enim vnius

infern,

infert, & continet veritatem alterius, & non è conuerſo, haud ſecus, atque hæc propoſitio, omnis homo currit, hanc appiſquis homo currit, continet, & producit, quæ eſt lex oppoſitionis ſubalternæ. Quod, ſi quis inſtet, eas non eſſe ſubalternas, nec vllatenus oppoſitas, quia diuerſo ſubiecto conſtant, in contrarium eſt, diuerſitatem ſubiecti non eſſe particula copulatiua, & diſiunctiua tenus: hoc autem non tollit earum oppoſitionem, aliàs etiam hæc, omnis homo currit, aliquis homo currit, neutriquam opponitur ſubalterne: nam ſubiectum vnus diſiungitur, & alterius copulatur potius.

CAPVT II.

Verior oppoſitionis, tum in communi, tum in particulari explicatio.

12 **Q**UOD ab oppoſitione in communi ordiar, eiufque naturam, quantum ſentio nondum ſatis explicatam, clariùs, ac luculentius definiam; noto primò, oppoſitionem phyſicam, ac rigorofam eſſe formarum quarundam luctam, & incompoſſibilitatem in eodem ſubiecto; quæ ratione, calor, & frigus, v.g. opponuntur inuicem, reſpectu aquæ, ignis, & cuiuſuiſ alterius corporis. Noto ſecundò, oppoſitionem, de qua in præſenti ſermo, haud eſſe phyſicam, & ſtrictam vnus propoſitionis cum alia: hæc enim ſemper eſt contraria formaliter loquendo, vt ex Ariſtotelis doctrina ſcitè animaduertunt noſtri Conimb. cap. 7. de oppoſ. quaſt. 1. art. 2. §. *aduerſendum præterea*: quæ autem eſt noſtræ ſubiecta diſputationi, modò eſt contradictoria, modò contraria, aliquando ſubcontraria, interdum ſubalterna: ruruſ phyſica oppoſitio vnus propoſitionis cum alia eſt in eſſendo, præſens vero in ſignificando.

13 Noto tertio, oppoſitionem, de qua nobis quaſtio, eſſe potius accidentium propoſitionis inter ſe inuicem, veritatis nimirum, aut falſitatis, vniuerſalitatis, ac particularitatis, ſuè, vno verbo, qualitatis & quantitatis: ad has enim reducitur accidētia omnia propoſitionis in cōmuni, logica certè: nā phyſica, cuiuſmodi ſunt eius actio aliqua, aut paſſio, vbitas, aut duratio, aliæ id genus ſunt abs re, qua de loquimur modò. Noto quartò, ſubiectum proprium, & immediatum huius oppoſitionis haud eſſe vnā propoſitionem ſolam: quamuis enim ab vna ſolitarie ſumpta veritas falſitatem, & è conuerſo, & quantitas vniuerſalis particularem, aut hæc illam excludat; ecquiſ tamen in vna propoſitione, præſcindendo à quauis alia, contradictionem, contrarietatem, ſubcontrarietatem, aut ſubalternationem agnoſcat? at de oppoſitione, quatenus has ſpecies comprehendit, agimus.

14 Noto quintò, ſubiectum proprium, & immediatum, ac veluti campum huius oppoſitionis, & luctæ eſſe duas propoſitiones eiſdem omnino conſtantes extremis vt ſic coaleſcant in vnū quodammodo ſubiectum, ſeu materiam, circa quam ſit oppoſitio, ſicut ad huius veritatem, & naturam oportet. Verbi gratia; bina hæc propoſitio, omnis homo currit, aliquis homo non currit, ita eſt inſtituta, vt ab ea inſtar vnus conſiderata, propter vnitatem extremorum, quæ ſunt maior, ac potior illius pars, veritas aliqua ſemper excludat omnimodam falſitatem, nec ſinat illam ex toto, & proruſ falſam, eſſe; & falſitas etiam ex parte in ea locum habens

eius plenam veritatem tollat, neque permittat vnquam, illam eſſe omnind, & adæquate veram. Quod aliis terminis communiter dici ſolet, ambas nimirum eius complexionis partes, nec poſſe eſſe ſimul veras, nec ſimul falſas. Deinde duplex hæc propoſitio, omnis homo currit, nullus homo currit, ita eſt comparata, vt falſitas ei aliquatenus conueniens & ratione vnus ſaltem partis, excludat ab ea perfectam veritatem, & prohibeat, ne ſit ratione vtriuſque, & omnind vera: at è contrario veritas illius haud ita vincit eius falſitatem, nec prohibet, quominus ex toto, & quoad vnā, alteramque propoſitionem ſimplicem, ſit falſa. Quod aliis terminis dici conſuevit, vtramque ſcilicet non poſſe eſſe ſimul veram at poſſe eſſe ſimul falſam. Pari modo ab hac propoſitione, duplici quidem, ſed ritu vnus cogitata, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, veritas excludit falſitatem, nec ſinit ambas eſſe ſimul falſas; at non è diuerſo falſitas veritatem, cum poſſint ambæ ſimul eſſe veræ. Similiter par hoc enunciationum, omnis homo currit, aliquis homo currit, tale eſt, à quo vniuerſalitas perfectam, & meram particularitatem, & particularitas perfectam, & puram vniuerſalitatem ejiciat.

15 Noto ſextò, hanc oppoſitionem eſſe logicam tum ratione ſubiecti, circa quod exercetur, haud enim eſt vnū reuera, & phyſicè, ſed logicè, & beneficio intellectus, qui nulla vnionum diuerſarum ratione habita ſolam extremorum vnitatem penſi habet, eamque attribuit duplici propoſitioni, quas inſtar vnus ſubiecti, circa quod diuerſa pugnent accidentia, conſiderat: tum etiam ratione horum; nam veritas, & falſitas, vniuerſalitas, ac particularitas, penes quas eſt eiufmodi oppoſitio, logica ſubjiciuntur facultati, nec non à propoſitione circa quam ſine fœdere bellant, haud ſemper diſtinguuntur phyſicè, & realiter, imò nunquam iuxta non paucos, vt ſuperius viſum. Noto ſeptimò, quamuis oppoſitio iſta ſit accidentium propoſitionis immediatè, & propriè, at quodammodo attribui vim propoſitioni reſpectu alterius, eiufque ad eſſe mediātè, ac denominatiuè. Ratio huius eſt, quoniam ſicut ignis, & aqua v.g. dicuntur opponi inuicem, in calore, & frigore, non, quod duo illa ſuppoſita ſubiecti communis, in quo poſſunt recipi, aut circa quod pugnent, alicuius oppoſitionis ſtrictæ, & immediatæ ſint capacia ſuapte natura, ſed, quod oppoſitio vera earum primarum qualitatum prædictis attribuat elementis; ita ſimiliter in præſenti, quæ eſt inter accidentia propoſitionis, ſcilicet veritatem, & falſitatem, vniuerſalitatem, ac particularitatem, oppoſitio, ea actibus ipſis iure merito poteſt, ac ſolet assignari.

16 Hinc oppoſitionem in communi ita definio: eſt incompoſſibilitas logica, & per ſe accidentium propoſitionis: Hæc definitio conuenit omni oppoſitioni, vt conſtat ex dictis, ſic tamen, vt ad eius ſpecies in particulari non deſcendat: accidentia enim propoſitionis abſtrahunt, ab eo, quod ſint, quantitas eius, aut qualitas, aut conſequentè hæc qualitas præ illa, vel etiam quantitas hæc, magis, quam illa. Particula ea, *Logica*, facit hanc oppoſitionem diſſerre à phyſica vnus propoſitionis cum alia in eodem intellectu, ei ſimili, per quam calor v.g. ab aqua frigus, & hoc illum expellit; necnon ab oppoſitione veritatis, & falſitatis, aut vniuerſalitatis, ac particularitatis, circa vnā, eandemque realiter propoſitionem: hæc enim, etſi ſit quodammodo logica ratione formarum, quas opponit, haud tamen omnino, & ex parte ſubiecti, vt pote quod non logicè,

sed physicè & realiter vnum est, non secus, atque quoduis aliud. Particula illa, *per se*, cur sit addita, statim constabit.

17 Quæ cum ita sint, hæc definitio, nisi fallor, difficultates omnes aduersus alios à nobis obiectas exhaurit, & multa ab aliis inexplicata declarat; id autem præsertim, cum nam propositiones oppositæ debeant eo ipso participare utroque termino, siue constare eodem subiecto, & prædicato? Hæc namque, Deus est iniustus, Deus est ignorans, haud possunt esse simul veræ; cedo ergo, quamobrem non opponuntur, tamen diuerso prædicato consent? qui proprium, & immediatum subiectum oppositionis aiunt esse vnam tantum propositionem, huius rei nullam rationem redere possunt, quæ ex toto satisfaciatur, si subiectum proximum, & rigorosum oppositionis sit vtraque propositio instar vnius considerata cum fundamento eorundem extremorum, sic, vt non, nisi ex hoc subiecto in alterutram propositionem oppositio deriuetur quodammodo, si, inquam, ita se res habeat, perspicuum erit, cur nam tales propositiones sint oppositionis, qua de loquimur, expertes.

18 Quod, si quis dicat, seorsim à ratione à nobis tradita, responderi posse, eas ideo non opponi, quia licet non possint esse simul veræ, id magis est beneficio materiae peculiaris, circa quam sunt, quam formæ, aut modi, quo eam respiciunt: alia namque propositiones eiusdem formæ possunt esse simul veræ, vide licet hæc, Petrus est iniustus, Petrus est ignorans; is, inquam, facillè poterit impugnari hoc modo: si repugnaret quæuis materia propositionum extra Deum, & præter eum cuncta essent impossibilia, nihilominus prædictæ enunciationes haud essent veræ, sed potius altera earum falsa foret per se loquendo, & in omni materia, nulla namque daretur, nisi ea, circa quam versantur ambæ: sed tum non essent contrariæ, aut oppositæ. Rursus quid dicent aduersarij ad has propositiones, Petrus non est idem secum, Paulus non est idem secum, nam in nulla materia possunt esse simul veræ, cum de nullo obiecto possit affirmari distinctio à seipso, siue, quod non sit idem secum: an ergo erunt oppositæ: an contradicunt inuicem? Denique quod propositiones, ne in simili, siue, quod perinde est, in alia materia seruata eadem forma possint esse simul veræ, aut simul falsæ, prouenit ex eo, quod utroque termino participant, eodemque subiecto, & prædicato cohereant; illud ergo si confert ad oppositionem, non poterit non conferre, & hoc secundum, atque adeo, quod diuersæ propositiones ob identitatem extremorum in idem veluti subiectum coalescant: aliunde verò his terminis resluculentius explicatur, eiusque ratio à priori satis probabilis affertur, quod à posteriori certum est, & ab omnibus admissum. Quoniam autem oppositio accidentium propositionis, eorum nimirum, quæ logica sunt ac præsentis instituti, refunditur in ipsas propositiones, & vna illarum dicitur opposita alteri, vt superius visum, idcirco potest huic loquendi modo nostra definitio accommodari, & ita refingi; est repugnantia logica duarum propositionum in accidentibus suis, eaque per se, & formalis. Quæ definitio ex priori, à qua parum diffidet, satis est perspicua, & vltiori explicatione non indiget.

19 Quando autem posterior magis consonat modo, quo de oppositione communiter loqui solemus, eius normam sequar in definiendis speciebus oppositionis. Primam, ac potissimum, idelicet contradictionem ita definio; est repugnantia logica duarum propositionum in veritate, & falsitate, eaque per se, & formalis. Repugnantia logica duarum propositio-

num, est genus, quo conuenit cum contrarietate, subcontrarietate, & subalternatione; particula, *in veritate & falsitate*, non significat, quod veritas vnus pugnet cum falsitate alterius, aut e conuerso, quod vnus falsitas cum alterius veritate, quando potius alterutrius veritas cum alterius sit falsitate coniuncta, & e contrario, ambæque mutuo se inferant, ac postulent; haud etiam significat ea particula, quod veritas cuiusuis pugnet cum veritate alterius, & falsitas cum falsitate; quamuis enim ita se res habeat, tamen hæc non est oppositio logica, siquidem vt calor, v.g. non opponitur physicè calori, sed frigori, ita veritas non opponitur logice alteri veritati, aut falsitas falsitati, sed altera alteri quodammodo: quocirca eius sensus est, pugnare veritatem & falsitatem mutuo circa complexum vtriusque propositionis, & necessario veritatem aliquam in eo reperiri, quæ tollit, quo minus habeat plenam, & omnimodam falsitatem, & similiter inadæquatam in eo falsitatem inueniri, merito cuius haud possit habere integram, ac perfectam veritatem. iuxta superius dicta. Particula, *per se & formalis*, addita est propter hæc, omnis homo est animal, nullus homo est animal, quæ quamuis repugnent in veritate, & falsitate, nec possint esse simul veræ, nec simul falsæ, id tamen est per accidens, & ratione peculiaris materiae, circa quam sunt ambæ, non tamen per se, & ratione formæ, iuxta quam struuntur: strui namque possunt alie eiusdem formæ in alia materia, quibus liceat esse falsis, vt omnis homo currit, nullus homo currit.

20 Paulò etiam aliter eadem vltima particula definitionis nostræ potest exponi, nimirum vt significet, ita non posse propositiones, quæ contradicunt esse simul veras, vt veritas vnus inferat aliam non esse veram, & ita non posse simul falsas esse; vt falsitas similiter vnus alia haud esse falsam concludat: ex quo vltius fit, semper in eis oportere reperiri veritatem, quæ non permittat esse ex toto falsas, & falsitatem, quæ non sinat esse ex toto veras; vbi potissimum natura contradictionis elucet. Quamuis autem eæ propositiones, omnis homo est animal, nullus homo est animal, nequeant esse simul falsæ, haud tamen ex falsitate vnus inferitur legitime aliam non esse falsam, sed, quod talis sit, potius habet à se ipsa sola, & materia circa quam immediatè versatur: alioqui etiam ex huius falsitate, omnis homo currit e.g. fieret lehitime hanc non esse, simul falsam, nullus homo currit.

21 Porro quod altera propositio sit affirmatio, & altera negatio eiusdem de eodem, data opera omissum à nobis est in definitione contradictionis: nam repugnantia mutua in qualitate, nimirum veritate, ac falsitate, oritur ex peculiari quadam repugnantia secundum affirmationem, & negationem, altera ergo expressa, subintelligitur altera, nec necesse est eam amplius exprimi: imo amplius expressa redundat, vt vt concedatur ad essentiam oppositionis pertinere. Rursus par enuntiationum, peculiari modo affirmans, & negans idem de eodem est veluti subiectum oppositionis contradictoriæ, circa quam exercetur: subiectum autem non est de essentia oppositionis formarum, sed ab ea connotatur extrinsecè. Quod autem est à nobis omissum inter definiendam contradictionem, id ipsum iisdem de causis omittetur postea in definitione contrarietatis, & subcontrarietatis. Quocirca perperam aliqui definiunt triplicem illam oppositionem nuper memoratam, per affirmationem, & negationem eiusdem de eodem, & simul per repugnantiam in veritate sola, aut falsitate sola, aut vtraque simul.

Atque

22 Atque hinc colligo, affirmationem, & negationem alio ex titulo præter eum, quem tract. præc. c. 2 exhibui dici quodammodo posse, qualitatem, ac proprietatem accidentariam propositionis, & veritatem, ac falsitatem eius essentiam nimirum, si sumatur propositio, non secundum se præcisè, sed pro ut oppositionem cum alia gerens: id enim, quod immediate, & magis propriè opponitur, eo modo, quo sumitur oppositio in præsentia, est veritas, ac falsitas, propositio siquidem ipsa, nisi mediata, denominatiueque non opponitur alteri; quantitas autem una quamvis opponatur alteri immediate, & (logicè loquendo) rigorosè, & propriè, ut haud ita post constabit, at subalternè tantum, cum interim ceteræ oppositiones, quarum quævis est subalterna maior, in concreto sumptæ importent principaliter, & in recto, adeoque essentialiter veritatem, & falsitatem, propositionem verò affirmantem, ac negantem, non nisi in obliquo, & connotatiue, adeoque non essentialiter, sed potius accidentariò.

23 Oppositionem contrariam ita definitio: est repugnantia logica duarum propositionum, in veritate tantum, eaque per se, & formalis. Omnes particulæ ex dictis sunt perspicuæ; altera enim subit rationem generis; altera verò addita est propter has, omnis homo est animal, nullus homo est animal; quæ formaliter, & per se tantum differunt in veritate, esto materialiter, & per accidens in falsitate etiam repugnent: media, nimirum *in veritate tantum*, haud significat, quod veritas earum cum falsitate non repugnet; sicut enim calor v. g. physicè non opponitur, nisi cum alia qualitate, videlicet frigore, sumptus autem solitarie est incapax oppositionis, ita similiter, & seruata eadem propositione, vsuuenit in præsentia: denotat ergò oppositionem veritatis, non esse mutuam, sed falsitatem alicuius propositionis contrariæ, necessarium omnino esse, & semper expellere perfectam veritatem, ac prohibere, ne sint ambæ propositiones veræ, cum tamen è conuerso earum veritas haud semper plenam, ac numeris omnibus absolutam falsitatem ab iis excludat.

24 Oppositionem subcontrariam hunc in modum definitio: est repugnantia logica duarum propositionum, in falsitate tantum, eaque per se, & formalis. Prima particula est genus; vltima adhibetur propter has, aliquis homo est animal, aliquis homo non est animal, quæ tantum nequeunt esse simul falsæ per se, & formaliter, quamuis materialiter, & per accidens nè possint etiam esse simul veræ: particula, *in falsitate tantum*, iuxta dicta denotat perfectam falsitatem duarum necessario excludi debere à veritate alterutrius.

25 Aliqui in trium oppositionum nuper explicatarum definitione expungendam censent, eam particulam, *per se, & formalis*, eiusque loco substituentiam hanc, *in materia contingenti*; quasi oppositio contradictoria sit, qua duæ propositiones nequeunt esse simul veræ, aut falsæ in materia contingenti; contraria, qua nequeunt esse simul veræ in materia etiam contingenti, benè tamen falsæ, subcontraria, qua nequeunt in eadem materia esse simul falsæ, at possunt esse simul veræ. Sed, ut rectè animaduersum est à Conimb. nostris impræsentiarum articulo 3. immeritò restringunt authores hi, repugnantiam prædictarum oppositionum in qualitate ad solam materiam contingentem, cum etiam ea aliquando in materia necessaria locum habeat. De contradictoriis haud est vlli dubium, siquidem in nulla possunt esse simul veræ, aut simul falsæ: quocirca ob id adiciunt aduersarij eam particulam in earum defi-

initione, quod tantum respectu illius censeant eas differre à contrariis & subcontrariis, quippe quæ in materia necessaria, & non contingenti, nec possunt esse simul veræ, nec simul falsæ, ut patet in his, omnis homo est animal, nullus homo est animal, aliquis homo est animal, aliquis homo non est animal. Cæterum hæc doctrina non est vniuersim vera: namque etiam in materia necessaria aliquando contrariæ possunt esse simul falsæ, ut cernere est in his, omne animal est homo, nullum animal est homo, interdum etiam in ea subcontrariæ possunt esse simul veræ, ut cernere datur in his, aliquod animal est homo, aliquod animal non est homo.

26 Alio quoque modo definiri possunt tres prædictæ oppositiones: nam contradictio dici potest, ea, merito cuius una propositio affirmat, aut negat id, quod præcisè sufficit, & requiritur ad falsificandam alteram, contraria verò per quam affirmat, aut negat una propositio plusquam sufficit ad falsificandam aliam: subcontraria verò, beneficio cuius affirmat propositio quædam aliquid ab alia negatum, aut negat aliquid affirmatum ab alia, nihil tamen, quod sufficiat ad alteram falsificandam. Quamobrem hæc propositiones erunt contradictoria, omnis homo est animal, aliquis homo non est animal, quia posterior negat aliquem hominem esse animal, hoc autem præcisè sufficit, & requiritur ad falsitatem prioris, nec non hæc, nullus homo est animal, aliquis homo est animal, quia secunda tantum affirmat aliquem esse animal, hoc autem est præcisè sufficiens, & requiritur ad falsitatem primæ: ceterum hæc, omnis homo est animal, Petrus non est animal, haud sunt contradictoria, quoniam, ut rectè animaduertit Arriaga disp. 2. sum. sect. 4. subsec. 1. num. 20. posterior negat quidem, quod præcisè sufficit ad falsitatem prioris, non tamen, quod requiritur ad eam, ut enim hæc propositio, omnis homo est animal, sit falsa, neutiquam opus est, ut Petrus non sit animal, sed satis est, ut Ioannes, aut quiuvis alius. Rursus hæc, omnis homo est animal, nullus homo est animal, sunt contraria, quia posterior negat plus, quam sufficit ad falsitatem prioris, & è diuerso prior affirmat plusquam sufficit ad falsificandam posteriorem, quandoquidem, ut altera sit falsa, satis est, ut, vel vnus homo non sit animal, & ut altera haud sit magis vera, ut, vel vnus tantum sit animal. At hæc, aliquis homo est animal, nihil affirmat, quod sufficiat ad falsificandam hanc aliquis homo non est animal: quamuis enim posterior ista sit falsa, eius tamen falsitas non inferitur sufficienter ex eo, quod aliquis homo sit animal, sed ex eo, quod omnis sit animal, & è contrario etiam hæc, aliquis homo non est animal, non negat, quod sufficit ad falsificandam hanc, aliquis homo est animal; tum, quia ista non est falsa; tum, quia esto, esset, profectò eius falsitas haud posset colligi, ex eo, quod aliquis homo non sit animal, sed ex eo, quod nullus sit animal, alioqui hæc etiam esset falsa, aliquis homo currit, propterea, quod aliquis alius non currat: quapropter ambæ propositiones illæ, quarum altera aliquem hominem currere affirmat, altera negat, & quæcunque alia id genus, sunt subcontrariæ.

27 Porro autem definitiones hæc posteriori loco traditæ id habent commodi, quod in eis non sit opus restrictione illa *per se, & formalis*; nec non quod in eis nullius fiat exceptio materiæ, sed in qualibet omnes ex æquo procedant. Cæterum ut valeant, et si voce tenus importent in recto, & principaliter affirmationem, & negationem, at re ipsa, & in mente rerum

rerum propt sunt fida interprete, debent eas importare in obliquo, ac tantum connotatiue: proinde reducenda sunt ad has, aliasve similes: contradictio est mera sufficientia vnius propositionis ad falsificandam alteram; contrarietas plus, quam sufficientia; subcontrarietas, defectus sufficientia.

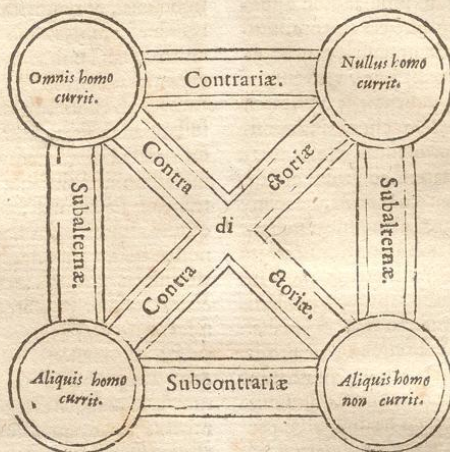
28

Oppositio subalterna, quæ sola restat, est oppositio logica duarum propositionum, quoad solam quantitatem, eaque *per se*, & *formalis*, prima particula rationem habet generis, secunda rationem differentia; haud enim subcontraria opponuntur quantitate; haud contraria, & contradictoria quantitate solum, sed etiam qualitate, quæ in illis sicut & in subcontrariis debet esse diuersa; tertia additur propter has, omnis homo est animal, aliquis homo est animal, nullus homo est lapis, aliquis homo non est lapis, quarum neutra possunt esse simul falsæ, adeoque alterutra repugnant inuicem in qualitate aliqua; id tamen est per accidens, & ratione peculiaris materiae, non per se, ac beneficio formæ, alia siquidem eiusdem formæ, modique possunt esse simul falsæ, sicut & simul veræ, nimirum hæc, omnis homo currit, aliquis homo currit, nullus homo currit, aliquis homo non currit, videlicet, si, aut omnis currat, aut nemo currat: quod autem altera possit esse vera, & altera falsa, altera, inquam, & altera verarumvis, solo nimirum Petro currente, negari etiam nequit, sed non obstat definitioni nostræ: quæ, ut hoc etiam animaduertam, comprehendit, tum

prædicatas subalternas, tum etiam has, Petrus, & Paulus currit, Petrus, vel Paulus currit, aliasque id genus: quamuis enim vtraque sit singularis, tamen singularitas subdiuidi potest in alias duas quantitates diuersæ rationis, quarum vna potest dici singularitas vaga, altera copulata: Quam subdiuisionem, ac diuersitatem tamen auctores non exprimant, haud tamen eam negant, aut possunt: etenim eius extrema tam differunt, quam, omnis homo, & aliquis homo, cum omnis homo comprehendat non sine copulatione quadam totam collectionem hominum, & aliquis homo eandem nullo dempto sed vagè, & cum disunctione quadam: par autem est ratio Petri, & Pauli, & Petri, vel Pauli, nam alteruter cohibet eandem collectionem, sed non eodem modo, sed diuerso; vnus nimirum copulatè, aut, si mauis copulatiue, & alius vagè: vtriusque ergo dissimilis est quantitas, aut certe erit similis, & eadem omnis, & alicuius hominis.

Aliter etiam iuxta dicta definiri potest vltima hæc oppositio, ut sit, per quam duæ propositiones idem affirmant, aut, per quam duæ idem negant, sed altera plus, altera minus, cum tamen propositiones quocunque alio modo oppositæ ita sint institutæ, ut earum altera affirmet, & altera denegat. Nuncupatur hæc oppositio subalterna, quoniam vna propositio opposita est subalternans, & continens aliam instar totius, alia vero priori subalternata, & ab ea contenta ritu partis, ut intuitu constabit.

29

CAPVT III.

Oppositionum leges.

30

Leges quatuor oppositionum à nobis hactenus suppositæ, & ab Aristotele traditæ, atque à nullo non admittæ sunt huiusmodi: propositiones contradictoriæ nequeunt esse simul veræ, aut simul falsæ: contrariæ nequeunt vnquam esse simul veræ: subcontrariæ nunquam possunt esse simul falsæ: subalternæ in aliqua materia possunt esse simul veræ, nec non simul falsæ. Probatur autem de contradictoriis, fieri non posse, ut sint simul veræ, aut simul falsæ: impossibile est, idem simul esse, & non esse; item necessario quodlibet est, vel non est, quibus principiis, qui dissentiat, is candidos Phœbi radios negabit, adeo sunt euidentia, ac manifesta:

ut si hæc propositiones ex.g. omnis homo currit, aliquis homo non currit, essent simul veræ: idem simul esset, & non esset: homo enim esset currens, propter veritatem vnius propositionis contradictoriæ, & idemmet non esset currens, propter veritatem alterius. idemmet, inquam, quia aliquis includitur in omni: quod si eiusmodi contradictoriæ essent simul falsæ, quoddam nec esset nec non esset, nam homo non esset currens, propter falsitatem prioris, & idem simul non esset non currens, propter falsitatem posterioris; eam nimirum esse falsam, est hominem, quem adstruit non currere, aliter se habere adeoque non sortiri, quod sit non currens. Vel paulo aliter; si verum est, aliquem hominem non currere, ergo aliquis non currit, sit ergo Petrus, par enim cuiuslibet ratio, Petrus ergo non currit: Deinde si omnis homo currit, Petrus, qui continetur in omni currit, adeoque Petrus simul currit, & non currit, nec impossibile erit idem simul esse, & non esse quod,

quod, si falsum est, aliquem hominem non currere, demum esse Petrum, in quo id est falsum, & qui definit non currere, Petrus ergo definit non currere: rursus si falsum est omnem hominem currere, ergo omnis homo, & qui in eo clauditur Petrus, non currit, ac proinde is simul non currit, & definit non currere, siue, quod instar est, nec currit; nec non currit, & sic haud opus erit, quodlibet esse vel non esse.

31 Hinc secundo probatur duas contrarias haud posse esse simul veras nam, si hæ contrariæ, v. g. omnis homo currit, nullus homo currit essent simul veræ, etiam hæ contradictoriæ, omnis homo currit, aliquis homo non currit, essent simul veræ, contra quam probatum pauld supra; prior quidem, propterea, quod sit communis, tum contrariis, tum contradictoriis, posterior verò, nimirum aliquis homo non currit, quia continetur in hac nullus homo currit, quæ supponitur vera: Aut pauld aliter ex dictis; si est verum omnem hominem currere, ergo & Petrum: deinde si verum, nullum currere, ergo & Petrum non currere: nam ex veritate vniuersalis, recte colligitur, veritas particularis sub ea contenta: vbi ergo duæ contrariæ sint simul veræ, duæ quoque contradictoriæ singulares, nimirum Petrus currit, Petrus non currit, erunt simul veræ: at nullæ contradictoriæ possunt esse simul veræ; atque inter omnes nullæ tam euidenter, ac manifeste simultaneam veritatem respuunt, quam quæ sunt ambæ singulares, vt optimè animaduertit Hurdus in præsentia.

32 Iam quod duæ subcontrariæ nequeant esse simul falsæ, suadetur: nam, vt ex præcedenti tabula constat, contradictoriæ subcontrariarum sunt inuicem contrariæ, harum videlicet, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, hæ omnis homo currit, nullus homo currit: ergo si subcontrariæ possunt esse simul falsæ, earum contradictoriæ poterunt esse simul veræ adeoque duæ propositiones inuicem contrariæ simultaneam veritatem admittent, quod si contrariæ, ergo & inuicem contradictoriæ: alterum enim ex altero sequitur: vtrumque autem repugnare, iam probatum. Seu pauld aliter, vbi duæ subcontrariæ possint esse simul falsæ, fieri non potest, quin etiam duæ contradictoriæ sint simul falsæ: etenim ex falsitate particularis optimè inferitur falsitas vniuersalis, sub qua continetur; alioqui profecto erit, vt particularis, & subalternata sit falsa, & vniuersalis, ac subalternans vera, vnde ab hac ad illam, v. g. ab eo, quod omnis homo currat ad cursum alicuius hominis haud poterit argui: tum sic; ergo si hæc est falsa, aliquis homo currit, simul cum sua subcontraria, etiam erit falsa hæc, omnis homo currit, simul cum eadem subcontraria prioris, videlicet hæc, aliquis homo non currit, adeoque simul cum sua contradictoria. In summa, nequit falsum subesse alteri subcontrariarum, huic nimirum negatiuæ aliquis homo non currit, quin tota hominum collectio currat: nam, si vel vnus quiescat, non falsa, sed vera erit ea propositio; quippe vaga, ac proinde vno solo indiuiduo contenta: at hoc ipso, quod tota hominum collectio in cursum conspiret, altera subcontraria affirmans, scilicet, aliquis homo currit, falsa esse nequit; data ergo falsitate vnus constare non potest falsitas alterius, & sic ambæ simul esse falsæ non sistent.

33 Denique subalternas posse esse simul veras, ac simul falsas, & eam, quæ est vniuersalis, vbi semel sit vera, concludere veritatem particularis, & hanc, vbi sit falsa, deducere falsitatem illius, suadetur à priori: quandoquæ datur totum, nequit non dari eius pars, sed obiectum vniuersalis est totum continens veluti partem obiectum particularis: illo ergo dato sicut

representatur per actum, nequit hoc non dari similiter, adeoque veritas prioris actus est coniuncta cum veritate alterius: rursus non data parte, repugnat inueniri totum: vbi ergo non detur obiectum, subalternata propositionis, adeoque falsa sit hæc, aliquis homo currit, haud poterit reperiri obiectum vniuersalis, & subalternantis, ac proinde hæc, omnis homo currit, nequibit non esse falsa. Insuper à posteriori potest idiplum ita probari, fac enim hanc esse veram omnis homo currit, certè eo ipso hæc erit etiam vera, aliquis homo currit, alioqui si falsa sit, eius contradictoria erit vera, nimirum ista, nullus homo currit, adeoque duæ contrariæ simul erunt veræ, & quod inde sequitur, duæ contradictoriæ: deinde fac hanc, aliquis homo currit, esse falsam, sanè eo ipso erit etiam falsa hæc, omnis homo currit; alioqui si sit vera, eius contraria erit falsa, videlicet ista, nullus homo currit, & cum hæc sit contradictoria prioris, quæ affirmat aliquem hominem currere, fiet, duas contradictorias esse simul falsas. Pari modo differi potest de subalternis negatiuis, cuiusmodi sunt, nullus homo currit, aliquis homo non currit.

34 Ad oppositas opus est, vt earum prædicatum, & subiectum sit idem in se, & quoad suppositionem, ampliationem, restrictionem, alienationem, appellationem, & circumstantiis temporis, & loci, aliasque omnes. Identitas in se debet esse penes solam rem, nec requiritur etiam voce tenus, quiddid Sotus repugnet: nam hæc, omnis ens existit, nullus gladius existit, vera ratione opponuntur: quod expresse docet Aristoteles 1. elenchorum, cap. 4. *contradictio*, inquit, est *oppositio eiusdem non nominis, sed rei*; vbi identitatem rei, non verò nominis postulat: quod autem mox subiungit, *non nominis synonymi, sed rei*, non ita interpretandum est, quasi eius merito nominum diuersitatem, & synonymiam ab oppositione reiiciat: sic enim sibi contradiceret: sed ibi oppositionem primario inter res, earumque conceptus, non verò inter nomina reperiri significat, eo, quod eadem nomina aliter significare, ac proinde non opponi possent, si hominibus libuisset.

35 Identitas quoad suppositionem haud est eo rigore exigenda, vt, sicubi varietur suppositio, nulla ibi possit esse oppositio: nam, vt scite animaduertunt Comnimbrenses, Tartaretus, & alij plures, variari potest alicubi suppositio terminorum, quin propositiones eis constitutæ propterea desinant opponi: in primis enim subiecta harum, omnis homo currit, aliquis homo non currit, supponunt longè aliter; nimirum prius copulatiuè, & posterius disiunctiue: & tamen ambæ propositiones sunt contradictoriæ. Par ratio harum, nullus homo currit, aliquis homo currit. Deinde hæc, omnis homo currit, Petrus non currit, sunt contrariæ, quantumuis subiectum vnus supponat vniuersaliter, & alterius singulariter. Vterius hæc, cuiuslibet hominis omnis equus est albus, cuiuslibet hominis aliquis equus non est albus, sunt contrariæ, vt docet præter alios Arriaga disp. 2. sum. sect. 4. sub. 4. num. 35. possunt enim esse simul falsæ, si nimirum Petrus nullum habeat equum album, sed omnes nigros, & Paulus è diuerso omnes albos, & nullum nigrum: præterquam, quod prior earum affirmat plusquam requiritur ad falsificandam posteriorem; hæc enim erit falsa, etiam si non cuiusuis, sed tantum alicuius hominis aliquis equus non sit albus: nihilominus alterius subiectum supponit partim copulatiuè, partim disiunctiue, priori modo videlicet obliquo tenus, posteriori verò recto tenus alterius autem subiectum omnino copulatiuè, seu distributiue.

Que

36

Quocirca quadrifariam intelligendum est, suppositionem terminorum debere esse in presenti eandem, & non posse esse diuersam, quin oppositionem destruat, ac de medio eximat. Primo namque, si suppositio termini in vna propositione sit pro vna re, & in alia pro alia omnino distincta à priori, nulla duarum propositionum erit oppositio, quāvis prima fronte polliceantur eam voces. Atq; hinc est, enunciationes istas, mater diligit filium, mater non diligit filium, mus est syllaba, mus non est syllaba, sed potius animal, canis latrat, canis nō latrat, sed potius lucet, omne animal fuit in arca Noë, aliquod animal non fuit in arca Noë, omnis homo vigilat, aliquis homo non vigilat, istas, inquam, esse simul veras, & neutiquam opponi, dummodò, quod frequenter accidit, in primis mater modò supponat pro Anastasia, modo pro Catharina, & in secundis, mus, nunc pro animali, nunc pro voce tantum, & in tertiis canis, iam pro terrestri, iam pro solo sydereo, & in quartis animal prius pro generibus singulorum, deinde pro singulis generum, & in postremis homo pro solis existentibus ex vna parte, & ex alia pro possibilibus etiam, lucisque vsura destitutis. Quod si termini prædictarum propositionum pro eadem re supponant, ac diuersitatem in supponendo nuper memoratam exuant, ita quidem ex eis multiplex oppositio resultabit, & singularum, quas constituant, altera erit vera, & altera falsa, vt perpendiculari liquebit.

37

Præterea secundò, si suppositio termini in vna propositione sit confusa, & in alia copulatiua, nulla duarum erit oppositio; quare hæ non sunt oppositæ, sed ambæ potius veræ, aliquis oculus requiritur ad videndum, nullus oculus requiritur ad videndum, si, quod multoties vsuuenit, aliquis oculus in priori supponat confusè, & habeat hunc descensum, vel hic oculus, vel ille requiritur ad videndum, & in posteriori nullus oculus supponat copulatiuè, & sortiatur hunc descensum, nec hic oculus requiritur ad videndum, nec ille oculus requiritur ad videndum: prius enim, & posterius e quid aliud est, quam neutrum oculorum requiri determinatè ad videndum, alterutrum tamen indeterminatè requiri: horum autem vtrumque verissimum est, adeoque propositiones, quæ id adstruunt, omnis proflus falsitatis sunt expertes. Deinde tertio, suppositio copulata termini in vna enunciatione, & copulatiua, vel etiam disunctiua illius in alia, haud permittit ambas opponi: quamobrem hæ non sunt oppositæ, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, omnes Apostoli Dei non sunt duodecim, siue nulli sunt duodecim, sed potius ambæ simul veræ, si omnes Apostoli supponant copulatè, & quam constituant, propositioni hunc sensum tribuant, tota hæ collectio singularis Apostolorum est duodenaria; & nulli Apostoli supponant copulatiuè, seu distributiue, & propositionem, quam inchoant, huius sensus efficiant, nec hi Apostoli eam collectionem singularem constituentes sunt duodecim, nec illi sunt duodecim, &c. Par ratio est harum: omnes Apostoli Dei sunt duodecim, aliqui Apostoli Dei non sunt duodecim. Denique quarto, suppositio simplex termini in vna propositione, & personalis: illius in alia, tollit earum oppositionem; quæ de causa, hæ non sunt oppositæ, sed simul veræ, homo est species, aliquis homo non est species.

38

Quapropter, vt propositiones illæ, aliquis oculus requiritur ad videndum, nullus oculus requiritur ad videndum, sint oppositæ, & nequeant esse simul veræ, in priori debet supponere aliquis oculus

determinatè, & hunc sensum reddere, vel hic requiritur ad videndum, vel ille ad id requiritur, & in posteriori copulatiuè, seu distributiue, eo modo, ac sensu, qui numero superiori manet explicatus, & ita prior erit falsa, & posterior vera propter rationem nup. r. traditam, videlicet, quia nullus oculus requiritur ad videndum determinatè, esto aliquis indeterminatè. Vel debet aliquis oculus supponere confusè in vna, hoc pacto, vel hic vel ille requiritur ad videndum, & in altera nullus oculus copulatè hunc in modum, nec hic, nec ille oculus requiritur, sed potius tota collectio nihil includit vllatenus necessarium ad videndum, aut quo determinatè opus sit ad id functionis; atque ita affirmatiua erit vera, & negatiua falsa. Rursus vt propositiones illæ, omnes Apostoli Dei sunt duodecim nulli sunt duodecim, opponantur inuicem, debet subiectum prioris non minus, quam posterioris supponere distributiue, vt eius sensus sit, quibuscunque conuenit esse Apostolos, eis etiam conuenit esse duodecim, siue hi Apostoli sunt duodecim, & illi sunt duodecim &c. & ita affirmatiua erit falsa, & negatiua vera. Vel certè ad earum oppositionem opus est, vt subiectum in vtraque supponat copulatè, vt sensus prioris sit, tota collectio Apostolorum est duodenaria numero, & posterioris, nec hi, nec illi, nec omnes collectiue sumpti sunt duodecim, siue, quod iuxta est, tota eorum collectio non est duodenaria: atque ita propositio affirmatiua erit vera, & negatiua falsa. Tandem quæ negant, & affirmant hominem esse speciem, reddi possunt oppositæ, & in veritate, ac falsitate repugnantes, hoc modo si procedant, omnis homo est species, aliquis homo non est species, sicut enim posterior supponit personaliter, & habet hunc descensum; ergo, vel hic homo non est, vel ille non est species &c. adeoque est necessariò vera, ita etiam prior supponit personaliter, & gaudet hoc descensu; ergo hic homo est species, & ille homo est species &c. ac proinde est necessariò falsa.

39

Atque hæc de suppositione, quatenus prodest, aut obest oppositioni. Quod attinet ad cæteras conditiones terminorum paulo suprâ propositas, in primis hæ cæci vident, cæci non vident, iustus peccat, iustus non peccat, non sunt oppositæ, si in primis distrahatur subiectum ad tempus præteritum, ac diuersum ab eo, quod importat copula, aut, si iuxta aliorum phrasim, eamque non minus communem ampliatur in primis, secus vero in secundis. Rursus hæ non sunt oppositæ, sed simul veræ, Petrus stat, Petrus sedens non stat, propter restrictionem subiecti in posteriori, quin prioris subiectum restringatur. Item hæ, omnis homo est animal, aliquis homo pictus non est animal, haud opponuntur inuicem, eo, quod subiectum secundæ solius alienetur. Insuper hæ, omnis sunt oppositionis expertes, Innocentius Decimus est Papa, Innocentius, decimus non est Papa, si particula, *decimus*, modo suprâ Innocentium, modo supra Papam appellet: eadem rationem hæ, Philippus regit, non Philippus regit, haud sunt contradictoriæ, aut oppositæ, quoniam negatiuncula illa, *non*, appellat suprâ subiectum, non verò supra copulam, siue, quod perinde est, quia non negat, sed infinitat: quocirca merito eius appellationis non est idem vtriusque propositionis subiectum, sicut ad oppositionem opus, sed aliud, & aliud; denique neutiquam opponuntur hæ, Petrus sedet, Petrus hic non sedet, Petrus ambulat aliquando, Petrus nunc non ambulat, videlicet propter diuersas circumstantias temporis, & loci.

Ex

40 Ex huius doctrinae capituli pleraque aduersus leges oppositionis argumenta possunt facili negotio dissolui: namque tantum obiciunt, propositiones superius positas, vel certe alias, eis non abssimiles inuicem opponi, & tamen esse posse simul veras, aut simul falsas. At quo pacto non opponantur, quae possunt esse simul verae, aut simul falsae, etiam si speciem oppositionis exhibeant; & quo modo repugnent in veritate, aut falsitate, quae oppositioni sunt obnoxiae, satis, superque manet explicatum. Quaedam alia sunt argumenta, quibus probari solet, vnam, eandemque propositionem esse simul veram, & falsam, ac proinde eius contradictoriam esse simul veram & falsam, veram propter prioris falsitatem, & falsam propter eius veritatem; quocirca tantum abesse à repugnantia contradicentium in veritate, ac falsitate, vt potius aliqua in veritate, ac simul falsitate consentiant. Sed has difficultates in librum decimum percello, vbi eis poterit latius, & opportunius satisfieri.

C A P V T IV.

Oppositionum proprietates, inaequalitas, conuenientia, & distinctio.

41 Quid attinet ad earum proprietatem imprimis statuo oppositionem contradictoriam & contrariam, ratione quarum duo actus nequeunt esse simul veri, propriam, & strictam oppositionem eorum esse logicè loquendo. Ita omnes auctores; estque adeo per se notum, ac euident, vt vix, aut ne vix quidem possit amplius probari: fac enim praemissas, quibus id probatur ab aliquo concedi, & nihilominus consequentiam negari, quæso qua ratione eum tunc virgeas, nisi ostendendo, duas ab illo contrarias, aut contradictorias eo ipso admitti: quod si eiusmodi propositiones non sunt verè, ac propriè oppositae, haud eum deduxeris, vt sibi repugnet, aut oppositum eius, quod asseruit adstruat: quare cum ipse neget, eas esse simpliciter oppositas, sanè nullam de eo palmam eo argumenti genere tuleris. Dixi, *Logicè*, nam si physicam oppositionem spectes, cuiusmodi est caloris, & frigoris v.g. ita quidem omnis oppositio logica, & vel contradictoria, atque contraria à rigore, & proprietate oppositionis non nihil deficit, vt cap. 2. supra visum.

42 Statuo secundò; oppositionem etiam subcontrariam esse strictè oppositionem logicam. Ita P. Hurtadus disp. 4. summ. sect. 6. §. 20. & apud eum Petrus Hispanus, ac plerique dialectici. Suadetur autem, nam falsitas non minus est qualitas propositionis, quam veritas: at oppositio in veritate sola, cuiusmodi est contraria, est vera oppositio iuxta omnes; quidni ergò & oppositio in falsitate sola, qualis est subcontraria; quo autem pacto particula illa, *sola*, supra veritatem, ac falsitatem appellans intelligenda sit, iterum, iterumque manet superius explicatum. Deinde oppositio contradictoria, & contraria verè, & propriè differunt: at non essent verè, & cum rigore diuersae oppositiones, si sola oppositio in veritate esset vera, ac rigorosa oppositio; siquidem hac ambæ conueniunt, oppositio ergo in falsitate, cuiusmodi est subcontraria, propriam, ac veram rationem oppositionis etiam participat. Tertio, non pauci eorum, qui nobis in praesenti dissentiant, volunt oppositionem logicam esse sitam in repugnantia duarum propositionum quoad

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

affirmationem, & negationem, siue in eo, quod earum altera affirmet aliquid, & altera idem neget: at subcontrariarum vna est affirmatiua, & alia negatiua eiusdem de eodem, non minus propriè, ac strictè quam quae sunt contrariae affirmant, & negant idem de eodem: haec namque, si enunciant omnem hominem v.g. currere, & omnem non currere, profectò illae similiter adstruunt aliquem hominem currere, & aliquem non currere: haud ergò contrarietas est magis propriè oppositio, quam subcontrarietas, vbi semel oppositio quatenus talis sita sit in repugnantia quoad affirmationem, & negationem.

43 Ceterum Fonseca, Conimbricenses, Arriaga, & quidam alij negant propositiones subcontrarias strictè, aut propriè opponi. Primò, quoniam possunt esse simul verae: at veritas cum veritate non opponitur, iuxta communem illam paræmiā, *verum vero consonat*. Confirmatur, & declaratur: quia virtus nunquam cum virtute pugnat, etsi vitium non tantum alteri vitio, sed etiam alteri opponitur virtuti, vt cernere est in auaritia, quae opponitur, tum prodigalitati, tum liberalitati; veritas autem propositionis est instar virtutis, & falsitas instar vitij: haud ergo opponuntur inuicem duae subcontrariae simul verae: id enim est veritatem veritati opponi non aliter, ac, si virtus virtuti lingatur opponi: at duae contrariae vel simul falsae, vel altera vera, & altera falsa poterunt nihilominus opponi: hoc enim quid aliud, quam falsitatem opponi falsitati, aut falsitatem veritati, haud secus, atque vitium alteri saepe vitio, nec non virtuti repugnat? Præterea secundò: propositiones subcontrariae non affirmant, & negant idem de eodem, sicut ad veram oppositionem oportet: etenim licet harum ex. g. aliquis homo currit, aliquis homo non currit, subiectum ex æquo sit aliquis homo, tamen in vna pro Petro, & in alia pro Paulo supponit: quapropter vtriusque subiectum re ipsa, & in actu exercito est diuersum, quamuis voce tenus, & in actu signato sit idem. Atque ex his videntur labefactari rationes omnes, quibus aduersus hanc sententiam paulò supra sumus vsi.

44 Ad primum tamen respondeo: quamuis subcontrariae sint strictè oppositae, haud propterea veritatem veritati opponi, sed potius falsitati: vt enim supra cap. 2. doctum, veritas alicuius, aut alterius propositionis subcontrariae tollit, quo minus ambæ sint simul falsae, adeoque plenam, & integram earum falsitatem destruit: atque hac ratione, & non alia opponuntur inuicem: quidni ergo propriè & rigorose? Quod autem dicitur verum vero consonare, id est vnum permittere aliud, ac nullum ei præiudicium importare, nequaquam obest nobis, qui oppositionem duarum propositionum subcontrariam haud in eo collocamus, quod vnius veritas destruat veritatem alterius, sed in eo potius, quod vnius veritas destruat falsitatem simultaneam ambarum: quo enim pacto possunt ambæ esse simul falsae, si sit altera vera? Hinc ad confirmationem liquet: ea namque supponit, vnam propositionem esse, quae immediate, & propriè opponitur alteri in suo genere, & logicè loquendo, & exinde colligit, cū duae contrariae sint simul falsae, aut altera vera, altera falsa, possent eas inuicem opponi: id enim est falsum falso, aut etiam vero opponi, quemadmodum vitium, & alteri vitio, & etiam virtuti opponitur; cumque duae subcontrariae sint simul verae, haud posse alteram alteri strictè opponi, sicut virtus nullum cum alia virtute bellum gerit. At longe aliter se res habet: nam vna propositio propriè, & strictè non opponi-

N tur

tur alteri vilo genere oppositionis logicae, sed improprie, & denominatiue ab accidentibus suis: siue autem oppositio sit contraria, siue subcontraria, vnum accedens propositionis opponitur alteri, nimirum veritas, & falsitas, hoc tamen seruato discrimine, quod in contrariis falsitas aliqua integram, & adaequatam veritatem superat pellitque, in subcontrariis verò è diuerso veritas falsitatem,

45 Ad secundum respondeo subiectum vtriusque propositionis subcontrariae esse omnino idem: nam cum asseritur ex. g. aliquem hominem currere, & aliquem non currere, *aliquis homo* est subiectum vtriusque assertionis: at aliquis homo est indiuiduum vagum, ac proinde vnum idemque; potiori iure quam cum homo vniuersaliter sumptus duarum contrariarum v. g. harum, omnis homo currit, omnis homo non currit, dici solet vnum subiectum, sicut ad veram oppositionem oportet. Quod autem obicitur, aliquem hominem in subcontrariis modò supponere pro Petro, & modò pro Paulo, adeoque voce magis quam sensu & re esse idem vtriuque subiectum, haud vrget: etenim aliquis homo supponit vtrobius pro Petro, & Paulo etiam, omnique homine indeterminatè sumpto: quocirca ab alterutra propositionis subcontraria licet descendere ad quemlibet inferiorum hominis, nimirum ita, vel Petrus currit, vel Paulus currit, vel Ioannes currit, &c. quod signo, eique satis manifesto esse potest, vtriusque subcontrariae idem subiectum esse & eandem suppositionem alicuius hominis v. g. ceterum aliquis homo dicitur latè, & improprie supponere in vna propositione pro Petro, & in alia pro Paulo, si contingat hunc currere, & illum non currere, quoniam vtriusque conscius, & assertor, interrogatus, cur nam adferat aliquem hominem currere, & aliquem non currere, respondebit illico, propter id, quod Paulus currit, & Petrus non currit, cum tamen alteruter sit aliquis homo: propositiones igitur illae inuicem subcontrariae virtualiter, & arguitiue sunt hae, Paulus currit, Petrus non currit, earumque instar habent: quare sicut in his, subiectum vnus est Petrus, & pro hoc solo supponit & subiectum, suppositumque alterius est Paulus, ita, & in illis quodammodo: Atque ex his perspicuum est, nostris argumentis suam vim constare.

46 Oppositionem subalternam Fonseca, Conimb. Arriaga, & Hurtadus atque cum eis plerique Neoterici à ratione veræ, & strictæ oppositionis relegant: nescio tamen, an satis consequenter; nam ex iis non pauci ad veritatem propositionis subalternæ huius v. g. aliquis homo currit, exigunt, vt non solum aliquis currat, sed etiam aliquis non currat, propterea quod, *aliquis*, exclusionem alterius alicuius significet: at eo ipso, quod ad eius veritatem oporteat, vt aliquis non currat, nequit cum ea esse simul vera eius subalternans, videlicet omnis homo currit: propositio igitur subalternata, & ea, quæ est subalternans in veritate, atque adeo strictè opponitur, si standum est principiis aduersariorum. Hæc ratio est ad homines, me iudice, manifesta: alioqui vero præcisè censere of yncategorema illud, *aliquis*, nullam exclusionem, aut negationem importare, ac proinde subalternas posse, & debere esse simul veras, vt libro decimo sum latius probaturus. Alio ergò argumento confutari potest superior sententia, & oppositio subalternæ proprietatis suaderi: nam oppositio nihil aliud est, quam repugnantia; at verè, & strictè repugnat subalternans, & subalternata esse simul vniuersales, aut simul particulares: quamobrem earum particu-

laritas secundum quid, & quadantenus, ab eis pellitur perfectam, & integram vniuersalitatem, & vniuersalitas aliqua particularitatem plenam, & adaequatam: opponuntur ergo verè, & strictè secundum quantitatem. Eodem modo probari potest, qualis alias subalternas, quamuis singulares ambas, tamen opponi mutuo, videlicet propter diuersitatem quantitatis, quæ à nobis est superius explicata, & probata. Qui negant, subcontrarias proprie opponi, propter earum simultaneam veritatem hic opponunt etiam subalternas haud posse esse simul veras: qui autem cum Hurtado malunt subcontrarietatem esse veram oppositionem, quia propositiones ei obnoxie nequeunt saltem esse simul falsæ, opponunt in præsentia, subalternas, nec repugnare in veritate, nec etiam in falsitate, sed in sola quantitate, & extensione ad plura, vel pauciora obiecta. Verum vtriusque huius discursus capitis factum est satis.

47 Quod si instes ita; quantitas physica molis, seu tumoris, neutiquam opponitur physice alteri quantitati, eiusdem ordinis, ergo nec quantitas intentionalis, & logica propositionis opponitur logice, alteri eiusdem generis: Respondeo, quantitatem physicam in actu primo, munere cuius redditur vnum corpus inponetrabile cum alio, indistinctam à materia prima, siue ab ea distinctam instar cuiusdam accidentis absoluti, haud quaquam opponi physice alteri quantitati simili, propterea, quod aliam nullam ab eodem expellat subiecto: ceterum vna quantitas logica, proinde aliam eiicit ab eodem subiecto, ac vna qualitas logica aliam, vt superius declaratum est: vnde ex æquo habet oppositio logica locum in qualitate, & quantitate propositionis; quod, si sermo sit, de quantitate physica, seu molis, in actu secundo sumpta, ea est vbis circumscriptiua, qua partes corporis ponuntur aliæ extra alias, & partibus locis commensurantur: hanc autem, quis neget opponi physice alteri: cum certo certius sit, vnam vbitem expellere aliam ab eodem subiecto, quandocumque res aliqua locum mutat: proinde hinc neutiquam improbatur oppositio logica duarum propositionum in quantitate, sed potius probatur satis efficaciter. Nec solum paritas quantitatis localis, & circumscriptiue, nostram sententiam confirmat: aliæ sese offerunt haud poenitendæ; siquidem vna forma substantialis physice opponitur alteri, & vna etiam duratio alteri, & passio passioni secum impossibilibi, & actio actioni: physica igitur oppositio, non est proprie solius qualitatis physice: cur ergo oppositio logica, sit in sola qualitate logica, aut in subalternas non conueniat, propterea, quod ambæ in qualitate conueniant, & neutiquam repugnent.

48 Quod attinet ad inæqualitatem oppositionum, arbitror contradictoriam esse maiorem contraria, & quacumque alia, ac magis participare naturam oppositionis. Ita Aristoteles lib. i. de interpret. cap. 6. Beatus Thom. Agid. Conimb. & communiter alij. Suadetur autem primò, quoniam contradictio, est oppositio in veritate, & falsitate, cum tamen contraria sit in sola veritate, & subcontraria in sola falsitate, & subalternata in neutra: prior igitur illa ceteris est maior. Secundò, & recidit in idem, oppositio contradictoria est mutua hoc sensu, quod veritas aliqua tollat à propositionibus ita oppositis totalem, & plenam falsitatem, & falsitas aliqua è conuerso veritatem adaequatam, & numeris omnibus absolutam, cum tamen oppositio contraria neque, subcontraria reciprocentur eo modo, sed potius in altera expellat

expellat veritas aliqua totalem falsitatem, & non falsitas vlla totalem veritatem, atque in altera se res habeat è diuerso: Subalterna autem oppositio nulla est quoad veritatem, & falsitatem, ne dum mutua, & reciproca. Tercio, per oppositionem contradictoriam probantur reliquæ omnes, vt superius explicatum, ea ergo est manifestior cæteris, ac proinde quoad nos maior. Quarto, physica contradictio est longè maior oppositio, quam contrarietas eiusdem ordinis, qua ratione ens, & non ens omnium confessione magis opponuntur, ac distant inticem, quam vnum ens, & aliud impossibile cum eo v. g. magis calor, & carentia caloris, quam calor, & frigus; vtraque enim qualitas componi potest diuinitus in eodem subiecto, neutra tamen cum priuatione, & carentia sui: similiter ergo contradictio logica superat contrarietatem logicam, in ratione oppositionis. Quinto, quo minus requirunt duæ propositiones, vt opponantur, eò maior, & simplicior est earum oppositio; sicut, quo minus requiritur, vt duo homines inter se dissideant, eo magis opponuntur, & alieni sunt ambo; sed ad oppositionem contradictoriam huius propositionis ex. g. *omnis homo currit*, cum alia minus requiritur, quam ad contrariam; siquidem ad oppositionem contradictoriam eius propositionis cum alia tantum opus est, vt alia vnum duntaxat non currere enunciet, hunc in modum, *aliquis homo non currit*, cum tamen ad oppositionem contrariam nullum currere, necesse sit enunciari. Quod si duabus de causis proximè positis contradictio superat contrarietatem, maiorem, vt mox videbitur, oppositione subcontraria, & subalterna; fieri non potest, quin has eo ipso vincat, eisque sit maior, non minus, imo plus, quam contraria.

49 Dices cum Arriaga, qui oppositionem contrariam cum aliis quibusdam præfert contradictoriæ: quo plus negat vna propositio, quam alia, eo magis opponitur propositioni affirmatiuæ illius, quod per alterutram negatur; nam, si negatio est opposita affirmationi, maior negatio eo ipso debet esse magis opposita affirmationi: at hæc propositio contraria ex. g. *nullus homo currit*, plures currere negat, quam hæc contradictoria, *aliquis homo non currit*; igitur illa magis, quam hæc propositioni affirmatiuæ, *omnis homo currit*, opponetur. Respondeo; hæc ratio probat quidem, oppositionem contrariam aliquo ex titulo maiorem esse contradictoriæ; cæterum oppositio contradictoria aliis nominibus paulo suprâ recensitis hunc excessum, non tantum compeniat, sed etiam longo superat intervallo.

50 Quod autem oppositio contraria sit maior subcontraria, præterquam, quod est omnium constans sententia, suadetur hunc in modum: ea est maior oppositio logica cæteris paribus, quæ est radix maioris oppositionis physicæ: at oppositio contraria maiorem oppositionem physicam infert, quam subcontraria; cum duæ contrariæ explicite cognitæ vt tales nequeant esse simul in eodem intellectu, secus vero duæ subcontrariæ: maior igitur oppositio logica est contraria, quam subcontraria. Confirmatur, & explicatur: si quantitatem spectes, vtraque oppositio est æqualis, cum vtrique ex æquo commune sit, non esse quoad illam, sed potius permittere, quod sit eadem: si qualitatem; similiter; alterutra enim oppositio in eo conuenit, quod sit in vna sola: si principium, vnde vtraque dimanat; eandem æqualitatem seruant; principium enim alterius est, quod ambæ propositiones particulares ei obnoxie affirmet, & negent idem de eodem: at etiam altera oritur ex

P. Lyncei *Philosophia* Tom. I.

eo, quod duæ propositiones vniuersales affirmant, & negent idem de eodem, & insuper hoc peculiare sibi vendicat, quod sit radix impossibilitatis physicæ earum propositionum, quas inter se committit hæc ergo posterior, nimirum contraria est maior oppositio, quam illa prior, subcontraria vocari solita. Quæ ratio, sicut & eius confirmatio apprimè probat, contrariam etiam esse maiorem subalterna, quippè quæ nullius oppositionis physicæ principium est: præter id, quod vbi contrarietas sit maior oppositione subcontraria, nequit eo ipso non esse maior subalterna.

Hæc enim, vt materiam istam absoluam, est minor, quam subcontraria, & quod consequens est, subcontraria maior, quam illa. Quod hunc in modum suadeo; oppositio logica propositionum eo est maior, quo essentia, ex quibus oritur sunt magis diuersæ; quemadmodum physica oppositio qualitatum ignis, & ligni est multo maior, quam quæ est inter qualitates duorum ignium, quia illorum essentia sunt magis oppositæ, ac diuersæ; quam horum: at subcontrarietas oritur ex essentiis magis diuersis, & oppositis, quam subalternatio: affirmatio namque, & negatio sunt differentia essentialis propositionis; oppositio autem subcontraria originem habet à duabus propositionibus, quarum vna est affirmatiua, & altera negatiua, contra verò subalterna à duabus ex æquo affirmatiuis, vel à duabus ex æquo negatiuis. Confirmatur, & declaratur: sicut subcontrariæ opponuntur in qualitate sola, & non quantitate, ita subalterna è conuersio in quantitate, & non qualitate; at id habent insuper illa præ his, quod earum oppositio essentias magis diuersas, & repugnantes præsupponat.

Quod spectat ad conuenientiam oppositionum inter se, Conimb. cap. 7. sæpe citato, & plures alij cæsent, eam esse analogicam, siue comparatur oppositio contradictoria cum contraria, siue harum alterutra cum cæteris. Ratio huius sententiæ quoad priorem eius partem est, naturam oppositionis in communi inæqualiter participari à contradictoria, & contraria, & multo magis ab vna, quam ab alia: quoad posteriorem vero partem eius sententiæ ratio illius est, tum eadem quæ prioris, tum etiam, quod, nec subcontraria oppositio, nec subalterna sit propriè oppositio, cum tamen eiusmodi sit contraria, & contradictoria. Cæterum verius est, eam conuenientiam quatuor oppositionum nulla prorsus exempta esse vniocam: primò, quia qualibet earum est propriè oppositio, vt prolutum manet superius: quoties autem inferiora aliqua propriè participant rationem quandam communem hæc respectu illorum, aut est æquiuoca, vt canis contemplatione syderei, terrestres, & maritimi, aut certè vniuoca, vt animal, hominis, & equi gratia: ergo, cum oppositio in communi non sit æquiuoca comparatione quatuor specierum suarum, vt omnibus est in confesso, & sponte sua manifestum, necesse quidem est, vt respectu illarum sit ratio vniuoca, nullumque faciat analogiæ locum. Secundò, quoniam substantia, & accidens Deus, & creatura, conueniunt vniocè in ratione entis, vt constabit in tempore, & tamen inæqualiter eam participant, ergo similiter in præsentia, &c. Tercio, quoniam inæqualitas oppositionum earum vniucationi opposita, & contraria, aut est in eo sita, quod vna sit maior ac perfectior oppositio, quam alia: atque ita, cum homo sit perfectius animal, quam equus, neuter cum alio conueniet vniocè in conceptu animalis, quo nihil absurdius: aut est in eo sita, quod vna sit prior alia,

N 2

contra

contradictoria nimirum, contraria, & ceteris, siue, quod perinde est, in eo, quod cetera omnes ab illa dependant: atque hoc est omnino falsum, inueniri quippe potest oppositio contraria quarundam propositionum, quin tum dentur in eodem intellectu propositiones vllæ contradictoriae, ex quibus existentium contrarietas velut à fonte suo dimanet. Quamuis autem quoad nos à contradictoria reliquæ tres, & à contraria quæ sequuntur duæ dependant, ob id, quod probentur, & cognoscantur per contradictoriam cetera omnes, & per contrarium aliqua; tamen hoc neuiquam obest vniuocationi, cum substantiæ creatæ conueniant omnes vniuocè in ratione substantiæ finitæ, atque accidentia cuncta in ratione accidentis, esto cognoscatur vna substantia creata per aliam, & vnum accidens per aliud multoties. Atque ex his patet ad argumenta contraria.

53

Tandem, quod spectat ad distinctionem oppositionum, P. Hurt. citata disp. 4. sect. 7. §. 24. docet disertis verbis omnem oppositionem propositionum esse re ipsa contradictoriam, quantumvis explicari soleat triplici illa distinctione contradictoria, contraria, & subcontraria, magis propter quantitatem quam oppositionum ipsarum diuersitatem: subalternam autem omittit, & hac doctrina non comprehendit, quoniam eam haud putat esse veram oppositionem. Contra tamen primo, quoniam aliqua propositiones sunt contradictoriae, & non contrariae; & contrariae, ac non subcontrariae; & è conuerso, ac retroacto ordine: separabilitas autem est signum distinctionis realis: contradictio igitur, contrarietas, subcontrarietas sunt inuicem realiter distinctæ. Secundò earum vna est in veritate sola, alia in falsitate sola, quædam in vtraque simul, & aliqua in neutra: hoc ergo ex titulo nequeunt etiam non realiter distinguui. Tertio, tamen quævis oppositio inferat contradictionem, & hæc sequatur quodammodo ex qualibet (quæ fuit huic auctori offensionis occasio) inde tamen arguitur potius earum distinctio, quam identitas: nam, si sumitur contradictio ex quauis alia siue, si illam inferunt cetera, ab eis ergo distinguitur; nisi fortè aliquid infert, aut causat semetipsum. Denique quarto, verius est, ceteras oppositiones haud inferre, aut continere, contradictoriam, sed potius ex earum carentia sequi carentiam contradictionis, adeoque per hanc eas probari: etenim, si duæ contrariae essent simul veræ, aut si duæ subcontrariae simul falsæ, eo ipso fieret, vt duæ contradictoriae essent simul veræ, aut etiam simul falsæ, ac proinde vt contradictio tolleretur de medio. Cæterum quod ex carentia aliarum oppositionum sequatur carentia contradictionis, & per hanc probentur illæ, neuiquam arguit earum identitatem vllam: siquidem ex carentia formæ sequitur carentia proprietatum, & per has probatur illa à posteriori: quis tamen propterea dicat, formam à proprietatibus suis non distinguui.

CAPVT V.

De aequipollentia propositionis.

54

DE qua inter alios optimè Hurt. disp. 2. sum. sect. 4. Arriaga disput. etiam 2. sum. & sect. 4. Auerfa, tract. 3. instit. capite 6. quorum breuitatem sequi animus est. Aequipollentia est duarum propositionum æquiualentia, vt ipsa vox sonat. Verficulus sequens indicat, quatenus propositiones alias oppositæ reduci possint ad aequipollentiam.

Præ contradic : Post contra : Præp ; postque subalter.

Id est negatio præposita signo vniuersali, vel particulari reddit propositionem æquiualentem suæ contradictoriae: postposita verò reddit propositionem æquiualentem suæ contrariae: Postposita verò & præposita æquiualentem suæ subalternæ, v.g.

Non omnis, quidam non: Omnis non, quasi nullus, Non nullus, quidam: Sed nullus non valet omnis: Non aliquis, nullus: Non quidam non, valet omnis: Non aliter, neuter: Neuter non, præstat utrumque.

Nimirum, non omnis homo est animal, æquiualeat huic propositioni, quidam homo non est animal: Omnis homo non est animal, huic, nullus homo est animal. Nonnullus homo est animal huic, quidam homo est animal. Nullus homo non est animal, huic, omnis homo est animal. Non aliquis homo est animal, huic, nullus homo est animal. Non quidam homo, non est animal, huic, omnis homo est animal. Non alter homo est animal, huic, neuter homo est animal. Neuter homo non est animal, huic, uterque homo est animal.

Sciscitabitur fortasse aliquis, curnam dialectici regulas tradiderint ad hoc, vt contradictoriae, contrariae, & subalternæ aequipollent, non verò ad hoc, vt subcontrariae ad aequipollentiam reducuntur. Respondeo, propterea eos omisisse subcontrarias, quoniam hæc sunt incapaces aequipollentiae: Etenim cum profertur, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, aut negatio postponitur in subcontraria affirmatiua, hunc in modum, aliquis homo non currit, & ita non redditur aequipollens negatiuæ subcontrariae, siue cum ea æquiualeat eadem, sed potius, omnino & formaliter eadem: aut negatio præponitur in illa, hunc in modum, non aliquis homo currit, & ita redditur subcontrariae negatiuæ, non aequipollens, sed opposita subalternæ: siquidem non aliquis valet nullus, & nullus, atque aliquis non reuera subalternantur inuicem: aut denique negatio præponitur, & postponitur; & ita non facit aequipollentiam, sed potius contradictionem; namque non aliquis non, valet omnis; omnis autem, & aliquis non, mutuo contradicunt.

CAPVT VI.

De conuersione propositionis.

CONuersio propositionis est vnius ad aliam necessaria consequentia ex transmutatione terminorum. Triplex est, nimirum simplex, per accidens, & per contrapositionem. Conuersio simplex est, quæ fit sola transmutatione subiecti, & prædicati non mutata quantitate, aut qualitate (nomine autem qualitatis in præsentem intelligo affirmationem, & negationem, cum ita fas sit illo vti, vel eo sensu, qui supra manet explicatus tract. 3. cap. 2. ad eius finem, vel qui hoc tract. cap. 2. paulo post medium) ex. g. nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo: aliquis homo est animal, ergo aliquod animal est homo. Conuersio per accidens est, quæ fit transmutatione quidem subiecti, & prædicati, ac mutata quantitate sola, non qualitate, vt omnis homo est animal, ergo aliquod animal est homo, nullus homo est lapis, ergo aliquis lapis non est homo. Conuersio per contrapositionem est, in qua seruata eadem quantitate, & qualitate ita transmutantur termini, vt finiti vertantur in infinitos, aut infiniti

infiniti infinitos, vt omnis homo est animal, ergo omne non animal, est non homo, aut omne non animal est non homo, ergo omnis homo est animal; vel aliquis homo non est lapis, ergo aliquod non lapis non est non homo, vel e contrario, aliquid non lapis non est non homo, ergo aliquis homo non est lapis. Tota conuersio clauditur his versiculis.

Simpliciter feci, conuertitur, Eua per acci,

Asto per contra, sic fit conuersio tota.

Quos, vt intelligas, ecce sequentes.

Afferit A, negat E, tamen vniuersaliter ambo,

Afferit I, negat O, sed particulariter ambo.

Id est A, denotat propositionem vniuersalem affirmatiuam: O, vniuersalem negatiuam, I, particularem affirmatiuam, O, particularem negatiuam. Quibus constitutis propositio vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua, petunt conuerti simpliciter: id indigitat, *simpliciter feci conuertitur*. Vniuersalis negatiua, & vniuersalis affirmatiua postulant conuerti per accidens: id significat, *Eua per acci*. Tandem propositio vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, possunt conuerti per contrapositionem: id indicat, *Asto per contra*.

C A P V T VII.

Conuersionum regula probantur.

56

Q uod tria illa propositionum paria superius posita conuerti possint, ac debeant, sicut triplici dictione praescriptum est, haud est difficile probatu. Namque in primis negatio afficiens copulam cogit praedicatum subsequens, supponere pro omnibus inferioribus suis, copulatiue: quocirca cum dicitur, nullus homo est lapis, siue, quod perinde est, omnis homo non est lapis, sensus est, nec est hic lapis, nec ille lapis, & sic de quocunque alio, quam doctrinam ex Aristotele lib. 1. Prior. c. 2. quaest. 1. art. 3. §. *theorema particularis negatiua*, eamque confirmat apprimè, quod est in veteri paremia, negatio est malignantis naturae, id est, vt explicat praeter alios Rubius lib. 1. de interpret. cap. 2. quaest. 5. num. 45. Quidquid post se inuenit destruit, totumque negat, & non partem aliquam, eius, quod afficit. Hoc autem ipso, quod vniuersalis negatiua neget identitatem subiecti cum praedicato, copulatiue sumpto: v. g. hominis cum lapide distributo pro omnibus, hunc in modum, nullus homo est lapis, nihil mirum est, si lapidis, eadem distributione sumpti, identitas cum homine possit e conuerso negari, hoc pacto, nullus lapis est homo: siquidem negatio identitatis, siue distinctio, est relatio mutua, ac reciproca. Rursus cum dicitur aliquis homo est animal, animal supponit disiunctiue, hoc sensu, aliquis homo est aliquod animal, & vel hoc, vel illud: &c. At ex ea propositione, ita intellecta optimè sequitur haec, aliquod animal est homo; nam, vt haec sit vera, satis est, quod vnum specie animal sit homo: id enim habet, omnis propositio disiunctiua, vt eius veritas salua maneant, in vno solo obiecto suo: vbi autem omnis homo sit animal, euidenter sequitur, eam saltem speciem animalis, quae de eo praedicatur, esse hominem: ergo, & aliquod animal esse hominem. En vt conuersiones praescriptae per dictionem *simpliciter feci*, legitimae sint, & formales.

57

Iam quod vniuersalis negatiua possit, ac debeat conuerti per accidens, suadetur: nam haec propositio ex. g. nullus homo est lapis, conuertitur simpli-

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

citer, & infert hanc, nullus lapis est homo, vt probatum manet: ergo conuertitur per accidens, & inferet, aliquis lapis non est homo, siquidem continetur in priori conuertente: quae autem praemissa infert continentem, & vniuersalem, ea est illatiua particularis, & contenta, vt est luce clarius. Deinde sensus huius propositionis, omnis homo est animal, est hic, si non formaliter; at certe aequiuenter, omnis homo est aliquod animal, siue in aliqua specie animalis: quocirca iuxta paulo supradicta non poterit non deducere hanc per conuersionem per accidens: aliquod animal est homo. Ecce quateus conuersiones in dictione *Per acci* haud minus valeant.

Tandem, quod propositio vniuersalis affirmatiua, conuertatur per contrapositionem incipiendo à terminis finitis: Probatur hunc in modum: si haec propositio, omnis homo est animal, non conuertitur per hanc, omne non animal est non homo, nec quod perinde est, eam infert: ergo supposita veritate prioris, potest posterior esse falsa, adeoque illius contradictoria vera, videlicet ista, aliquod non animal non est non homo: at haec deducit sequentem, aliquod non animal est homo, iuxta doctrinam Aristotelis, lib. 2. interpret. cap. 2. necnon ea, quae à nobis sunt statuta superius tract. 4. cap. 6. illa autem proximè deducta infert vltius hanc, aliquis homo est non animal, per conuersionem simplicem. & haec istam aliquis homo non est animal, vera si sunt, quae ex Aristotele differuimus cap. illo 6. tract. 4. vltima autem haec est contradictoria illius primae, omnis homo est animal: nisi ergo valeat conuersio per contrapositionem propositionis vniuersalis affirmatiuae incipiendo à terminis finitis, erit, vt duae contradictoriae sint simul verae. Quod etiam incipiendo à terminis infinitis, eiusmodi propositio possit etiam conuerti per contrapositionem, suaderi potest eodem pacto: nisi enim ita se res habeat, supposita ergo veritate huius, omne non animal est non homo, poterit ista esse falsa, omnis homo est animal: ergo & eius contradictoria vera, nimirum haec aliquis homo non est animal: ergo & vi huius erit vera etiam ista, aliquis homo est non animal, & huius merito proxima, aliquod non animal est homo; & consequenter huius beneficio ista erit vera, aliquod non animal non est non homo: haec autem est contradictoria primae, quae supponitur vera; nisi ergo incipiendo à terminis infinitis possibilis sit conuersio contrapositionis vniuersalis affirmatiuae, proculdubio duae contradictoriae simul erunt verae. Particularem etiam negatiuam, à quibuscunque terminis incipias, conuerti posse, & debere, per contrapositionem, eadem via, ac methodo potest probari: nam, si concedas hanc propositionem aliquod animal non est homo, & neges hanc, aliquid non homo, non est non animal: tum sic arguo, ergo omne non homo est non animal, quae est propositio contradictoria, prioris negata: item vltius, ergo omne animal est homo, iuxta paulò superius disputata, haec autem vltima contradicit primae. Insuper, si concessa hac propositione, aliquod non homo non est non animal, neges hanc, aliquod animal non est homo, sic argumentabor, ergo omne animal est homo, ergo omne non homo est non animal, quae propositio, est contradictoria prioris, quae supponitur vera. En conuersionis contrapositionis in dictione *Asto per contra* contenta probationem communem, ac me iudice manifestam.

Potèrò autem, vt triplici regula conuersionis tria propositionum paria sunt ab Aristotele, & reliquis merito comprehensa; ita etiam alia tria sunt ab eis

N 3

optimo

59

optimo iure pratermissa, ac triplici illa regula ne-
tquam contenta. Quod non minus, quam illud
prius est facile probatu, imo facilius multò, si-
quidem non valet, omnis homo est animal, ergo omne
animal est homo: nec etiam valet, aliquid animal
non est homo: ergo aliquis homo non est animal:
vniuersalis ergo affirmatiua, & particularis negati-
ua iure merito sunt à conuersione simplici reiectæ.

60 Obijcies tamen primò, recte sequi ex hac, ali-
quod animal non est homo, istam, aliquis homo non
est animal, si suppositio termini, qui mutatur de
subiecto in prædicatum maneat eadem, vt par est,
& conuertens pro eo, ac potest hunc reddat sensum,
ergo aliquis homo non est animal aliquid nimirum
irrationale. Cæterum responsio est in promptu, si-
quidem negatio prædicatum subsequens distribuit,
& non disiungit, vt paulo supra animaduersum est,
ac proinde si ea propositio, aliquis homo non est
animal, nisi in prædicto sensu, nunquam erit vera,
cum nunquam possit ea reddere talem sensum, aut
animal quod prædicat disiungere tantum ac non di-
stribuere pro omnibus suis inferioribus: haud ergo
poterit particularem illam negatiuam ab Aristotele,
& cæteris dialecticis obiectam, videlicet, aliquid
animal non est homo, conuètere simpliciter: conuer-
tens enim debet esse vera, supposita veritate conuersæ.

61 Obijcies secundo, quoties vniuersales negatiue
conuertuntur simpliciter, non possunt non conuerti
simpliciter particulares negatiue in eis contentæ:
ille namque haud possunt esse simul veræ, quin
hæ sint etiam simul veræ: at illæ semper con-
uertuntur simpliciter, à quacunque earum inci-
pias, vt supra statuimus: ergo & hæ vnde-
cunque incipias. Responderi tamen facile potest
hunc in modum; ex veritate simultanea vniuersa-
lium, & subalternantium bene quidem arguitur
veritas simultanea particulariũ, & subalternatarum,
non tamen ex conuersione simplici illarum simplex
harum conuersio: nam hoc posterius est veritatem
vnius particularis negatiue habere connexionem
cum veritate alterius, eamque inferre, quod instan-
tia ex Aristotele adducta, & à reliquis approbata
falsum esse conuincit: cæterum illud prius est, duas
particulares negatiuas esse simul veras, non pro-
pter connexionem earum inuicem, sed potius cum
vniuersalibus, quibus sunt subalternatæ, quod neuti-
quam esse absurdum, sed potius rationi valde con-
sentaneum liquidò constat. Quocirca maior argu-
menti est falsa, eiusque probatio subiuncta nulla. In-
super negari potest, ac debet minor, si, quod multi
putant, conuersio & omnis argumentatio tum so-
lum est absolutè, ac verè talis dicenda, quando eius
præmissa quæuis est vera: secus verò quando falsa
aliqua: nam propositiones vniuersales negatiue
non semper sunt veræ, sed multoties falsæ, quid mi-
rum ergo, si haud semper possint conuerti?

62 Veterius haud valet, aliquis homo est animal,
ergo omne animal est homo: haud etiam, aliquid
animal non est homo, ergo nullus homo est animal.
Ratio vtriusque est, quoniam à particulari affirma-
tiua ad vniuersalem affirmatiuam, aut particulari
negatiua ad vniuersalem negatiuam, ne inuariatis
quid terminis bene arguitur: quanto minus, si va-
rietatè subeant, ac transmutetur iure igitur ab oppo-
sitione per accidens vtraque illa particularis est exclusa.

63 Præterea, quod ordiendo à terminis finitis pro-
positio vniuersalis negatiua nequeat conuerti
per contrapositionem, patet: siquidem non valet,
nullus homo est lapis, ergo nullus non lapis est
non homo, nam Angelus est non lapis, & ta-

men non homo. Par ratio est particularis affir-
matiue: haud enim valet, aliquis homo co-
gnoscat à Deo, ergo aliquid non cognitum à Deo
est non homo; aliàs valeret etiam hæc, ergo aliquid
non homo est non cognitum à Deo, vtique per con-
uersionem simplicem; & hæc proinde, aliquid non
homo non cognoscitur à Deo, videlicet per regu-
lam infinitarum: consequens autem est falsum, quid-
quid enim est non homo, à Deo cognoscitur: neuti-
quam ergo conuertitur per accidens propositio par-
ticularis affirmatiua; aliàs ex antecedenti vero effici
posset aliquandò consequens falsitati obnoxium; va-
leretque etiam argumentum ratione formæ à pro-
positione de subiecto finito ad eam, quæ est de eo-
dem subiecto, sed infinitatem subeunte, ac pristinam
finitatem amittente: cuius tamen oppositum osten-
sum est ex professo tract. 2. cap. 6.

64 E contrario ordiendo à terminis infinitis haud est
admittenda conuersio contrapposita propositionis
vniuersalis negatiue; vel particularis affirmatiue:
non huius, quoniam non sequitur, aliquid non homo
(videlicet leo) est non equus, ergo aliquis equus est
homo; non illius quia nunquàm fieri potest, vt sit vera
sicut animaduertunt Conimbric. lib. 2. de interpret.
cap. 2. quæst. 2. art. 1. sed apparens ad summum: quæ
autem nō est vera, nō est fortasse apta ad conuersio-
nem, aut argumentationem vllam propriè talem,
quemadmodum homo pictus, falsusvè, siue apparens
non est propriè, ac simpliciter homo. Secundo, quia
tametsi propositio falsa conuerti possit aliquandò,
& ab ea ad aliam dari consequentia formalis, id ta-
men est propter connexionem antecedentis cum
consequenti: at nullam habet connexionem pro-
positio vniuersalis negatiua vtroque termino infi-
nito constans cum propositione vniuersali negatiua,
& finita quoad vtrumque terminum transmutatos in-
uicem: hæc enim propositio, nullus non homo est
non equus, tametsi gratis admittatur tapquam ve-
ra, omnisque non homo re ipsa non sit non equus,
siue, quod iuxta est, sit equus, inde tamen per ne-
cessariam connexionem minimè sequitur, nullum
equum esse hominem; quamuis enim per impossibile
aliquis equus esset homo, siue, quod perinde est, ali-
quis homo esset equus, posset nihilominus omne non
homo esse equus, sicut quamuis aliquis homo co-
gnoscat à Deo, tamen omne non homo cognos-
citur etiam à Deo.

CAPVT VIII.

*Quadam argumenta aduersus regulas
conuersionum.*

65 **A**Rgues primò ex terminis diuinis: neuti-
quam sequitur, nulla essentia diuina generat, ergo
nullum generans est essentia diuina: non etiam,
aliquid generans est essentia diuina, ergo aliqua
essentia diuina generat: haud etiam, nulla essentia
diuina generat, ergo aliquid generans est essentia
diuina: haud denique, omne generans est essentia
diuina, ergo aliqua essentia diuina generat. Ratio
est, quoniam in essentiam diuinam non conuenit
generare personam aliquam diuinam, siue eam rea-
liter producere, quæ est eius ab omni persona in-
distinctio realis: cuius autem personæ generanti,
seu non generanti conuenit esse essentiam diuinam,
quæ est etiam è conuerso cuiusvis earum ab essentia
realis indistinctio. Ex quibus duobus fit, vt ante-
cedens

cedens in quacunque earum quatuor illationum sit verum, & consequens falsum, adeoque regula bimembris simplicis conuersionis, nec non & illa, quæ tradita est pro conuersione per accidens, sit omnino falsa. Par argumentum fieri potest in eo termino, *genitum*, & in eo, *productum*, qui de essentia nequeunt vere prædicari, cum tamen ita valeant prædicari, alter de verbo: alter de ipso, nec non de Spiritu sancto.

66 Respondeo in primis, sicut hoc principium, quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se, haud tenet in diuinis eo modo, quo in rebus creatis, saltem quas nouimus, & experimur, & quas ordo naturæ finibus suis cohibet, vt omnibus est in confesso, ita non defuturos qui sentiant nil incommodi esse, si regulæ conuersionum non valeant in mysterio triados, cuius erat omnino inficius Aristoteles earum author. Respondeo secundò, ad conuersionem opus esse, vt suppositio terminorum maneat eadem, atque inuariata, quæ de causa, vt superius dictum est, non valet hæc conuersio, omnis homo est animal, ergo omne animal est homo, quoniam videlicet animal in vna propositione supponit disiunctiue, & in alia copulatiue: quare cum dicitur; nulla essentia diuina generat, negatio generationis; siue particula, *non generat*, haud supponit pro distinctione inter essentiam, & id, quod generat, sed pro non exercitio generandi; vt sit idem, *non generat*, ac non exercet generationem, quantumvis ab eo, quod illam exercet nequaquam vere, ac realiter distinguatur: at cum inferitur, nullum generans est essentia diuina, negatio generationis, siue particula, *non generat*, supponit pro distinctione reali inter essentiam diuinam, & id, quod generat, secus vero pro non exercitio generandi; quid mirum ergo, si in ea acceptione haud sequatur posterior suppositio ex priori. Caterum si maneat eadem suppositio vtrouique, & sensus posterioris propositionis, videlicet istius, nullum generans est essentia diuina, sit hic, nullatenus generare conuenit essentia diuina, ita quidem erit vera, & per conuersionem simplicem sequetur ex priori: quamuis autem non habeat eiusmodi sensum solitariè sumpta, potest tamen eum fortiri ex respectu ad priorem tali sensu præditum, & quatenus illi coniuncta. Eodem modo responderi potest ad cæteras propositiones: omnium enim æqua est conditio quoad præsens attinet.

67 Argues secundò ex terminis complexis: non valet hæc consequentia, nullus homo est homo albus, ergo nullus homo albus est homo: nam si nullus homo existat, qui sit albedine affectus, antecedens erit verum, & consequens falsum, cum neget de homine albo id, quod in eo essentialiter includitur, nempe hominem. Rursus non valet hæc consequentia aliquis homo albus est homo, ergo aliquis homo, est homo albus, eandem ob causam. Tertiò hæc consequentia est nulla, nullus homo est homo albus, ergo aliquis homo albus non est homo. Quartò, hæc etiam consequentia nulla est omnino, omnis homo albus est homo, ergo aliquis homo est homo albus. Quintò denique ista haud est magis vera cæteris, omnis homo albus est homo, ergo omne non homo est non homo non albus, cum equus sit non homo, nequaquam tamen non albus, sed potius albus. At omnes huiusmodi consequentiæ valerent si cuius essent valoris regulæ aliquotium conuersionum: omnes ergo, nulla dempta, sunt falsæ, ac Lesbicæ similes.

68 Respondeo à primo, in his propositionibus, quæ constant termino aliquo complexo, siue coniuncto

per accidens fortassis haud valere regulam vllam conuertendi, nisi prius exponantur per alias; expositas autem posse conuerti, sicut est præscriptum, v.g. prima propositio obiecta, nimirum hæc, nullus homo est homo albus, ita exposita, nullus homo est pars constitutiua hominis albi, poterit ita conuerti; ergo nulla pars constitutiua hominis albi est homo: si enim illa esset vera, esset quoque indissociabili con euentia, & hæc, idcirco autem huic subest falsum, quoniam & illi, vt nullus homo existat in rerum natura, qui sit albedine affectus. Item hæc, aliquis homo albus est homo, ita exposita, aliquis homo albus est constitutus essentialiter homine, sustinet ita conuerti, ergo aliquid constitutum essentialiter homine est homo albus. Par autem ratio cæterarum propositionum, quæ obijciuntur.

Deinde respondeo, fortasse propositiones illas nobis obiectas, etiam si maneant intactæ, & non exponantur prius per alias, posse tamen conuerti modis omnibus ab Aristotele præscriptis, si nimirum quæ videntur præ se ferre sensum contingentem, reddant essentialem, & inuariabilem, aut certè quæ sensum essentialem è contrario contingentem, propter coniunctionem aliarum cum aliis, & respectum, quo se intuentur inuicem; alioqui suum quæque sensum seruaturæ. Vtraque solutio latius est à nobis explicata supra tract. 2. c. 5. Quoniam autem ibi haud fuit sermo, nisi de terminis finitis, idcirco hic adiicio pro refutatione vltimæ instantiæ, consequens illud in ea obiectum, dummodo vnica negatione infinitetur totum eius prædicatum, hoc modo, omne non homo est non homo albus, optime sequi ex eo antecedenti, omnis homo albus est homo, ac nunquam esse falsum: equus enim, qui est non homo, est hoc ipso quidem non homo albus. Quamuis autem vnica negatio terminum complexum haud infinitet perfectè, si sit in eius medio sita, quo pacto dictum est tract. 2. cap. 6. hanc propositionem, homo est lignum non album, non esse de prædicato omnino infinito, nec sequi ex hac negatiua, homo non est lignum album, cæterum negatio præposita toti termino complexo, seu subiecti, seu prædicati locum obtinenti potest, ac solet illud infinitare, vt communiter authores edocent.

Argues tertio ex terminis simplicibus, qui sint proprii primo, vel tertio modo respectu subiecti, eique conueniant soli, sed non omni, vel soli, & omni, sed non semper, ac proinde ab eo non poscantur, quamuis illud destinatè, & præ quouis alio exposcant, cuiusmodi sunt grammaticus, lector, poëta, & ridens contemplatione hominis: fac enim nullum hominem existere qui rideat, tum erit verum hoc antecedens, omne ridens est homo, & tamen falsum hoc consequens, aliquis homo est ridens: item idem antecedens est verum, & hoc consequens falsum, omne non ridens est non homo: deinde hoc verum, aliquod ridens est homo, & falsum hoc consequens, aliquis homo est ridens. Rursus tum erit verum hoc antecedens, nullus homo est ridens, & falsum hoc consequens, nullum ridens est homo: nec non istud met antecedens: nullus homo est ridens huiusmodi consequens aliquod ridens non est homo neutiquam inferet aut veritate sua verum esse conuincet.

Quod illationum affirmatiuarum consequentia sint falsa, est ipsa hypothesis atque adeo nullius probationis indiga: quod autem earum antecedentia sint vera in tali hypothesis, suadet hoc pacto: ridens definitur homo risum edens: totum ergo hoc prædicatum necessariò, & essentialiter

affirmatur de ridente, seu copulatiue, seu disiunctiue sumpto, ad instar cuiusvis alterius definitionis respectu sui definiti; ergo & quauis pars eius prædicati, adeoque homo, talem in modum, omne ridens est homo, aliquid ridens est homo, sicut etiam de homine non solum tota eius definitio videlicet, quod sit animal rationale, sed etiam, quod sit animal, vel, quod sit rationale, necessariò & essentialiter dicitur; ambæ ergo propositiones in argumento obiecto, tum in eius euentu, tum etiam in quouis alio sunt veræ; aliàs haud forent necessariae, sed contingentes. Aliter etiam suaderi potest earum necessitas, & consequenter veritas in hypothesi data: siquidem ut propositio quævis sit necessaria, & in omni euentu vera, satis est, ut subiectum habeat necessariam connexionem cum prædicato, tametsi non è contrario: tum, quia connexio subiecti cum prædicato est, quæ affirmatur: tum etiam, quia hæc est necessaria, animal est viuens, ob necessariam connexionem animalis cum viuenti, esto viuens è diuerso non sit ita connexum animali, sed sine eo in quibusdam animalibus, videlicet plantis reperiatur; atqui omne ridens, & aliquid ridens habent necessariam connexionem cum homine, tametsi non è conuerso, ergo &c. Vide alias huius rei confirmationes supra tract. 2. cap. 8. Quod etiam illationum negatiuarum consequentia sint falsa in euentu argumenti (nam quod earum antecedentia tum sint vera haud est dubium) probatur hoc pacto: prius illorum, nempe, nullum ridens est homo, est contrarium huius pronuntiati, omne ridens est homo, & posterius, scilicet, aliquid ridens non est homo, est eiusdem pronuntiati contradictorium: cum ergo verum sit necessariò, & in omni hypothesi quod omne ridens sit homo, ut probatum manet, haud poterit, non esse falsum, quod nullum ridens sit homo, & quod aliquid ridens minime sit homo. Hoc autem ipso, quod in quauis illatione, & conuersione earum, per quas hæcenus itum est, antecedens sit verum, & consequens falsum, plerisque conuersionum regulis supra traditis, falsum, suberit.

72 Respondent Scotistæ, & quidam alij, earum illationum antecedentia à nobis admissa tanquam vera, eiusmodi neutiquam esse, & consequentia tanquam falsa concessa, nequaquam talia esse, sed potius illa veritatis, & hæc falsitatis expertia prorsus. Cuius rationem putant esse, quod omnis propositio de termino simplici subiectum postulante, tametsi non postuletur ab eo, omnis, inquam propositio eiusmodi, sit contingens, & non necessaria, siue neget siue affirmet v.g. hæc, omne ridens est homo, reddit hunc sensum, omnis homo, cui accidit risus est homo, vbi particula illa, cui accidit, toti propositioni contingentiam importat. Par ratio est huius, nullum ridens est homo; par cuiusvis alterutri similis. Verum hæc doctrina, & paulo supra est impugnata in se, necnon etiam in simili tract. 2. c. 5. sæpius citato, vbi contingentiam propositionum de subiecto per accidens coniuncto aduersus Scotum, & alios refutauimus ex professo.

73 Respondent secundo Conimbr. propositionem illam, omne ridens est homo, & quauis aliam id genus, siue negatiuam, siue affirmatiuam esse contingentem, sicut in superiori solutione statutum est: at propterea, quod concretum illud ridens supponat principaliter pro forma, eamque importet in recto, ut sensus eius propositionis sit, risus omni homini conuenit. Fateor rationes, tum paulo supra, tum cap. 5. tractatus secundi adductas hanc doctrinam

nam labefactare non posse: quocirca ita eam impugnans id commune habet cum quouis alio concreto accidentali, quod non semper importat formam in recto, sed multoties subiectum, ut abundè probatum manet lib. 3. tract. 3. cap. 3. quid ergo dicendum, si posteriori modo, & non priori supponant, atque in eis ita supponentibus nostrum conficiatur argumentum? Ad hoc, quanquam risus dicatur in recto, sensus eius propositionis omne ridens est homo, haud est; risus inest omni homini sicut ad contingentiam oportet, sed potius omnis risus inest soli homini, siue risus quiuus, si cui conuenit, homini citra dubium conuenit: ita autem ea propositio est necessaria, & non contingens. Melius ergo responderi potest, eas propositiones, aut non conuerti, nisi expositas, & in alias prius commutatas, aut certè, nisi alio sensu præditæ sint, super eum, quem præ se ferunt, & quem solitarie sumptæ fortassis essent habituræ, uti supra de propositionibus subiecto non simplici, sed complexo constructis differuimus.

Argues quartò: hæc propositio est vera; nullus oculus est necessarius ad videndum, cum sine quolibet possimus videre munere alterius; & tamen non sequitur inde, ergo nullus necessarius ad videndum est oculus, id enim esse nobis ad videndum oculis neutiquam opus esse: haud igitur propositio vniuersalis negatiua simpliciter conuerti semper potest, aut postulat. Hoc autem habet præsens argumentum commune cum duobus, quæ sequuntur, quod quamuis ponatur in vna conuersione, inde tamen argui possit contra plerasque alias: quocirca in vna expeditio, quid dici possit ad alias, ac respondeo, nec prioris propositionis modò obiectæ, nec posterioris sensum, semper eum esse, quem supponit argumentum: illa namque potest supponere copulatiue, seu distributiue, & facere hunc sensum, nec hic oculus est necessarius ad videndum, nec ille est necessarius ad videndum, atque ita est vera, ac solam necessitatem determinatam excludit: vel potest supponere copulatiue, & reddere hunc sensum, nec hic oculus, nec ille est necessarius ad videndum, atque ita est falsa, ac necessitatem etiam vagam, & indeterminatam cuiusvis oculi ad videndum excludit. Posterior etiam duplicem sensum, ac suppositionem habere potest, & vel significare, quod nihil necessarium, etiam indeterminatè ad videndum, sit aliquis oculus, vel tantum, quod nihil necessarium determinatè; ac proinde altero modo esse falsam, & altero veram. Quibus positis in sensu distributiue, ac determinatam necessitatem excludente, prior propositio est vera, & eodem sensu, etiam est vera posterior, & conuertit priorem. Cæterum in sensu non distributiue, sed potius copulato, ac necessitatem etiam vagam abigente, vtrique est falsa: quid mirum ergo, si in eis, conuersio locum non habeat? Quod, si prior reddat sensum distributiue, siue copulatiue, & posterior copulatiue, erit vera illa, & hæc falsa: inde tamen nihil contra regulas conuersionis, quippe quæ, ut cuiusvis alterius argumentationis supponunt terminorum suppositionem manere eandem in antecedenti, & consequenti: aliqui committent, ut multis calumniis sit locus.

Argues quintò, hæc propositio est vera, nullum cælum est in stella, & tamen hæc falsa, nulla stella est in cælo: Item, hæc est vera, nullus mortuus sit naturaliter viuus, & nihilominus hæc falsa, nullus viuus sit naturaliter mortuus: propositio ergo vniuersalis negatiua, haud semper potest conuerti simpliciter. Respondeo totum prædicatum conuersæ debere

74

75

debere mutari in subiectum conuertentis ; huius autem conditionis defectu duas consequentias nuper obiectas haudquaquam valere : ceterum ea, si adsit conditio, posse vtrambitque propositionem vniuersalem negatiuam conuerti simpliciter, aliasque duas consecutiones legitimas, ac formales sortiri, videlicet hunc in modum, nullum celum est in stella, ergo nullum existens in stella est celum, nullus mortuus sit naturaliter viuus, ergo nullus fiens naturaliter viuus est mortuus.

76

Argues sextò, hæc oppositio est vera, nullus puer fuit senex, & ramen hæc falsa, ergo nullus senex fuit puer: item hæc vera, nullus senex erit puer, quod enim dici solet, bis pueri senes, est metaphorica, ac figurata locutio, & tamen hæc falsa, ergo nullus puer erit senex. Respondeo, in primis, vtramque præmissam esse falsam, quia vt animaduertunt nostri Conimbricenses ex Aristotele lib. 1. Elench. cap. 3. sensus prioris est, nullus, qui est, aut, qui fuit puer, fuit senex: claret autem Nestora, qui fuit puer, fuisse senem: sensus autem posterioris est, nullus, qui est, aut qui erit senex, erit puer; exploratum autem est, multos eorum, qui nascuntur, fore senes, ac fore etiam pueros: Quando igitur merito huius ampliationis, subiectum ampliatur quodammodo à tempore præsentis, & refertur insuper, ad præteritum, si verbum sit de præterito, & ad futurum, si de futuro vtraque præmissa, vt dictum est, erit falsa, adeoque non mirum, si quæ deducuntur ex eis propositiones sint falsæ, ac neuiquam possint sequi. Respondeo secundò, cum iisdem Conimbricensibus, & apud eos Aegidio, propositiones de præterito, & futuro, haud posse conuerti, nisi prius expostas, per alias, quæ constant verbo est de præsentis, & participio aliquo præteriti, aut futuri temporis; ita autem eas optimè conuerti, iuxta regulas ab Aristotele ac dialecticis traditas, v.g. optimè sequitur: nullus puer est passus senectutem, ergo nullus passus senectutem est puer: Nec minus bene, nullus senex est passurus pueritiam, ergo nullus pueritiam passurus est senex. Atque ex huius, & præcedentis argumenti solutione constat, quid responderi debeat, ad alia similia argumenta, quæ fieri possunt, non solum aduersus conuersionem simplicem, sed etiam contra alias.

CAPVT IX.

Alia dua conuersiones tribus vulgaribus superaddita.

77

TAndem animaduerto, tribus conuersionibus hæcenus explicatis alias duas adici posse. Prior est mixta ex conuersione simplici, & contrapositione, & cum hac commune habet, quod, si non ambo termini in ea infinitentur, at certè alter eorum & cum illa, vt, sin minus quantitas, certè qualitas in ea mutetur: habet autem hæc oppositio locum in omni propositione, & sola, in qua contrapositione. Vt v.g. omnis homo est animal, ergo omne non animal non est homo, aliquis homo non est equus, ergo aliquod non equus est homo. Quod vtraque illatio teneat, perspicuum est, nam amba præmissa inferunt per conuersionem contrapositionem has conclusiones, ergo omne non animal est non homo, ergo aliquod non equus non est non homo; at hæ conclusiones inferunt eas, quas posuimus velut exempla huius conuersionis mixtæ, vt constat ex regulis infinitarum tract. 2. cap. 4. traditis: fieri ergo

nequit, vt istiusmodi conuersionis mixtæ antecessens vnquam sit verum, & non consequens, vbi propositio, quæ antecedit sit vniuersalis affirmatiua, aut particularis negatiua, adeoque in his ea est formalis, & legitima, non minus, quam contrapositione. Quod autem in propositione vniuersali negatiua, & particulari affirmatiua, quarum alterutra est incapax conuersionis contrapositione, nec ista, qua de loquimur, reperiatur, eodem potest argumento suaderi: alioqui namque fieret, per regulas infinitarum, vt etiam in vtraque locum esset habitura conuersione per contrapositionem: meritò ergo dictum est, cum hac recurrere mixtam ex ipsa, & simplici.

Posterior conuersione hic superaddita, est mixta ex contrapositione, & per accidens: & huius more ambo termini in ea infinitantur, illius autè ritum, non qualitatis, sed quantitatis mutationem subit. Visitur autè in propositione vniuersali negatiua in qua locum non habet contrapositione. v.g. valet hæc consecutio, nullus homo est equus, ergo aliquod non equus non est non homo, alioqui certè omne non equus erit non homo, adeoque per conuersionem contrapositionem omnis homo erit equus, quæ propositio est contraria priori veræ: nec ergo sequitur, duas contrarias esse simul veras, admittenda est hæc conuersione mixta in propositione vniuersali negatiua. Quod etiam in vniuersali affirmatiua, sicut contrapositione locum habeat, ita probari potest: siquidem hæc propositio, omnis homo est animal v.g. per conuersionem contrapositionem infert hanc; ergo omne non animal est non homo: igitur etiam inferet huius subalternam; nempe ergo aliquod non animal est non homo, vi scilicet huiusmodi conuersionis mixtæ ex contrapositione, & per accidens: quæcunque enim præmissa infert propositionem superiorem, ea infert subalternam, & inferiorem.

78

Cæterum, nisi in iis duabus propositionibus istiusmodi posterior conuersione mixta non cernitur: nec enim in particulari negatiua; tum, quia ab hac ad vniuersalem negatiuam non fit conuersione, etiam si non infinitentur termini in conuertente, vt supra dictum est, cum de conuersione per accidens esset sermo, non enim valet, aliquod animal non est homo, ergo nullus homo est animal, idem ergo à fortiori dicendum est, quando termini infinitantur in conuertente, adeoque maiorem mutationem subeunt: tum etiam, quia ab vniuersali negatiua finitis constante terminis non fit conuersione, aut consecutio ad aliam vniuersalem negatiuam constantem terminis infinitis, vt liquet ex iis, quæ supra cap. 7. dicta sunt de conuersione per contrapositionem: ergo etiam à fortiori nulla erit conuersione, nulla consecutionis lex, à particulari negatiua, eaque finita, ad vniuersalem negatiuam vtrunque infinitam. Rursus, nec ista conuersione mixta reperitur in particulari affirmatiua, magis, quam contrapositione: ab hac enim ad vniuersalem affirmatiuam, qui fieri potest conuersione vlla, aut argumentatio, siue termini eius, ad quam arguas fiant infiniti, siue, quod plus est, pristinam finitudinem suam retineant?

79

Quod si quis obiciat, has duas conuersiones in præsentis superadditas reuocari posse ad conuersionem contrapositionem, si eius significatio paulò latius extendatur, & comprehendat omnem, in qua datur aliqua infinitas, siue ea duos terminos, siue vnum duntaxat afficiat, & siue quantitas, vel qualitas in ea varietur, siue vtraque maneat inuariata, ac proinde ambas superfluere: responderi facile potest, etiam conuersionem contrapositionem, propter inuariatam in ea quantitatem, & qualitatem propositionis,

80

sitionis, cum conuertit, reduci posse ad simplicem paulò fufius v'urpatam: & tamen ea communiter, & merito distingui solet, ac velut non superflua admitti: ergo similiter in præfenti, &c. Rursus conuersio per accidens propositionis vniuersalis negatiuæ reduci potest ad eiusdem conuersionem simplicem, & ex ea necessariò sequitur: nam esse non potest, vt hæc propositio exempli g. nullus homo est equus, inferat simpliciter hanc, ergo nullus equus est homo, quin etiam per accidens deducat istam, quæ est prioris conuertentis subalterna, ergo aliquis equus non est homo: quis tamen ob id aulit, conuersionem simplicem, & per accidens confundere, aut alteram, supposita altera, velut superuacaneam damnare. Par autem ratio est in præfenti. Atque ad has duas conuersiones mixtas præter alias fortasse respexit Auerfa tract. 3. instit. cap. 6. ad eius finem inquit, tribus conuersionum generibus communiter circumferri solitis adici posse alia non pauca.

CAPVT X.

Oppositio, aequipollentia, & conuersio propositionum singularium.

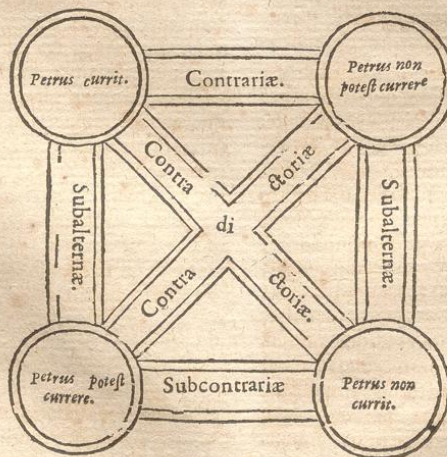
81

HActenus actum est, vt plurimum, de oppositione, aequipollentia, & conuersione propositionum vniuersalium absolutarum, atque simplicium, à quibus non potuimus abstinere sine claritatis dispendio, quamuis propositum nobis fuerit doctrinam generalem tradere: reliquum est, vt propositionibus singularibus, hypotheticis, & complexis eandem applicemus doctrinam. Ordior autem à singularibus, quas authores plerique, aut parcè delibant, aut omninò prætermittunt, fortassis, quia in scientiis haud sunt adeo frequentes, ac sic statuo: hæc propositio ex. g. Petrus currit, & hæc, Petrus non currit, contradicunt, siquidem, nec simul veræ, nec simul falsæ esse possunt. Deinde hæ, Petrus currit, Petrus non potest currere, contrariantur, eo, quod simul veræ esse nequeant; quo enim pacto currat, qui non potest currere, cum tamen simul falsæ esse queant, videlicet, si Petrus ad currendum expeditus non currat, & magis nolit, quam nequeat currere: tum etiam, quia secunda plus negat, quam ad pri-

mam falsificandam oportet. Rursus hæ, Petrus non currit, Petrus potest currere subcontrariæ sunt: possunt enim esse simul veræ, non tamen simul falsæ, quando ad falsitatem primæ opus est, vt Petrus currat, eo autem ipso, quod Petrus currat, nequit falsum esse, eum posse currere, quod affirmatur per secundam; siquidem ab actu ad potentiam valet consequentia. Atque ex hoc principio, quo nullum inter dialecticos notius, colligitur demum, has esse subalternas, Petrus currit, Petrus potest currere, prior enim continet posteriorem, eaque infert, & non è conuerso: item haud minus peripicuum est, has esse subalternas, Petrus non potest currere, Petrus non currit: prima namque continet secundam, eamque efficit, & non è contrariò: cuius ratio est, quoniam vti ab actu ad potentiam affirmatiuè est euidentis consequentia, licet non retrorsum, ita etiam à potentia ad actum negatiuè, siue, quod perinde est, à carentia potentia ad carentiam actus, quamuis non è conuerso, ea est haud minus euidentis, atque manifesta.

82

Porro hæ oppositio est merè virtualis, non formalis, si solam contradictionem excipias, eo, quod non affirmetur, & negetur vnum de alio formaliter, sed duntaxat vnum virtualiter, & æquiuallenter: etenim in his, Petrus currit, Petrus non potest currere, aliud formaliter affirmatur, aliud negatur; siquidem cursus, & potentia ad cursum formaliter differant: ceterum virtualiter idem in eis affirmatur, & negatur, cum carentia potentia includat carentiā actus; quare secunda negans formaliter potentiam, virtualiter actum negat, & prima affirmans è diuerso actum formaliter, & potentiam virtualiter affirmat. Atque eadem est ratio de subalternis, & subcontrariis. Confirmatur; Hæ propositiones, Petrus amat virtutem, Petrus odit virtutem omnium consensu sunt oppositæ quodammodò, nec potest vna, & alia simul esse veræ: atqui aliud, & aliud formaliter prædicant ambæ, solumque virtualiter negat vna eundem amorem, quem affirmat altera, & similiter idem odium, quod adstruit vna, tantum virtualiter, destruit, & inficiatur altera: hic ergo modus eiusdem negandi, & affirmandi non tollet oppositionem contrariam, subcontrariam, & subalternam à nobis in præfenti traditas. De contradictione singularium non est ambiguum, quin sit etiam formalis, ac stricta, quandoquidem de Petro v. g. idem cursus affirmatur, & idemmet negatur.

83

Quod attinet ad aequipollentiam propositionum singularium, ex tribus regulis comprehensis se-

quenti versiculo. Præ contradic, Post contra, Præ, Postque subalter, prima in singularibus non tenet, si enim

enim huic Petrus currit negationem præponas in hunc modum, non Petrus currit non æquiualebit suæ contradictoriæ; nimirum isti, Petrus non currit quoad veritatem, quoniam Ignato corrente, haud erit verum, non Petrum currere, tametsi verum sit, Petrum non currere. Cæterum secunda tenet, quia, si huic propositioni, Petrus non potest currere, negationem postponas in hunc modum, Petrus non potest non currere, æquipollebit suæ contrariæ videlicet huic, Petrus currit, quoad veritatem: nequit enim non esse verum, Petrum currere, ubi verum sit, eum non posse non currere, quamuis non è conuerso. Tertia etiam quodam modo tenet in his subalternis, Petrus potest currere, Petrus currit; negatio enim præposita, & postposito priori hoc pacto, Petrus non potest non currere, facit, eam inferre posteriorem, & cum eius veritate coniunctam esse, vt iam iam manet explicatum: tenet quoque in his subalternis, Petrus nequit currere, Petrus non currit: huius enim veritas, quæ non infert veritatem prioris nequam immutata, eam tamen infert, & cum ea est coniuncta, dummodo afficiatur particula negatiua antè, & retrò, talem in modum: Petrus non nequit non currere, siue potest non currere: hæc namque sequitur ex ea, Petrus non currit.

84

Denique quod spectat ad conuersionem propositionum singularium: aut eiusmodi sunt, subiecto, & prædicato tenus; atque ita conuertuntur simpliciter per accidens, & per contrapositionem; simpliciter quidem, vt Petrus est hic homo: ergo hic homo est Petrus: hic homo non est hic lapis, ergo hic lapis non est hic homo: per accidens quidem, veluti Petrus est hic homo, ergo aliquis homo est Petrus, hic homo non est hic lapis, ergo aliquis lapis non est hic homo: per contrapositionem quidem, vt Petrus est hic homo, ergo non hic homo est non Petrus, aut iuxta alios, ergo hic non homo est non Petrus; vel sicut hic homo non est hic lapis; ergo non hic homo: aut propositiones singulares eiusmodi sunt duntaxat subiecto tenus, & communes quoad prædicatum; (hoc enim non obstat, quo minus absolute, & simpliciter dicantur singulares, superius est ostensum tract. 3. cap. 2. quando de quantitate propositionis erat sermo, ac de eius origine magis à subiecto, quam à prædicato) atque ita etiam eodem triplici conuertuntur modo: valet enim Petrus currit: ergo hoc currens est Petrus: & Petrus non currit: ergo hoc currens non est Petrus: item valet per accidens, & mutata quantitate singulari in particularem, manente tamen eadem qualitate, Petrus currit: ergo aliquod currens est Petrus, & Petrus non currit: ergo aliquod non currens est Petrus; cæterum si mutatio fiat quantitatis singularis in vniuersalem, huiusmodi propositiones poterunt conuerti per accidens, quoties fuerint negatiuæ, secus vero quoties affirmatiuæ: sequitur enim, Petrus non currit, ergo nullum currens est Petrus: nequam tamen sequitur, Petrus currit: ergo omne currens est Petrus: ac denique per contrapositionem, vt Petrus est currens, ergo omne non currens est non Petrus, seu Petrus non est lapis, ergo aliquod non lapis non est non Petrus, aut quod æquiualeat, est Petrus. Aut tertio propositiones aliquæ sunt de subiecto communi, & prædicato singulari, quod ad absolutam singularitatem totius propositionis haud sufficere, visum est loco nuper memorato; atque eiusmodi propositiones conuertuntur simpliciter, vt omnis regnans nunc in Hispania est Phi-

lippos, ergo Philippus est omnis regnans nunc in Hispania, & vt, nullus lapis est hic homo, ergo hic homo non est vllus lapis: nec non per accidens, vt omnis regnans nunc in Hispania est hic homo, ergo aliquis homo est omnis regnans nunc in Hispania, & vt nullus lapis est hic homo, ergo aliquis homo non est vllus lapis: ac tandem per contrapositionem, vt omnis regnans nunc in Hispania est Philippus, ergo non Philippus est non regnans nunc in Hispania.

Quod, si sermo sit de propositionibus, in quibus singularitas est mixta particularitati; aut subiectum est singulare, & prædicatum particulare; & sic conuertuntur simpliciter propositiones, tum affirmatiuæ, tum negatiuæ; vt hic homo est aliquod animal, ergo aliquod animal est hic homo, & vt hic homo non est aliquis lapis, siue est nullus lapis (nam non quidam perinde est, ac nullus) ergo aliquis lapis non est hic homo. Item per accidens, vt hic homo est aliquod animal, ergo hoc animal est hic homo, hoc inquam, animal, ratione cuius verificatur de homine, quod sit aliquod animal; & vt hic homo non est aliquis lapis, siue est nullus lapis: ergo hic lapis non est hic homo. Atque vltimò per contrapositionem, vt hic homo est aliquod animal, ergo aliquod non animal est non hic homo; aut hic homo non est aliquis lapis, ergo aliquis non lapis non est non hic homo. Aut è contrario subiectum harum propositionum, de quibus loquimur, est particulare, & prædicatum singulare; & ita conuertuntur simpliciter affirmatiuæ: valet enim, aliquod animal est hic homo, ergo hic homo est aliquod animal, secus vero negatiuæ; haud enim valet retrorsum, aliquod animal non est hic homo, ergo hic homo non est aliquod animal, siue est nullum animal; nam quod hæc duo recidunt in idem, patet, tum ex regula æquipollentiarum paulò superius insinuata, videlicet *non aliquis, nullus*, tum etiam, quia negatio particulam disiunctiuam subsequenter, & si voce tenus permittat, at re ipsa tollit, & non tam disiungit, quam distribuit. Per accidens etiam conuerti possunt huiusmodi propositiones, si affirmant, secus verò, si negent: valet enim, aliquod animal est hic homo, ergo aliquis homo est aliquod animal; non aliquod animal non est hic homo, ergo aliquis homo non est aliquod animal. Cæterum in eis haud habet locum conuersio contrapositionis: non enim sequitur, aliquod animal est hic homo, ergo non hic homo est aliquod non animal, nam equus est non hic homo, & tamen non est aliquod non animal, sed potius animal: nec etiam sequitur, aliquod animal non est hic homo, ergo non hic homo non est aliquod non animal, nam lapis est non hic homo, quin tamen non sit aliquod non animal; siquidem non esse aliquod non animal, est esse animal, quod longè abest à lapide.

85

CAPVT XI.

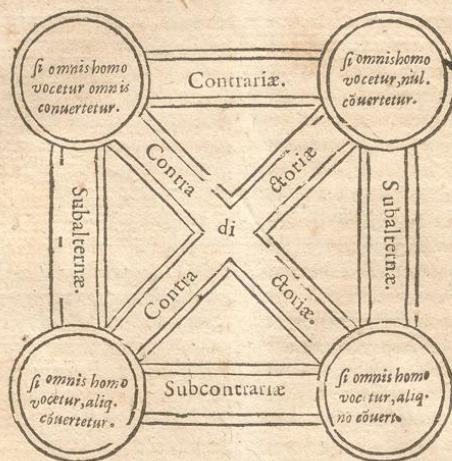
Oppositio, equipollentia, & conuersio hypotheticarum.

Conditionalis propositio, seu contingens, seu necessaria sit, normam simplicium in opponendo sequitur, vt sequens typus declarat.

86

Dices

Dices primò, hæc propositio, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, habet pro contradictoria hanc, non, si omnis homo vocetur omnis, conuertetur: ergò non illam, quæ à nobis est assignata. Respondeo, habet pro contradictoria vtramque, si vtraque, & non potius eadem est, sicut etiam hæc absoluta, omnis homo conuertetur habet duas contradictorias, tametsi æquipolleant, formaliter diuersas, videlicet, quidam homo non conuertetur: proinde hæc instantia doctrinam nostram magis propugnat, quam impugnât. Et quidem propositiones hypotheticas vnica negatione eis secundum fetoras præposita ita negari, vt vera resultet oppositio, est communis authorum sententia.

87 Dices secundo, hæc propositiones, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si omnis homo vocetur, aliquis non conuertetur, possunt ambæ esse falsæ: ergò non contradicunt inuicem: antecedens probatur, casu, quo Petrus vocatus non conuertatur: nam tunc affirmatiua falsa erit, vt constat; deinde negatiua etiam falsa erit, cum significet carentiam conuersionis pendere à vocatione, quod falsum est iuxta illud Osæ cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Respondeo primo, carentiam conuersionis liberam, & moralem, de qua sermo est, pendere à vocatione, qua non existente, carentia conuersionis necessaria, & minimè moralis, & humana futura esset. Deinde secundo, aliud est, carentiam conuersionis pendere à vocatione, aliud conuersionem non pendere à vocatione: à me enim conuersio Antichristi non penderet, non tamen ob id carentia eius conuersionis à me penderet, sed à solo eius libero arbitrio, quod est diuinæ gratiæ restitutum: illa autem conditionalis, si omnis homo vocetur, non conuertetur, significat hoc posterius, non illud prius.

88 Dices tertio cum Conimbricenses, propositionem conditionalem minimè fortiri vnâ, ac determinatam quantitatem, & qualitatem, nec esse simplicem propositionem, sed potius multiplicem, & complexam, adeoque omnis veræ oppositionis incapax. Sed in primis supra tract. 2. cap. 1. ostensum est, propositionem conditionalem non esse semper complexam, sed potius aliquando simplicem, propterea, quod non constet semper duplici copula enunciativa, sed vna tantum, quæ enunciet, & altera mere apprehensiva: quando namque profertur hæc propositio, exempli gratia, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, haud enunciat omnem hominem vocandum esse, sed solum, quod

sub conditione vocationis, ac si esset, apprehensæ, sit conuertendus. Rursus, fac propositionem conditionalem genere suo complexam, & instar plurium esse, haud secus, atque propositio de subiecto plurali pluribus æquipollet: Non ob id certè propositio conditionalis erit oppositionis incapax, sicut neque propositio vnum de alio in numero plurali sumpto enuntians oppositionem respuit, vt supra visum hoc tract. 4. cap. 1. ante medium.

Dices quarto cum aliis, has propositiones, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si omnis homo vocetur, nullus conuertetur, haudquaquam esse contrarias, vt à nobis est statutum: nam contrariæ tales esse debent, vt vna perfectè neget, quod affirmat altera: at præfatæ propositiones non sunt eiusmodi: posterior enim haud negat omnino, quòd affirmat prior, sed quadantenus idem affirmat, cum vtræque sic incipiat, si omnis homo vocetur, quæ est affirmatio quadam vocationis. Quapropter hæc potius deberent assignari velut contrariæ, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si nullus homo vocetur, nullus, ambæ namque sunt vniuersales, ambæ affirmant, & negant idem de eodem: quæ de causâ istâ, omnis homo currit, nullus homo currit, & quævis aliæ similes sunt omnium confessione contrariæ.

90 Respondeo, alteram earum, quæ sunt à nobis assignatæ tanquam contrariæ perfectè negare, ac destruere, quod adstruit altera: nam quamvis conditione tenus sint similes, & vtræque sic incipiat, si omnis homo vocetur: ceterum vi eius conditionis nihil omnino enunciat, sed tantum vocatio apprehenditur, ac, si esset; an autem sit, vel non sit, relinquitur in mediò: quocirca altera, & altera non affirmat idem, sed potius vna est affirmatio, & alia est eiusdem obiecti perfectæ negatio. Quæ autem in argumento obtruduntur contrariæ, haudquaquam sunt admittendæ, tum, quia possunt ambæ esse veræ: nam, si statuat Deus pro eo, ac potest supernaturaliter omnes homines conuètere, & nullum ineffaciter vocare, tum erit verum, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, & quod sponte sua, ac per se patet, si nullus homo vocetur, neminem conuertetur, vt in simili rectè animaduertunt nostri Conimbricenses lib. 1. de interpret. cap. 7. de oppos. q. 1. art. 3. ad 4. tum etiam, quia ad oppositionem opus est, vt subiectum vtriusque oppositæ sit omnino idè quoad circumstantias cunctas, vt supra monitum est cap. 3. huius tractatus: sed propositiones illæ, si omnis homo vocetur, omnis conuertetur, si nullus homo vocetur, nullus conuertetur, haud constant subiecto

subiecto eodem penes omnes circumstantias : nam circumstantia subiecti eius est conditio , at vtriusque propositionis conditio se tenens ex parte subiecti est longe diuersa , ergo & erit diuersa circumstantia aliqua subiecti in vtraque : quam ob causam hæ neutiquam opponuntur , Petrus , si existat Romæ , curret , Petrus , si existat Methimnæ , non curret . Quod autem dicitur , eas propositiones esse vniuersales ambas , & affirmare , ac negare idem , haud conuincit , eas esse contrarias . Primò , quia definitio contrarietatis statuens , eam esse , per quam vna propositio est affirmatio , & alia eiusdem negatio , & præterea vniuersalis vtraque , superius est à nobis confutata cap. i. huius tractatus : deinde , quia falsum est , eas affirmare , & negare idem de eodem , vt constat ex nuper dictis .

91 Quod de conditionali diximus hæctenus , idem de causali dictum puta . Quod autem attinet ad vtriusque hypotheticæ equipollentiam , & conuersionem , sequuntur similiter ambas legem absolutarum . Id tantum est animaduertendum , eas esse conuertendas , & ad equipollentiam reducendas , inuariata conditione , & solo eo , quod enunciatur sub illa varietate subeunte . v.g. si omnis homo vocetur , omnis conuertitur , ita equipollent suæ contrariæ , si omnis homo vocetur , omnis non conuertetur ; hoc enim perinde est , ac , si omnis homo vocetur , nullum esse conuertendum : deinde prior illa propositio debet ita verti per accedens , si omnis homo vocetur , aliquis conuertendus est homo .

CAPVT XII.

Oppositio , equipollentia , & conuersio complexarum.

92 **O**ppositionem propositionum eandem esse , atque simplicium , complures dialectici existimant : sicut enim , inquit simplex affirmatiua simplici negatiuæ , ita copulatiua affirmatiua copulatiuæ negatiuæ , & disiunctiuæ videntur opponi . Cæterum aliter se res habet ; nam , vt ab oppositione contradictoria exordiar , si quæ copulatiuæ contradictoriæ essent , maximè hæ , Petrus currit , & Paulus currit , Petrus non currit , & Paulus non currit : at hæ non contradicunt , cum possint ambas esse falsæ , Petro currente , & Paulo non currente , aut è contrario : ea namque est conditio propositionis copulatiuæ vt ad eius veritatem requiratur existentia vtriusque obiecti sui , & alterutrius solius defectus eam omnino falsificet : quapropter prior erit falsa ob vnus Pauli non cursum , & posterior haud minus falsa ob vnus Petri cursum .

93 Dices , has copulatiuas esse contradictorias , Petrus currit , & Paulus currit , non Petrus currit , & Paulus currit . Contrà primò , quoniam in postrema propositione , particula *non* infinitat , & neutiquam negat , sicut ad oppositionem contradictoriam oportet . Quod autem obiici consuevit , nulla est melior contradictio , quem negatio toti propositioni præposita , vt est in veteri paræmia , hoc verum est de negatione negante , non vero infinitante . Contrà secundò ex eodem capite , quoniam ambas propositiones illæ possunt esse simul falsæ , videlicet , si , nec Petrus , nec Paulus , nec vllus alius currat : prior quidem propter eam , quod vtriusque saltem cursum affirmet : posterior etiam ob id , quod non Petrum , siue alium præter Petrum currere affirmet , cum tamen nullus currat .

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Rursus , si quæ disiunctiuæ contradictoriæ essent , maximè hæ , Petrus currit , vel Paulus currit ; Petrus non currit , vel Paulus non currit , atqui hæ contradictoriæ esse non possunt , cum ambas veræ esse queant , si Petrus currat , & Paulus non currat . Quod si has disiunctiuas , Petrus currit , vel Paulus currit ; non Petrus currit , vel Paulus currit , contradictorias esse malis , difficultatem haud effugies : nam eadem ratione , qua copulatiuæ contradictoriæ nuper positæ , poterant impugnari .

94 Quare ex mixtione copulatiuarum , & disiunctiuarum oppositio contradictoria resultat : nam hæc copulatiua , Petrus currit , & Paulus currit , huic disiunctiuæ Petrus non currit , vel Paulus non currit , contradictoriè opponitur . Quod suadeo primò , quia simul veræ , aut simul falsæ esse nequeunt , vt expendenti constabit ; nobis enim in præsens non vacat : Secundò , si Petrus , & Paulus soli essent possibiles , hæc copulatiua , Petrus currit , & Paulus currit , æquiualeat huic , omnis homo currit , & hæc disiunctiuæ , Petrus non currit , vel Paulus non currit , recideret in hanc , aliquis homo non currit : sed hæc posteriores contradicunt omnium consensu : ergo , & illæ priores contradicunt in eo euentu , ac proinde etiam in hoc , quando sunt in vtroque eadem : par autem est ratio cuiusvis alterius copulatiuæ , & disiunctiuæ , cæteris paribus . Item hæc disiunctiuæ , Petrus currit , vel Paulus currit , habet pro contradictoria hanc copulatiuam , Petrus non currit , & Paulus non currit , vt facillè est iisdem rationibus suaderi .

95 Dices , ambas propositiones coniunctas à nobis assignatas posteriori loco , videlicet has , Petrus currit , vel Paulus currit , Petrus non currit , & Paulus non currit esse affirmatiuas , quod contradictoriis obstat : primam quidem , propterea , quod cursum Petri , & Pauli disiunctiuè adstruat , vt exploratum : secundam verò , quoniam particula , & affirmat : cum enim positiuè ambas propositiones simplices coniungat , complexa propositio ex eis resultans affirmatiua erit , sicut quævis simplex propositio tum est affirmatiua , quando eius extrema coniunguntur , non separantur . Cæterum hæc solutio facili potest negotio confutari : nam in primis pari iure propositio disiunctiuæ erit negatiua , cum particula , vel , ambas simplices disiungat , & separet : vnde tradita à nobis oppositioni non opponitur , quod copulatiua sit affirmatiua , cum disiunctiuæ aduersa negatiua sit . Deinde particula , & , non facit , vt vna propositio de alio affirmetur , vt certo certius , nec vt prædicatum vtriusque de alterutro subiecto affirmetur , quando earum subiectum , & prædicatum non est immediatè interposita eiusmodi particula : nullo igitur modo propositionem affirmatiuam reddit . Vltèrius si coniunctio facta per particulam , & , ad affirmationem sufficiat , hæc apprehensio , Petrus , & Paulus : erit affirmatio , quo nihil dici potest inuersionis . Præterea à priori , aliud est particulam , & esse copulatiuam , & eam denominationem propositioni complexæ tribuere , & aliud esse affirmatiuam , atque eam denominationem conferre . Dices secundò , propositiones illas è contrario esse negatiuas ambas , adeoque ad contradicendum inuicem ineptas ; priorem quidem , eo , quod sit disiunctiuæ , negare namque est disiungere vnum ab alio , posteriorem quidem , eo , quod , tum Petrum , tum etià Paulum , non currere adstruat . Sed hæc solutio eadem difficultates patitur , quas præcedens : etenim vbi altera propositio earum , quæ sunt in controuersia , sit negatiua solius disiunctionis merito , non est , cur altera

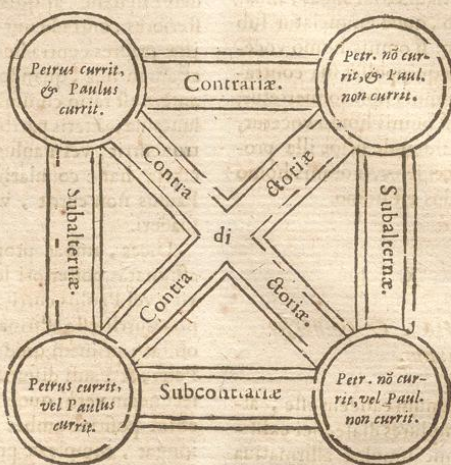

tera Petrum non currere, & Paulum non currere adstruens non sit affirmatiua, propterea, quod sit copulatiua. Rur us non omnem propositionem disiunctiuam eo ipso negatiuam esse, probari potest iisdem argumentis. quibus paulò supra probatum manet, non omnem copulatiuam hoc ipso esse affirmatiuam. Quocirca magnopere displicet Auerſa quæst. 26. logic. sect. 5. §. dicendum tamen est, docens, propositione coniunctam non esse affirmatiuam, aut negatiuam, eo quod partes, quibus coalescit, propositiones nimirum simplices, sint per se affirmatiue, aut negatiue, sed eo solum, quod copula eas necens sit copulatiua, vel disiunctiua, & per, &, aut, vel, expressa.

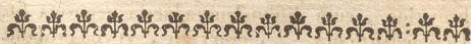
97 Quod ad propositionem contrariam attinet, hæ propositiones Petrus currit, & Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit contrariantur: at, si legem simplicium retinerent, contradictoriæ essent, cum hac oppositione gaudeant simplices, ex quibus coalescunt, simplicium, ergo & compositarum diuersæ sunt leges. Maior probatur: tum, quia ambæ ne-

queunt esse simul veræ, bene tamen simul falsæ, ut intuitu constabit: tum, quia, si solus Petrus, & Paulus essent possibiles, hæ propositiones, Petrus currit, & Paulus currit, Petrus non currit, & Paulus non currit, æquipollerent his, omnis homo currit, nullus homo currit: quare contrariæ essent, & modo sunt: ex quo qualis similes contrarias esse, colligi potest.

98 Quod ad oppositionem subcontrariam spectat, hæ propositiones, Petrus currit, vel Paulus currit, Petrus non currit, vel Paulus non currit, subcontrariæ sunt: at contradictoriæ essent, si simplicium normam sequerentur, ergo: maior iisdem rationibus probari potest, quibus oppositio contradictoria, & contraria superius sunt probata. Tandem hæ, Petrus currit, & Paulus currit, Petrus currit, vel Paulus currit, & etiam hæ, Petrus non currit, & Paulus non currit, Petrus non currit, vel Paulus non currit, subalternæ sunt, ut colligi facile potest ex dictis deberent autem contradicere inuicem, si simplices æmulerentur.

Quod, si de complexis disparatis sermo sit, eas omnino legem simplicium retinere, non abnuerim: hæ namque, Petrus currit, Paulus currit, Petrus non currit, Paulus non currit, contradicunt inuicem, haud secus, ac simplices, ex quibus conflantur.

TRACTATUS V.

De propositione modali, & exponibili.

CAPVT I.

Quatuor propositionum modalium species declarantur.

1 **P**ro quo præmitto primò, propositionem modalem eam esse, cuius copula aliquo modo dialectico afficitur; ut Petrus possibiliter disputat, aut Petrum disputare, possibile est: propositionem verò de inesse, eam esse, cuius copula ab omni modo dialectico absoluitur, ut Petrus disputat. Præmitto secundò, modum propositionis dialecticum quadruplicem esse, pro quadruplici materia, vide-

licet possibili, contingenti, impossibili, & necesse, quam alij triplicem volunt, eo, quod possibile, & contingens coincidere videantur; verum possibile non repugnantiam essendi, contingens etiam non repugnantiam non essendi significat. Præmitto tertio, modalem, aliam esse compositam, cum dictum subiicitur, & modus prædicatur; quare ex dicto, & modo velut partibus principalibus ex æquo componitur; ut Petrum currere, est possibile: aliam diuisam, cum modus copulam afficit, quin subiiciatur, aut prædicetur ut quod: quare ex dicto, & modo æquè principaliter composita non est, ac proinde diuisa, ut Petrus possibiliter disputat: vel aliter; modus nominaliter sumptus modalem compositam, adverbialiter sumptus eam diuisam efficit.

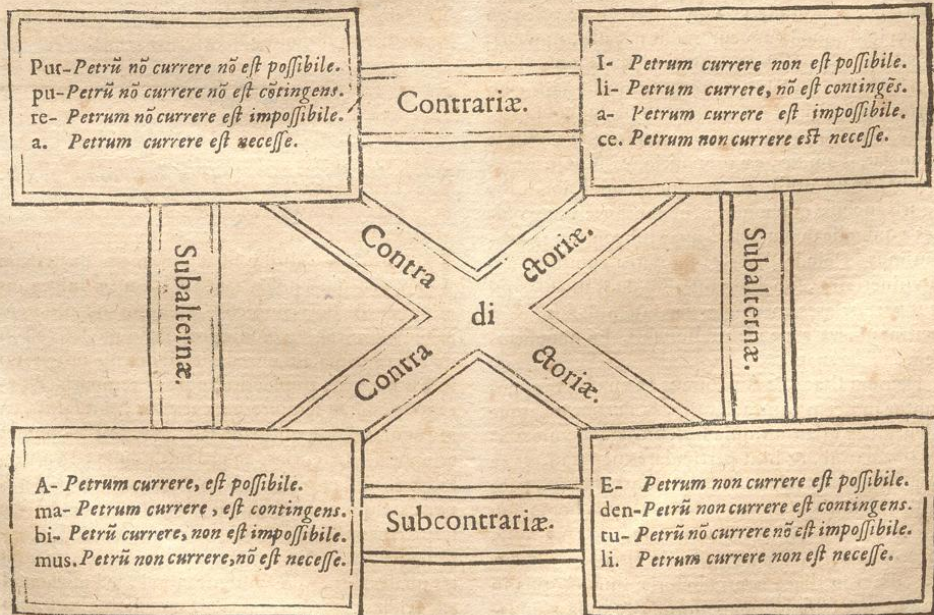
2 Præmitto quartò, præter quatuor modos commemoratos, alios duos à Petro Hisp. inuentos, videlicet verum & falsum, iure merito hic omitti, eo, quod propositiones, quas modificant suis de inesse quoad oppositionem, æquipollentiam, & reliqua æquiualeant: idem enim omnino est, *Petrum currere est verum*, ac *Petrus currit*: qua ratione modales diuisæ, seu aduerbiales, ut omnis homo possibiliter currit, omittuntur, eo, quod, spectata quantitate subiecti, suis de inesse per omnia æquipollent; spectata vero quantitate modi, à modalibus compositis, seu nominalibus non differant: ob id ipsum alia modales non dialecticæ aliis aduerbiis, & particulis commixtæ omitti solent. Præmitto quintò, quantitatē

titatem, & qualitatem propositionis modalis sumendam esse à quantitate, & qualitate solius modi, impossibile autem, & necessarium modi vniuersales, possibile, & contingens modi particulares sunt, videlicet, quia necesse, & impossibile simpliciter sumpta per omnes temporis differentias vniuersaliter vagantur: si enim Petrus simpliciter necessario currat, nunquam à cursu cessare poterit, & si impossibile est eum currere, in nulla temporis differentia currere poterit, quod autem possibile, & contingens est, non eo ipso semper possibile, & contingens erit. Rursus necesse, & possibile sunt modi affirmatiui, impossibile, & contingens modi negatiui, vt constat: quare hæc propositio, necessarium est Petrum non esse lapidem, est vniuersalis, & affirmatiua, quamuis dictum sit singulare, & negatiuum; videlicet, quia modus est vniuersalis, & affirmatiuus. Vt autem modus quantitatem, & qualitatem propositioni tribuat, satis est, vt virtualiter, & æquiualeenter eam afficiat, esto non formaliter: vnde omnes propositiones æquiuales superiores vniuersales affirmatiuæ censentur.

Præmitto sextò, aliud esse propositionem modalem esse quadruplicem, pro quadruplici materia, aliud eam esse in quadruplici materia; nam hoc secundum est falsum, cum omnes sint in materia remota, aut necessaria; secus vero illud prius. Quod ita suadeo: quoniam si quæ esset in materia contingenti, præcipuè hæc, Petrum currere, est contingens; at hæc est in materia necessaria. Præmitto vltimò, omnem modalem, seu compositam, seu diuisam resolui posse ratione subiecti, si id plura complectatur, in hunc modum: hominem currere est possibile: ergo Petrum, & Paulum, & ceteros currere, est possibile: nec non resolui etiam posse ratione suæ de inesse, hoc pacto, hominem esse animal, est necessarium: ergo hæc propositio est necessaria, homo est animal, vbi modalis propositio reducitur ad suam de inesse, atque in eam resoluitur quodammodo. Prior reductio, & resolutio communis est nostris modalibus, cum quibuscumque aliis extra nostrum institutum: quoad posteriorem vero,

4. Figura.

1. Figura.

P. Lyncei Philosophiæ Tom. I.

maxima est vtrinque diuersitas: nam hæc modalis album fuit nigrum, est vera, vbi Petrus v.g. in instanti A, sit niger, & in sequentibus albelcat: & tamen ad suam de inesse reduci nequit. Hæc enim propositio, album est nigrum, nunquam fuit vera. Idem cernere est in hac propositione, *tempus totum fuit*, & aliis similibus, quas Sotus fuse commemorat.

Quatuor ergo sunt species propositionum modalium: Prima affirmat dictum, & modum: secunda negat dictum, & modum: tertia modum negat, & dictum affirmat: quarta modum affirmat, & dictum negat: quæuis earum æquipollet aliis tribus: singulæ autem quatuor æquipollentes, singulis dictionibus clauduntur: Dictiones sunt hæ: *Amabimus, Edentuli, Illace, Purpurea*. Prima littera in quauis dictione denotat modum possibilem; secunda contingentem; tertia impossibilem; quarta necessarium. Deinde

E dictum negat, Ique modum, nihil A, sed V totum. Vnde in dictione Amabimus, primum A dictum affirmat, & modum, ac de solo modo possibile procedit, vt Petrum currere, est possibile: secundum A dictum, & modum pariter affirmat, & modum contingentem comprehendit, vt Petrum currere, est contingens: I. penultimum, affirmat dictum, & negat modum, atque complectitur modum impossibilem, vt Petrum currere non est impossibile: postremum V dictum, & modum negat, modumque necesse sibi vendicat, vt Petrum non currere non est necesse. Eadem ratione possunt reliquæ tres dictiones explicari.

CAPVT II.

Æquipollentia, oppositio, & conuersio propositionum modalium.

Quo æquipollentiam propositionum eiusdem figuræ, seu dictionis, & earum oppositionem cum propositionibus alterius cuiusque dictionis, seu figuræ comprehendas, sequentem typum præ oculis habeto.

3. Figura.

2. Figura.

O 2

Æqui

Equipollentia primæ figuræ perspicua est, si enim cursus Petri est possibilis, cum possibile, non omnem, sed aliquam differentiam temporis, in quo res possit esse, amplectatur, ut supra monuimus; ergo in aliqua potest non esse, ergo est contingens: rursus, si est conringens, & possibilis; ergo non est impossibilis: demum, si non est impossibilis cursus sed contingens, & possibilis; ergo eius carentia potest non esse, eo nimirum existente; ergo non est necessaria. En quatenus equipollent Petrum currere esse possibile, esse contingens, non esse impossibile, & eum non currere, non esse necessarium: hæc autem quatuor ea dictione, Amabimus, eiusque quatuor propositionibus continentur, omnes ergo quatuor equipollent. Cæterarum dictionum, seu figurarum eadem est ratio, ut intuenti constabit. Scitè D. Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 17. *quidquid namque cogitur esse, prohibetur non esse, & quod cogitur non esse, prohibetur esse: quemadmodum quod necesse est esse, impossibile est non esse, & quod necesse est non esse, impossibile est esse, & conuersim: ubi ad equipollentiam propositionum modalium magna ex parte videtur alludere.*

6 Oppositio etiam modalium est in propatulo: nam Iliace, & Purpurea, contrariè opponuntur, quod ita suadeo: hæc propositiones, Petrum currere, est necesse, & Petrum non currere, est necesse, quarum altera est in Iliace, altera in Purpurea, contrariæ sunt; siquidem in falsitate non opponuntur, secus vero in veritate, ut apertissimum est: at iis reliquæ equipollent: igitur omnes hinc inde suo ordine opponuntur, prima primæ, secunda secundæ, & sic de reliquis. Confirmatur, quia altera est vniuersalis affirmatiua, altera vniuersalis negatiua, & modum vniuersalem, saltem æquiualemter includit.

7 Rursus Amabimus, & Edentuli subcontrariè opponuntur. Nam hæc, Petrum currere, est possibile, Petrum non currere, est possibile, possunt ambæ esse veræ, secus vero simul falsæ; quod ambæ possint esse simul veræ, liquet, cum Petrus possit currere, & non currere, quod autem simul falsæ esse nequeant, non minus perspicuum est: Nam, ut secunda falsa sit, opus est, ut Petrum non currere sit impossibile, ac proinde ut eum currere sit necesse; eo autem ipso, quod eum currere sit necesse, eum currere debet esse possibile, cum necessitas possibilitatem includat: vnde prima propositio affirmans eum currere esse possibile, nequit esse falsa, supposita falsitate secundæ, quæ eum non currere esse possibile enunciat. Tum sic, eæ propositiones sunt in Amabimus, & Edentuli: igitur omnes propositiones his figuris inclusæ opponuntur subcontrariè, cum omnes equipolleant duabus, quas subcontrarias probauimus. Deinde Iliace, & Purpurea, cum sint modi vniuersales, subalternant alios duos modos, qui sunt particulares, eorumque veritatem, & falsitatem continent, ut expendenti liquebit. En oppositionem subalternam.

8 Demum Iliace, & Amabimus ex vna parte opponuntur inuicem contradictoriè, & Purpurea, atque Edentuli ex alia: tum, quia bini sunt modi vniuersales affirmatiui, & bini particulares negatiui, ut ex supra dictis dilucidum est: ergo contradicunt, sicut hæc de inesse, omnis homo currit, aliquis homo non currit: Tum, quia, hæc Petrum currere, est possibile, Petrum currere, non est possibile, altera in Amabimus, altera in Iliace, contradictoriæ sunt, & quia in veritate, & falsitate opponuntur, & quia æquiualemter his, Petrus potest currere, Petrus non potest currere, quas contradictorias esse, quis ambigat? at his

duabus duæ illæ figuræ equipollent; igitur Amabimus, & Iliace contradicunt; eadem est ratio de aliis duabus figuris.

9 Quod ad conuersionem modalium spectat, ex parte dicti, non modi conuertuntur hac ratione; Petrum currere, est possibile; ergo aliquod currens esse Petrum, est possibile: quare in earum conuersione regulæ conuersionis absolutarum locum habent. Qui autem conuersionem modalium velit distinctius, & magis in particulari explicatam, is adeat nostros Conimbricenses tom. 2. log. lib. 1. de prior. resolut. cap. 3. per totum.

10 Ut autem totam doctrinam huius capituli & præcedentis in compendium redigam, atque quantitatem, qualitatem, equipollentiam, oppositionem, & conuersionem modalium sub vno mentis aspectu proponam; en earum inprimis quantitatem, & qualitatem sequentibus versiculis clusam:

Omne necesse valet, valet impossibile nullus,

Contingens quidam hand, nec non possibile quidam. Videlicet, sicut, *omne*, est particula vniuersalis affirmatiua, ita, *necesse* modus vniuersalis affirmatiui; & quemadmodum, *nullus*, est syncategorema vniuersale negatiuum, ita, *impossibile*, est modus vniuersaliter negans, ac neganter vniuersalis; & quæ ratione hæc voculæ, *quidam hand*, & *quidam*, ita sunt institutæ, ut altera sit particularis negatiua, & altera particularis affirmatiua, ita similiter, *contingens*, ad instar prioris particulariter negat, & *possibile* ad instar posterioris particulariter affirmat. Equipollentia autem modalium quatuor illis figuris, Purpurea, Iliace, Amabimus, Edentuli, clauditur, sicut est superius explicatum.

11 Oppositio modalium sequentibus versiculis continetur, quos antiqui dialectici ad memoriæ fulcrum compouere, quare licet ornatum in eis desideres, non tamen vilitatem qualem qualem.

Tertius est quævis semper contrarius ordo.

Sui tibi linea subcontraria prima secunda.

Tertius est primo contradictorius ordo.

Pugnat cum quarto, contradicendo secundus.

Prima subest quarta, vice particularis habens se.

Hæc habet ad seriem, se lege secunda sequentem.

Tandem conuersio modalium iisdem, quibus absolutarum conuersio regulis est metienda.

CAPVT III.

Nonnulla obiectiones contra doctrinam traditam soluntur.

12 **R**ecentiores aliqui in communem doctrinam modalium à nobis traditam multis insurgunt argumentis: ac primò contrà earum quantitatem argumentantur ita: omnis propositio modalis est in materia remota, aut necessaria: at quævis propositio in his materiis amplectitur omnes temporis differentias, cum sit sempiternæ veritatis, aut falsitatis; igitur omnis propositio modalis complectitur omnes temporis differentias; ac proinde omnis est vniuersalis, & nulla particularis aut certè maior, aut minor extensio ad tempus, ad quantitatem modalium impertinens est, contrà, quam supra docuimus. Confirmatur, & declaratur: propositiones modales, quales quales sint, non existentiam rei, sed modum ei essentialem affirmant; at quod rei essentialia est, pro omni temporis differentia ei conuenit; igitur propositio modalis omnem temporis differentiam amplectitur

plectitur. Secundo, Petrum currere est contingens, Petrum currere non est contingens contradicunt, & altera propositio alteram falsificat, at nulla propositio particularis alteram particularem falsificat; igitur ambæ particulares non sunt, cum tamen ambæ per modum contingens procedant, ac per consequens hic modus particularis non est, uti semel, & iterum edocuimus: minor probatur in his propositionibus, aliquis homo currit, aliquis homo non currit, & reliquis similibus, quarum altera alteram non falsificat, cum ambæ sint particulares. Tertiò possibile, & contingens præcisè sumpta non magis hanc, quam illam temporis differentiam respiciunt ut compertum est; igitur per omnes vagantur, haud secus, ac necesse, & impossibile.

13 Ad primam rationem oppositam, & eius confirmationem respondeo, aliud est propositionem modalem respicere omnes temporis differentias: aliud modum à propositione seorsim sumptum eas respicere: illud prius tantum aduersarij conuincunt, & ad vniuersalitatem propositionis modalis non sufficit: aliàs etiam hæc, *de inesse*, Petrus est animal, esset vniuersalis, cum sit materia necessaria, ac proinde omnes temporis differentias amplectatur. Hoc posterius ad vniuersalitatem modi, ac proinde modalis satis est, ut constat, nec eius contrarium aduersarij conuincunt. Confirmatur, quantitas propositionis absolutæ à tota propositione non sumitur, aliàs hæc propositio, Petrus est homo non magis singularis, quam vniuersalis esset, cum de subiecto singulari prædicatum vniuersale affirmet, imo magis vniuersalis esset, cum omnes temporis differentias adequatè sumpta amplectatur: igitur similiter quantitas propositionis modalis non à tota ea sumitur, ut aduersarij nituntur, vnde propositio modalis & de inesse in eo differunt, quod hæc quantitatem à solo subiecto sumit, non vero à prædicato, modalis vero à solo prædicato, nimirum modo, non vero à subiecto, seu dicto; in eo verò conueniunt, quod neutra à tota propositione quantitatem sumat, quæ conuenientia ex illa differentia aperte sequitur.

14 Ad secundum tripliciter respondeo: primo, ut propositio aliqua sit vniuersalis, sufficit, ut modum vniuersalem sequebatur includat: at illa propositio, Petrum currere non est contingens, modum vniuersalem æquiualeenter inuoluit, cum æquiualeat huic, Petrum currere, non est possibile, ut ex figura, Iliace, constat: igitur est vniuersalis. Deinde esto ambæ modales particulares essent, adhuc contradicere possent, quamuis in absolutis aliter vsuenerat: quod à pari ita suadeo, duæ propositiones simplices singulares formaliter contrariæ esse nequeunt, & tamen duæ propositiones complexæ singulares formaliter contrariæ esse possunt, ut supra probauimus: igitur similiter quamuis duæ propositiones absolutæ particulares contradicere nequeant, tamen duæ propositiones modales particulares contradicere poterunt. Demum propositiones allatæ per modum, contingens, ambæ procedunt; sed aliter, & aliter: nam in prima nulla ei negatio proponitur, in secunda verò ei præponitur: vnde non mirum, quod, cum modus particularis sit, primam reddat particularem, secus vero secundam: qua ratione syncategorema, *aliquis*, cum particulare sit, nulla negatione præposita propositionem absolutam particularem reddit, negatione vero præposita vniuersalem reddit, ut cernere est in his contrariis, aliquis homo currit, non aliquis homo (seu nullus homo) currit.

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

15 Ad quartum respondeo: possibile, & contingens ob eam indifferentiam ad omnem differentiam temporis eam permissiue respicit, quia non repugnat possibile esse, & contingens non esse in quauis temporis differentia: at impossibile, & necesse ad omnem temporis differentiam, non solam indifferentiam, sed determinationem habent, quia repugnat impossibile esse, & necesse non esse in quauis temporis differentia: vnde positiue omnem, & quamuis respiciunt, sicut ad vniuersalitatem modi requiritur: ratio verò facta, non positiua, sed permissiua amplitudinem probat.

16 Rursus contra æquipollentiam modalium ita arguunt: primo, plura sunt possibilia, & apta exsistere, quæ non sunt contingentia, & apta non exsistere, qualia sunt hominem esse animal rationale, Deum esse, & similia: igitur possibile, & contingens, seu, quod perinde est, propositiones eis affectæ non æquipollent, cuius contrarium supra edocuimus: Secundo arguunt in modo contingentia & necessaria: nam in dictione, Purpurea, prima, & vltima propositio, videlicet Petrum non esse equum non est contingens, Petrum esse equum est necesse, non æquipollent, cum altera sit vera, & altera sit manifeste falsa; posterior namque adstruit, Petrum esse necessariò equum, quo nihil magis falsum: prior vero, Petrum non esse contingentem non equum, hoc autem est verum, ut quod maxime; Petrus enim non contingentem, sed potius necessariò est non equus.

17 Resp. ad hæc in generali: sicut ad oppositionem contrariam satis est repugnantiæ in sola veritate ratione formæ, non ratione materiæ, qua ratione hæc propositiones, omnis homo est animal, nullus homo est animal sunt contrariæ: quia, licet simul falsæ esse nequeant, id ratione materiæ necessariæ prouenit, siquidem in aliqua materia, nimirum contingentia sub eadem forma possunt simul falsificari; ita similiter ad veram æquipollentiam sufficit, quod ratione formæ simul veræ, aut simul falsæ esse debeant, & quod in aliqua materia, nimirum contingentia, in veritate, aut falsitate necessario conformes sint, esto in materia remota, aut impossibili, seu etiam necessaria alia vera, alia falsa esse possit, sicut rationes adductæ probant.

18 Ad primum ergo sigillatim respondeo, distincto consequenti; non æquipollent in omni materia, concedo consequentiam; in aliqua materia, videlicet contingentia, nego consequentiam: & hoc ad veram, & simpliciter sumptam æquipollentiam sufficere, ex dictis constat. Ad secundum quamuis propositionum in Purpurea altera vera, altera falsa necessariò sit, id à materia, non à forma propositionum prouenit, cum in materia contingentia simul falsæ, aut veræ sub eadem forma sint, quod ad æquipollentiam sufficit: nota, in propositione modalis me loqui de materia contingentia solius dicti, non totius propositionis.

19 Aliter fortasse respondebit non nemo utrique argumento; contingens videlicet iuxta Aristotelem lib. 1. de priori resolut. cap. 3. & Collegium Conimbricense ibidem in textu littera D contingens tripliciter vsurpari: primo, ut perinde sit, ac necessarium; qua ratione dicitur contingere, ut Petrus, v.g. sit homo: secundo, ut sit idem, ac potens esse, & non esse, & ad utrumlibet horum indifferens, iuxta superius cap. 1. disputata: tertiò, quatenus est idem, ac possibile: prima, & postrema vsurpatio est admodum impropria, media vero propria: quibus positis utrumque argumentum factum hoc tantum

concludere, contingens in secundo sensu sumptum, nec passibili, nec necessario æquiuale, secus verò, si sumatur in primo, & ultimo sensu. Verum, cum de contingenti in secundo tantum sensu sermo sit in præsentiarum, quidquid de eo aliter usurpato adducitur, non est ad rem, nec difficultatem alleuat. Confirmatur: contingens in primo sensu non æquiuale modo necessario, sed est cum eo formaliter idem: simili modo se habet respectu passibilis, si sumatur in postremo sensu: at in secundo, & medio sensu neutri æquiuale iuxta hanc solutionem, ea ergo æquipollentiam modalium haud defendit: quocirca standum est ei, quæ à nobis est tradita.

20

Præterea contra modalium oppositionem ita opponunt primò: ad oppositionem contradictoriam, aut certe subalternam diuersa quantitas requiritur, at omnes modales sunt eiusdem quantitatatis. Secundò, omnes propositiones in Iliace ex vna parte, & Purpurea ex altera sibi æquipollent, quod idem de aliis duobus modis dempta vtriusque quarta dicendum est, vt intuitu constabit; ergo non opponuntur. Respondeo ad primum, diuersam esse modalium quantitatem, vt supra docuimus: deinde quamuis eadem esset, adhuc oppositionem contradictoriam, subalternam, & reliquas in eis locum habituras, sicut in singularibus de inesse eas locum habere supra probauimus. Ad secundum, quarta propositio in Purpurea, & quarta in Iliace, videlicet, Petrum currere est necesse, Petrum non currere, est necesse, de quibus expresse loquuntur, manifestè contrariæ sunt, non æquipollentes: nam simul veræ esse nequeunt; quo enim pacto simul cursus, & carentia cursus necessarij esse possunt: at simul falsæ sunt, cum Petrus neque necessario currat, neque necessario non currat: idem de reliquis apertè probari potest.

21

Tandem contra conuersionem modalium arguunt primò: hæc propositio est vera; necesse est, omne grammaticum esse hominem: & tamen hæc falsa; ergo necesse est, aliquem hominem esse grammaticum: similiter hæc est vera, necesse est, omne ridens esse hominem, & nihilominus hæc falsa, ergo necesse est, aliquem hominem ridere: item hæc propositio est vera; contingens est, aliquem hominem esse hominem albi, & tamen ista falsa, ergo contingens est, aliquem hominem album esse hominem; præterea hæc est vera, possibile est, nullum equum requiri ad equitandum, & nihilominus hæc est falsa, ergo possibile est, nullum requisitum ad equitandum esse equum: propositiones ergo modales non conuertuntur ex parte dicti iuxta regulas absolutarum: nam propositiones absolutæ, siue de inesse, si sunt vniuersales affirmatiuæ, conuertuntur per accidens: si particulares affirmatiuæ; simpliciter, si vniuersales negatiuæ; simpliciter itidem: his autem modis conuerti non possunt ex parte dicti propositiones modales, vt adducta suadent exempla. Arguunt secundò in modis negatiuis hæc propositio est vera, non est necesse, omne animal esse equum, & tamen hæc falsa, ergo necesse non est, aliquem equum esse animal: rursus hæc est vera, non est necesse, nullum equum esse animal, & nihilominus hæc falsa, ergo necesse non est, aliquod animal non esse equum: ex quibus etiam videtur manifestè sequi, propositiones modales haud esse conuertendas dicto tenus, iuxta absolutarum normam. Quod argumentum fieri potest eadem vi, si non modus necesse, sed possibile negetur, atque in propositionibus obiectis loco eius particularæ, non est necesse, substituatur hæc, non est possibile, vel est impossibile, vt intuitu constabit.

22

Ad primum argumentum respondeo nostram do-

ctrinam esse, regulas conuertendi, quæ tenent in absolutis, easdem vim habere in modalibus; si quæ autem non valent in absolutis, quid mirum, si in modalibus locum non obtineant? at exempla obiecta, si cuius sunt momenti, id conuincunt, propositiones absolutas, ac ratione suæ quantitatis, & qualitatis vniuersales affirmatiuas haud conuerti per accidens: item particulares affirmatiuas, & vniuersales negatiuas non conuerti simpliciter: nam hæc iuxta arguentes, aut certè eorum argumentum est vera, omne grammaticum est homo, non tamen sequitur: ergo aliquis homo est grammaticus: hæc etiam est vera, omne ridens est homo; nec propterea inferitur, quod aliquis homo sit ridens: ista similiter est vera, omnis homo albus est homo, non tamen hæc, aliquis homo est homo albus: pari modo iuxta eosdem, eorumve quidem argumentationem, hæc erit vera, nullus equus requiritur ad equitandum, non tamen hæc, nullum requisitum ad equitandum est equus: Haud ergo nobis oberit, si quæ respondent eiusmodi propositionibus absolutis modales nequeant per accidens conuerti ex parte dicti vniuersalis affirmatiui, aut simpliciter ex parte dicti, seu particularis affirmatiui, seu vniuersalis negatiui, sed potius vtramque conuersionem respuant. Deinde respondeo, exempla allata in propositionibus absolutis, adeoque in modalibus etiam nullius esse momenti, ac nihil concludere, sicut ostensum est supra, eo loci, quo sermo erat de conuersione propositionum absolutarum.

23

Posterior argumentum, quod, non, sicut prius in modis affirmatis, sed in modis negatis procedit, eatenus est priori melius, quod in propositionibus absolutis, earumque conuertendi regulis communiter ab omnibus admissis nullam patiatur instantiam. Sed tamen eius solutio est in expedito; etenim propositiones modales, in quibus negatur modus, æquipollent aliis, in quibus modus affirmatur: quocirca priores illæ reductæ ad has posteriores poterunt conuerti ex parte dicti, iuxta regulas absolutarum, etiamsi ita conuerti nequeant non reductæ ad æquipollentes suas, sed vt sunt usurpatæ, v.g. hæc propositio, quæ est vltima in Edentuli, necesse non est, omne animal esse equum, æquipollet huic primæ in eadem figura, non omne animal esse equum, siue quod instar est, aliquod animal non esse equum est possibile: hæc autem ita potest, ac debet conuerti per contrapositionem, aliquid non equum non esse non animal est possibile: item hæc vltima in Amabimus, nullum animal esse equum non est necesse, æquiuale huic eius primæ, aliquod animal esse equum, est possibile: hæc autem propositio eius figuræ primæ, conuerti sustinet simpliciter hoc pacto; aliquem equum esse animal est possibile. Eadem industria quæuis alia propositio modalis negatiua ex parte modi est conuertenda. Atque hinc liquet ad argumentum posteriori loco positum.

24

Et hæc de propositione modali: circa quam illud animaduertim, præter quatuor species hucusque à dialecticis assignatas, alias quatuor assignari posse, & debere, iuxta quatuor modos à communiter assignari solitis diuersos, videlicet bonum moraliter, malum moraliter, indifferens moraliter, & necessarium moraliter: quod ita suadeo, nam quatuor species communes propositionum modalium fundantur in quadruplici materia physica: sed materia moralis etiam est quadruplex: eodem ergo iure quatuor aliæ species debent in ea fundari: quarum tamen oppositionem, æquipollentiam, & conuersionem breuitatis studio missas facio.

CAPVT

CAPVT IV.

De propositione exponibili.

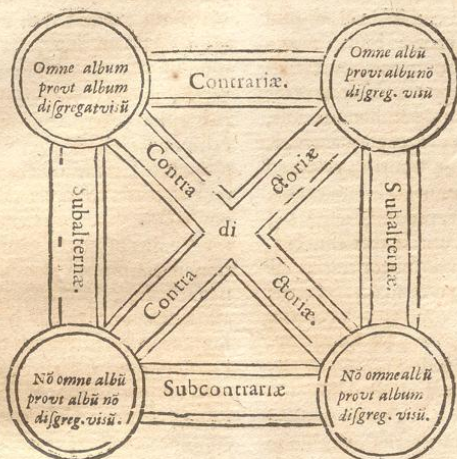
25

Propositio exponibilis strictè sumpta est, quæ ob adiectionem alicuius aduerbij, syncategorematis, aut similis particulæ quadam expositione indiget: exponens, siue expositiua est, quæ illam exponit. Prima species exponibilis est propositio exceptiua, quæ hac particula, præter, nisi, aliave eiusmodi constat, vt omne animal præter hominem est irrationale, cuius exponentes sunt, præiacens; videlicet, omne animal est irrationale, & aliæ duæ, nimirum, homo est animal, & non est irrationale. Pro huiusmodi autem propositionibus exceptiuis obseruandæ sunt sequentes regulæ dialecticis familiares: Prima ad earum expositionem spectat, & est huiusmodi; omnis exceptiua debet exponi per propositionem complexam ex duabus, quarum altera constet eodem subiecto recto, quo exceptiua, & altera eodem prædicato, non vero eodem subiecto recto, sed eodem obliquo, siue excepto: Secunda pertinet ad æquipollentiam exceptiua & exceptæ; & est talis; omnis propositio vniuersalis ex parte vera, & ex parte falsa exceptione suppositorum reddi potest vera, vt hæc, omne animal est irrationale, efficitur hoc modo vera, omne animal præter hominem est irrationale. Tertia tangit earum contradictionem, seu contrarietatem, & sic ha-

bet: omnis exceptiua copulatiue exponibilis repugnat suæ præiacenti, quam excipit, eamque falsificat, vt omne animal præter hominem est irrationale, reddit falsam hanc, omne animal est irrationale. Quarta attinet ad earum oppositionem subcontrariam, & subalternam, estque eiusmodi; omnis exceptiua copulatiue exponibilis, qualis est superius posita, infert duas propositiones inuicem subcontrarias, respectu vero exceptiua subalternas: tales sunt, aliquod animal est irrationale, aliquod animal non est irrationale, quæ inferuntur ex superiori illa exceptiua, videlicet, omne animal præter hominem est irrationale.

26

Secunda species propositionis exponibilis est ea, quæ dici solet reduplicatiua, & hac particula, quatenus, in quantum, provt, aliavè id genus afficitur vt album provt album disgregat visum. Exponi autem debet per propositiones, quarum altera sit specificatiua, eandemque rem, at sine reduplicatione affirmet, altera vero subiectum præiacentis, seu reduplicatæ formaliter sumptum adstruat esse causam, aut rationem formalem prædicati: quare data propositio exponitur ita, album disgregat visum, & albedo est ratio disgregandi. Porro autem reduplicatiua propositio est quadruplex, alia nimirum affirmatiua, tam verbi, quam modi, siue reduplicationis, alia negatiua vtriusque, alia affirmatiua modi, & negatiua verbi, alia è contrario negatiua modi, & affirmatiua verbi quarum exemplum & oppositionem quadruplicem sequens typus ostendit.

27

Hic illud aduertendum est, à reduplicatiua ad præiacentem, seu reduplicatam valere consequentiam, non è contrario, ac proinde, illam hanc continere, & subalternare: valet enim, album provt album disgregat visum, ergo album disgregat visum, at vi formæ non valet, album disgregat visum, ergo album provt album disgregat visum, alioqui sequeretur, dulce pro vt dulce disgregare visum, cum dulce absolute sumptum, lac videlicet, eum dissiper.

Vltima, & potissima species exponibilis propositionis est exclusiua, ea nimirum, quæ afficitur hac particula, tantum, duntaxat, solus, præcisè, aliave simili. Duplex est, alia, quæ excludit solum prædicatum, vt Petrus est tantum dialecticus, alia, quæ subiectum, ac proinde totam propositionem, quæ in subiecto velut in basi fundatur, vt è conuerso, tantum Petrus est dialecticus; quæ exclusiua longè differunt, cum altera sit inadæquata, altera adæquata, & altera possit esse vera, altera falsa, vt adductis cõstat exemplis. Vbi magnopere notandum est, non præ-

dicatum exclusiua, nec ipsam exclusiuam excludi (nihil enim seipsum excludit) sed aliud prædicatum, quod exclusiuam, aut aliam similem possit ingredi, & aliam propositionem, quæ posset simul cum exclusiua formati. v. g. prima exclusiua, quam de extremo excluso Simulista nūcupant, non hoc prædicatum, *dialecticus*, sed hoc *musicus*, *nauta*, *miles*, *Theologus*, & aliud quoduis simile excludit: secunda vero, quam simpliciter exclusiuam vocant, non seipsam, sed hanc. Paulus est dialecticus, Ignatius est dialecticus, & alias similes reiecit. Rursus notandum est, vtramque exclusiuam excludere, aut rem, seu genera alietatis, aut numerum, seu genera pluralitatis: exemplum prioris est hæc, tantum elementa sunt quatuor: Exemplum posterioris, elementa sunt quatuor tantum.

Propositio exclusiua simpliciter talis, & adæquata, quadruplex est: alia pure affirmatiua, in qua verbum, & exclusio affirmatur, vt tantum homo currit: alia pure negatiua, in qua verbum, & exclusio ne-

28

gatur, vt non tantum homo non currit; alia affirmatiua exclusionis, & negatiua verbi, vt tantum homo non currit, alia affirmatiua verbi, & negatiua exclusionis, vt non tantum homo currit. Quam primam ita expono, homo currit, & nihil præter hominem currit: secundam vero sic; homo non currit, & præter eum aliquid aliud non currit: tertiam hunc in modum, homo non currit, & omnia alia præter eum currunt: quartam tali ratione, homo currit, & aliud ab homine currit.

29 Ab earum expositione, earum oppositio pender: cum enim omnes sint copulatiuæ, seruare debent leges copulatiuarum in opponendo à nobis superius traditas. Quocirca prioris, videlicet tantum homo currit, siue, quod perinde est, homo currit, & nihil aliud præter hominem currit, Contradictoria erit, vel homo non currit, vel aliquid aliud præter hominem currit. Contraria homo non currit, & aliud præter hominem currit, subalterna, vel homo currit, vel nihil aliud præter hominem currit; huius autem subalternæ, subcontraria est, vel homo non currit, vel aliud præter hominem currit; exponibilis enim, de qua sermo, non est vlla subcontraria, sicut non est huius v. g. omnis homo currit, alteriusve copulatiuæ: quod dictum puta, de quacunque alia exponibili. Secunda exponibilis, videlicet non tantum homo non currit, aut, quod instar est, homo non currit, & aliquid aliud præter hominem non currit, habet pro contradictoria hanc, vel homo currit, vel aliud præter hominem currit, pro contraria homo currit, & aliud præter hominem currit, pro subalterna, vel homo non currit, vel aliquid aliud præter hominem non currit: huius autem subalternæ subcontraria est vel homo currit, vel aliud præter hominem currit. Tertia exponibilis, scilicet tantum homo non currit, aut, quod in idem recidit, homo non currit, & omnia alia præter eum currunt, habet pro contradictoria, vel homo currit, vel aliud præter eum non currit, pro contraria, homo currit, & aliud præter eum non currit, pro subalterna, vel homo non currit, vel omnia alia præter eum currunt, huius autem subalternæ subcontraria est contradictoria nuper assignata, iuxta superius dicta. Quarta exponibilis, nimirum hæc non tantum homo currit, aut, quod iuxta est, homo currit, & aliud ab homine currit, habet pro contradictoria, vel homo non currit, vel aliud ab homine non currit, pro contraria homo non currit, & aliud ab homine non currit, pro subalterna, vel homo currit, vel aliud ab homine currit: huius autem subalternæ subcontraria ex dictis est perspicua. Vide caput vltimum tract. præcedentis.

30 Ad extremum hic adijcienda est regula D. Thom. 1. part. quæst. 31. art. 3. ad 5. *Dictio exclusiua* (vt eius verbis etiam vtat) *immobilizat terminum, cui adiungitur vt non possit fieri, sub eo descensus, pro aliquo suppositorum. Non enim sequitur, solus homo est animal rationale mortale, ergo solus sortes.* Atque ex hac doctrina colligit ibidem S. Doct. hanc propositionem esse veram, solus Deus creat, quin exinde sequatur, solum Patrem creare, nullamque aliam personam.

CAPVT POSTREMVM.

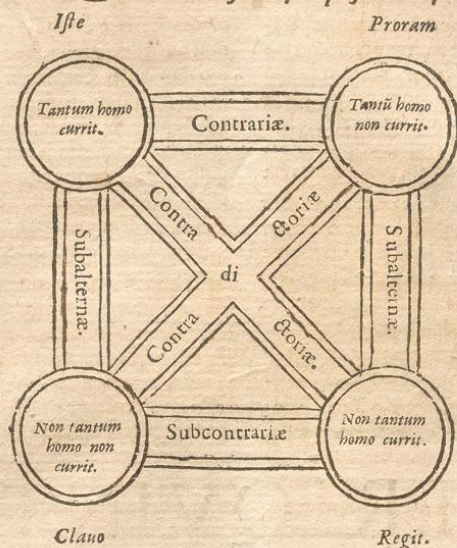
Quatenus alij de propositione exponibili sentiant.

31 QVoad eius species priori loco explicatas, parum est dissidij inter nos, & alios auctores: Cæterum quoad tertiam eius speciem, nimirum propositionem exclusiuam, eiusque quatuor partes inferiores posteriori loco traditas, non pauci, nec parum à nobis dissident: aiunt enim inter illas inuicem, & mutuo comparatas omne genus oppositionis reperiri, nec ad earum exponibiles esse confugiendum, vt opponantur quatuor vulgaribus modis: Proinde aliter etiam eas exponunt, quam à nobis sunt expositæ, aliumque in eis memorandis, ac referendis ordinem seruant: hoc autem posterius animaduerto, non quod multum interfit, quenam earum dicatur prima, secunda, tertia; aut quarta; sed ne sit vlla cõfusionis, aut equiuocationis occasio.

32 Dicunt ergo, sensum huius propositionis, tantum homo currit esse, aliquis homo currit & nihil præter illum currit: vnde eam explicant per dictionem, *iste*, eo, quod eius exponens, ac proinde virtualiter ipsa sit propositio complexa cohibens duas simplices, priorem videlicet particularem affirmatiuam, & posteriorem vniuersalem negatiuam, sicut prior, & posterior vocalis præfatæ dictionis denotat. Rursus sensus huius propositionis, non tantum homo currit, iuxta eos est, nullus homo currit, vel aliquod non homo currit: quare explicatur ab eis per dictionem, *regit*, eo, quod earum propositionum simplicium, quas virtute suæ exponentis continet, prior sit vniuersalis negatiua, & posterior particularis affirmatiua, prout altera, & altera vocalis eiusmodi dictionis indigitat. Præterea hæc propositio, tantum homo non currit de eorum sententia recidit in hanc, aliquis homo non currit, & omne aliud currit, adeoque explicari solet per *proram*, cuius prior vocalis significat primam propositionem simplicem eius complexæ esse particularem negatiuam, & posterior secundam esse vniuersalem affirmatiuam. Deinde hæc exclusiua, non tantum homo non currit, resoluitur ab eis in istam: omnis homo currit, vel aliquod non homo currit: quæ ergo est prioris simplicis vniuersalitas cum affirmatione, & posterioris particularitas cum negatione coniuncta, exponens ex vtraque complexa, adeoque exponibilis ipsa, per dictiunculam, *clauo*, ab eis declarari consuevit. Porro autem habita ratione non tam propositionum simplicium, quam nexuum, quibus inuicem coherent, ita sentiunt, *iste*, & *proram* esse modos vniuersales, eo, quod sint copulatiui, ad instar huius particulæ vniuersalis, *omnis*, & propositionis, quam afficit; *regit* verò, & *clauo* esse modos particulares; eo, quod sint disiunctiui ritu huius syncategorematis particularis, *aliquis*, & quam ingreditur propositionis. His statutis iuxta quatuor superiores dictiones, *iste*, *regit*, *proram*, *clauo*, sequentem quadrangulum formant, eoque quenam exponibilium illarum alteri, & quatenus opponatur, discerunt.

Verum

33

Verum hæc doctrina non placet : nam primò, hæc exponibiles singulares, tantum Petrus currit, non tantum Petrus currit, tantum Petrus non currit, non tantum Petrus non currit, hæc, inquam, qui possunt esse in quatuor illis dictionibus, *iste, regit, &c.* aut per eas illarum oppositio quomodo potest explicari? Etenim sensus primæ est, Petrus currit, & nihil aliud currit, ergo ea non est, in *iste*, cum huius modi prima sit, non singularis, sed particularis: sensus secundæ iuxta aduersarios erit, Petrus non currit, vel aliquid non Petrus currit, haud ergo esse potest in *regit*, cum iuxta exigentiam huius modi illius prima, non sit vniuersalis negatiua: sensus tertiæ, Petrus non currit, & omne aliud currit, eaque adeo nequit esse in *prora*: sensus quartæ, Petrus currit, vel aliquid non Petrus currit, eaque proinde nequit esse in *clauo*. Non me latet, quosdam aduersariorum responsuros, has propositiones de subiecto singulari esse omnis oppositionis veræ incapaces: sed neque me latet, eos facile impugnari posse, ex dictis tract. præcedenti: quapropter huius solutionis vltiori impugnatione supersedeo. Idem argumentum fieri potest in exclusiuis, quæ sunt de subiecto vniuersali, vt tantum omnis homo currit, non tantum omnis homo currit, &c.

34

Argumentor secundo, quia vt optimè disputat P. Hurtadus disp. 4. summ. sect. 3. §. 58. si hæc propositio non tantum homo currit, siue non solus homo currit, deberet exponi, non per copulatiuam, sed per disiunctiuam quandam, pro eo, ac censent aduersarij, similiter hæc exclusiua, solus non sum, & quæuis alia id genus deberet exponi per disiunctiuam, non vero per copulatiuam: Consequens est absurdum, & contra illud Ioannis cap. 8. num. 16. *solus non sum, sed ego, & qui misit me, pater*: vbi Christus Dominus exclusiuam illam, solus ego non sum, exponit per hanc copulatiuam, ego sum, & pater meus est. Par autem est ratio eius exclusiue, quæ tam verbum, quam exclusionis notam negat: perperam ergo dicitur exclusiuarum vlla debere per disiunctionem exponi: cum ergo ab eiusmodi disiunctione earum pendeat oppositio, hæc nequiquam est admittenda, sicut adstruitur ab aduersariis.

35

Argumentor tertio; quoniam contrarij, si non omnes, at certè plerique, vt omne genus oppositionis tueantur inter propositiones typo superiori descriptas, docent, alias earum esse omnino, & simpliciter vniuersales, & alias eodem modo particu-

lares, estò vtralibet sint mixtæ ex propositionibus simplicibus, tum vniuersalibus, tum particularibus, videlicet propter nexum, qui, si copulatiuus est, secundum eos tribuit vniuersalitem solam, sin autem disiunctiuus, particularitatem: at hæc doctrinæ est parum verisimilis: primò, quia supponit ad oppositionem contradictoriam duarum propositionum nec non ad subalternam requiri, vt altera sit vniuersalis, altera particularis; ad contrariam, vt ambæ sint vniuersales, ad subcontrariam, vt particulares, hoc autem est à nobis impugnatum suo loco semel, & iterum. Secundò, quoniam vbi propositio complexa cõstat, vel formaliter, vel, quod est probabilius, virtualiter ex vna simplici vniuersali, & altera particulari, eo ipso est partim vniuersalis, partim particularis; tñ, quia quantitas propositionis est ex subiecto desumenda, vt ostensum manet tr. 3. c. 2. subiectum autè eiusmodi propositionis complexæ est duplex, alterum vniuersale, & alterum particulare: tum, quia non dicitur aliqua propositio complexa omnino, ac simpliciter affirmatiua, aut negatiua pro ratione nexus, sed potius respectu habito ad propositiones simplices, vt probatum est tract. 4. cap. 12. prope medium, aduersus Auerfam opinantem, omnem propositionem complexam, hoc ipso, quod copulatiua sit, affirmare, & quod disiunctiua, negare.

36

Argumentor quartò, quoniam luce clarius videtur, has propositiones, tantum homo currit, non tantum homo currit, ita comparatas esse vt ambæ ex æquo cursum hominis affirment, quin differant, nisi in eo, quod altera, nimirum posterior affirmet cursum de aliis, prior vero eum neget: vt in simili docuit Augustinus lib. 6. de trinit. c. 7. *solum patrem dicimus patrem, non quia separatur à filio, sed, quia non simul ambo pater sunt*: ac Thomas 1. p. q. 31. art. 3. ad 2. *possumus enim dicere, tantum Sortes currit, id est nullus alius*. Atqui iuxta aduersarios aliter se res habet, & posterior earum propositionum negat de homine cursum, reicienda igitur est illorum opinio. Nec minus etiam euident apparet, has propositiones, tantum homo non currit, non tantum homo non currit, ita institutas esse, vt ambæ cursum hominis negent, aliarum vero rerum prior affirmet, & sola posterior deneget. At aduersarij sentiunt cursum de homine per posteriorem non negari, sed affirmari, debent ergo, vel ex hoc etiam titulo reici.

Tandem argumentor ex dictis: demus nullum hominem

hominem currere; tum hæc propositio, tantum homo currit erit falsa; affirmat enim hominem currere & nullus currit. Rursus hæc, non tantum homo currit, tum erit falsa; ait enim hominem currere & aliquid etiam aliud præter eum, cum tamen homo non currat: ratio à priori est, quia, ut propositio copulatiua sit omnino falsa, satis est, vnam duntaxat obiecti partem non se habere quemadmodum affirmatur: hand ergo opponuntur contradictorie, *iste, & regit*, cum contradictio nequeat esse inter propositiones simul falsitati obnoxias. Fac è contrario ho-

minem currere, tum hæc propositio, tantum homo non currit, erit falsa, nec non ista, non tantum homo non currit, cum iuxta veritatem vtriusque expositionem à nobis superius traditam, ambæ cursum inficientur hominis; *propterea* ergo, & *clauso* non opponuntur contradictorie, nisi vero contradictio possit esse inter propositiones simul falsas. Qui plura velit de exponibilibus, adeat Sotum lib. 4. Summul. Toletum lib. 3. Fonseca libr. etiam 3. Hurtadum disp. 4. Summul. sect. 13. & sequentibus.

LIBER QVINTVS

DE VERITATE MEDIATA, *Sive Argumentatiua.*

TRACTATVS I.

De veritate syllogistica.

CAPVT I.

Quid sit syllogismus, & quam eius forma.

SYLLOGISMA, & potissima species veritatis argumentatiuæ, siue argumentationis, & ad quam reducitur omnis alia; ut in progressu patebit, est syllogismus: unde non iniuria primum doctrinæ ordine sibi locum asserit. Syllogismus ab Aristotele 1. prior. c. 1. definitur oratio, in qua, quibusdam positis, aliud quidpiam ab iis quæ posita sunt necessario euenit, eo quod hæc sunt. Parum ab hac dissidet ea, quam tradit Aulus Gellius lib. 13. noctium Atticarum cap. 26. syllogismus est oratio in qua consensus quibusdam, & concessis, aliud quid, quam quæ concessa sunt, per ea, quæ concessa sunt, necessario conficitur. Nec non ea quam exhibet Clem. Alexand. 8. Strom. Nulla autem simplex, & prima oratio vocatur syllogismus, etiamsi sit vera, sed est ad minimum composita ex tribus huiusmodi: duabus quidem ut, quæ sumuntur; propositionibus, una autem, ut conclusione. Porro autem triplicem hanc definitionem sequenti explano, mutato tamen genere remoto, oratione nimirum, in argumentationem, quæ certe syllogismi genus proximum est: Syllogismus est argumentatio, in qua ex duabus propositionibus tertia necessario sequitur; veluti omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal.

Quò autem ad secundam præfixæ quæstionis partem deueniam, eique satisfaciam, sicut forma domus v.g. in artificiosa partium eius dispositione sita

est, ita forma syllogistica collocanda est in artificio maioris, minoris, & conclusionis, quibus tanquam partibus syllogismus coalescit. Quæ propositio conclusio sit, & cur ita vocetur, perspicuum est; cum ea sola sit, quæ ex præmissis inferitur: quæ autem præmissarum maior sit, quæ minor, & cumnam eo nomine gaudeant, haud est exploratum adeò.

Prima sententia est P. Roderici de Arriaga disp. 3. summul. sect. 5. numer. 24. circa medium, & communiter eorum, qui tuentur quartam figuram à tribus Aristotelicis distinctam, quinam autem sunt haud ita post constabit. Item Scoti lib. 1. prior. q. 24. Soti lib. 5. Summul. c. 5. & 6. Tellezj disp. 16. log. sect. 3. n. 6. Hi omnes ergo censent, eam syllogismi propositionem esse maiorem, quæ prius tempore, & eam minorem, quæ posterius tempore profertur. Cæterum non placet hæc opinio: namque syllogismus mentalis maiore & minore constat: at in mente neutra præmissa aliam tempore antea uertit, quoties ambæ ad conclusionis assensum concurrunt; quod si maiorem, & minorem mentalem neges, eadem licentia syllogismum mentalem poteris inficiari. Rursus, quod vna propositio prius sit prolata quam alia, ad conclusionem inferendam parum confert, & quod aiunt, se habet omnino per accidens: at artificium præmissarum, quo alia maior, alia minor est, respectu conclusionis censetur esse per se, atque ad eam deducendam maximopere conferre: hoc ergo artificium in eo ordine prioris, & posterioris minimè consistit: Maior, nam quæ sequuntur sponte sua sunt perspicua, suadet: quoniam ubi propositiones eadem sint, quomodocunque proferantur, & siue vna prius tempore quam alia, siue è conuerso, eadem est identitas extremorum cum medio, quæ sola ad identitatem extremorum inter se in conclusione representatam per se, ut aiunt, se gerit, multumque conducit. Et quidem Arabes teste Sueffano. 1. prior. comm. 33. minorem primo loco ponebant: contra Latini & collocabant & his etiam temporibus collocant primo loco solam maiorem: at Græcis utraque positio fuit in usu: signum ergo est ordinem præmissarum penes tēpus esse omnino per accidens ad inferendā conclusionē.

Ad